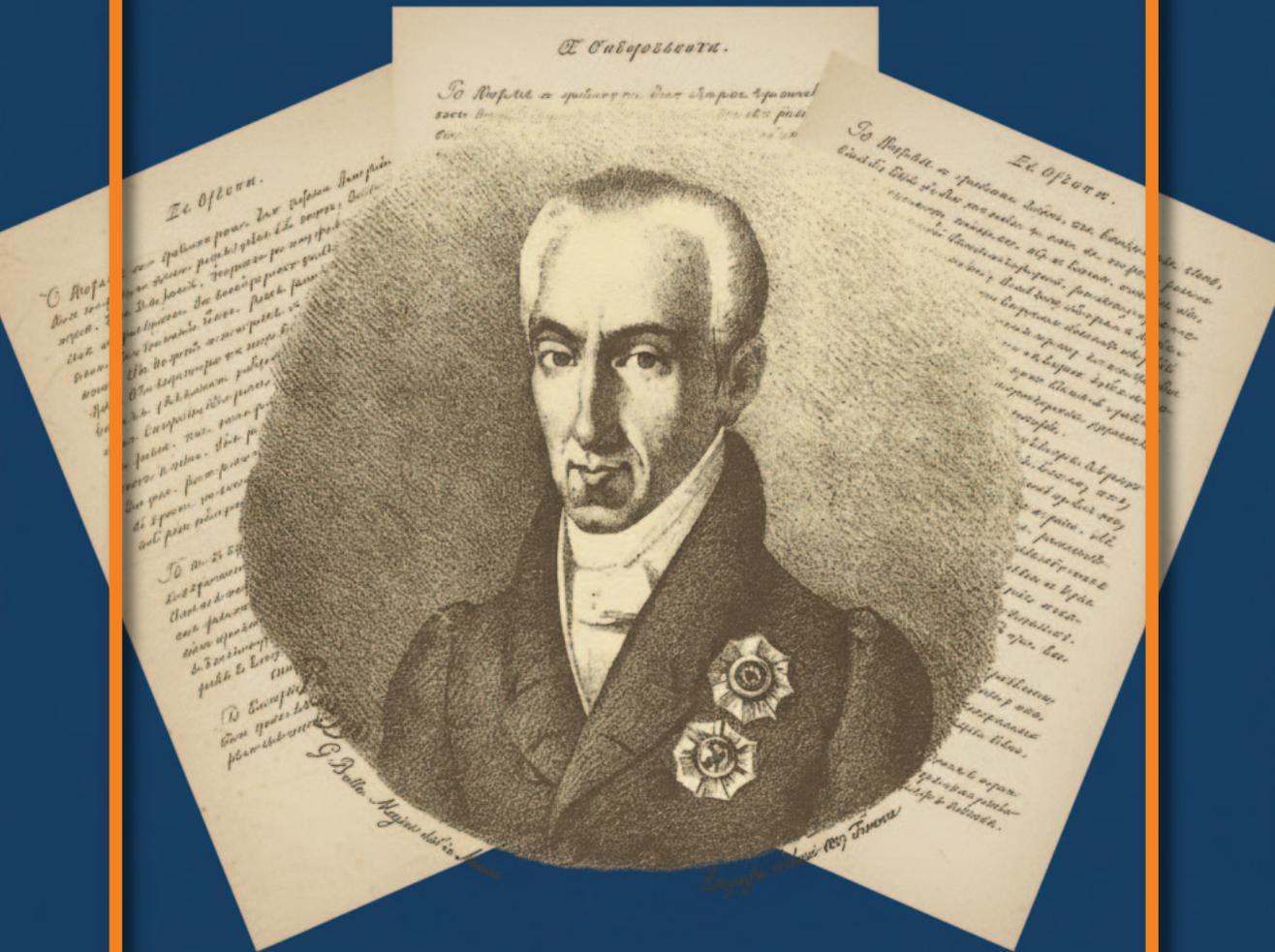

ΗΛΙΑΣ Ε. ΜΠΙΤΣΑΝΗΣ

ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2026

ΗΛΙΑΣ Ε. ΜΠΙΤΣΑΝΗΣ

**Το Νησί
την εποχή του
Καποδίστρια**

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2026

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Το κεφάλαιο «Καποδίστριας» μπήκε ορμητικά στη συζήτηση τον τελευταίο καιρό. Θα μπορούσε να είναι εξ αιτίας του γεγονότος ότι φέτος κλείνουν 250 χρόνια από τη γέννησή του. Όμως τελικά η «επέτειος» υποσκελίστηκε από την ταινία και τα όσα την ακολουθούν. Μέσα σε αυτό το κλίμα σκέφτηκα ότι θα ήταν χρήσιμο για την ιστορία του γενέθλιου τόπου, να περιγράψουμε «Το Νησί την εποχή του Καποδίστρια». Καταγράφοντας πρόσωπα και γεγονότα που την σημάδεψαν, όσα έχω κατορθώσει να συγκεντρώσω από την αναζήτηση χρόνων. Έτσι αποφάσισα να γράψω αυτό το μικρό βιβλιαράκι σε διαφορετικά μέρη.

Το πρώτο μέρος αποτελεί ένα εξαιρετικό εκτενές άρθρο του καλού φίλου ιστορικού Σπύρου Αλεξίου που διερευνά με μεγάλη προσοχή «ένα ιστορικό πρόβλημα χωρίς εύκολες απαντήσεις». Έτσι τα γεγονότα τοποθετούνται στο ιστορικό τους πλαίσιο και παρακολουθούν την «μεγάλη εικόνα».

Το δεύτερο μέρος είναι ένα χρονολόγιο των σημαντικότερων γεγονότων που συνέβησαν στο βραχύ διάστημα από την εκλογή του στη θέση του Κυβερνήτη μέχρι τη δολοφονία του, ώστε να υπάρχει σύνδεση κατά το δυνατόν του τοπικού με το γενικό.

Το τρίτο μέρος είναι μια μικρή αναφορά στο σύστημα διοίκησης την εποχή του Καποδίστρια έτσι ώστε να γίνει κατανοητός ο ρόλος των θεσμών και των προσώπων που τους υπηρετούν.

Το τέταρτο μέρος συγκροτείται από τα γεγονότα που συνέβησαν στην πόλη και την περιοχή την εποχή του Καποδίστρια, όταν ο τόπος προσπαθούσε να κλείσει τις πληγές και να ανοίξει το δρόμο του μέλλοντος.

Με την ελπίδα ότι φωτίζεται με όλο το... διαθέσιμο φως η εποχή μέσα από τις πηγές, παραδίνω στους φίλους συμπατριώτες αλλά και σε κάθε ενδιαφερόμενο το μικρό αυτό βιβλίο...

**ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ:
ΕΝΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
ΧΩΡΙΣ ΕΥΚΟΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

Σχεδόν δύο αιώνες έχουν περάσει από εκείνο το πρωινό της 27ης Σεπτεμβρίου 1831 όταν, στην είσοδο του ναού του Άγιου Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο, ο Κωσταντίνος κι ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης δολοφονούσαν τον Ιωάννη Καποδίστρια

. Τα σημάδια από τα βόλια, που υπάρχουν ακόμη στην είσοδο του ναού, μοιάζουν με τα ανεξίτηλα σημάδια που άφησε η δολοφονία του στη συλλογική μνήμη, την πολιτική ζωή αλλά και τον ιστορικό προβληματισμό που τον χαρακτήριζε αμχανία, από όποια πλευρά του λόφου κι αν στεκόταν.

Το επίσημο, κρατικό ιστορικό αφήγημα τον

αντιμετώπισε ως «Μεγάλο Έλληνα», έναν «πατερούλη» που θυσιάσε τα πάντα για την «Πατρίδα». Όμως, σύμφωνα με το ίδιο αφήγημα, κι αυτοί που τον δολοφόνησαν «Μεγάλοι Έλληνες» ήταν όπως και οι πολιτικοί μέντορές τους ενώ και οι «Μεγάλοι Σύμμαχοι», η Αγγλία και η Γαλλία, ήταν – αποδεδειγμένα ενορχηστρωτές. Δύσκολη εξίσωση οπότε η εύκολη λύση ήταν η καταφυγή στη μεταφυσική: Το «γονίδιο της δικόνοιας» που έχουμε στο DNA μας, μια παγκόσμια βιολογική πρωτοτυπία, είναι η εξήγηση! Όχι και τόσο πειστική...

Δεν ήταν μικρότερη η αμχανία και όσων αμφισβήτησαν το επίσημο αφήγημα. Οι φυσικοί

Η δολοφονία του Καποδίστρια. Διονύσιος Τσόκος, 1850

και πθικοί αυτουργοί της δολοφονίας ήταν από τους «απέναντι», εύκολος στόχος, αλλά ο Καποδίστριας; Η κοινωνική καταγωγή, η πολιτική συγκρότηση και διαδρομή, η πρακτική ως κυβερνήτης στην εσωτερική πολιτική ζωή πόρρω απέιχαν από τα στερεότυπα του «λαϊκού αγωνιστή» ή του «δημοκράτη». Η κοινωνική του όμως πολιτική, η αντίσταση στις δυτικές, αποικιοκρατικές δυνάμεις έδιναν μια άλλη διάσταση που δύσκολα χωρούσε στα στερεότυπα.

«Το ιστορικό πρόβλημα “Ι. Καποδίστριας” παραμένει. Άλλοι τον λογαριάζουν για μεγάλο κυβερνήτη που έβαλε τα θεμέλια κι οι άλλοι για δικτάτορα που γύρευε να κάνει την Ελλάδα ρωσικό προτεκτοράτο. Ποιοι έχουν δίκιο; Δε καρτεράς βέβαια να σου απαντήσω μονολεκτικά. Οι παρόμοιες κρίσεις, με το λιβανιστήρι από τη μια και το τσεκούρι από την άλλη βρίσκονται μακριά από την αλήθεια».

Αυτό το απλό μάθημα διαλεκτικής γράφεται το 1960 και είναι η εισαγωγή του Δ. Φωτιάδη στο, σχετικό με τον Καποδίστρια, κεφάλαιο της μονογραφίας «Κανάρης». Το πρώτο, εύκολο συμπέρασμα, είναι πως η συζήτηση αυτή είναι πολύ παλιά. Τη διαδρομή της την παρουσιάζει σε ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο, που δημοσίευσε στα «Τετράδια Μαρξισμού» το 2018, ο Κ. Παλούκης.

Αναζωπυρώθηκε η συζήτηση με αφορμή την συμπλήρωση 200 χρόνων από την έναρξη της Επανάστασης. Ήταν η περίοδος που το «αναθεωρητικό ρεύμα», με ναυαρχίδα την επιτροπή «Ελλάδα 2021» και πρόεδρο την κ. Αγγελοπούλου – Δασκαλάκη, επιχειρήσε να υπερβεί από νεοφιλελεύθερη σκοπιά το «εθνικό αφήγημα». Έγραφε σε μια ανάρτησή του ο κ. Αριστείδης Χατζής, καθηγητή Φιλοσοφίας Δικαίου και Θεωρίας Θεσμών στο Ε.Κ.Π.Α., μέλους της επιτροπής «Ελλάδα 2021» και Διευθυντής Ερευνών στο Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών:

«Για τον Καποδίστρια, τα πρώτα δημοκρατικά και φιλελεύθερα συντάγματα αποτελούν “ξυράφι στα χέρια μικρού παιδιού”... θεωρεί ιδιαίτερα επικίνδυνο ξυράφι το Σύνταγμα, το αναστέλλει & κηρύσσει ουσιαστικά δικτατορία. Αυτό είναι το τέλος της Πρώτης Ελληνικής Δημοκρατίας.

Όμως οι δημοκρατικοί και φιλελεύθεροι Έλληνες δεν το έβαλαν κάτω. Συνέχισαν να αγωνίζονται για δημοκρατία και δικαιώματα».

Η ανάρτηση προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις, έφτασε να ζητηθεί ως και η παραίτηση της κ. Αγγελοπούλου, υπήρξαν ανταπαντήσεις, περισεψε η «εθνική αγανάκτηση», έλειψε η νηφαλιότητα. Κυρίως ξεχάσθηκε πως κάθε πρόσωπο ή κατάσταση κρίνεται στον ιστορικό χώρο και χρόνο.

Ο Καποδίστριας δεν άφησε ποτέ περιθώριο να αμφισβητηθούν οι πολιτικές του πεποιθήσεις: Τη «Φωτισμένη Δεσποτεία» υποστήριζε και υπηρέτησε. Γενικότερα, είναι βαθιά αντιεπισημονικό και αντιστορικό να χρησιμοποιεί κανείς όρους που προσιδιάζουν σε σύγχρονες μορφές διακυβέρνησης και πολιτικά φαινόμενα, όπως «δικτατορία», σε ιστορικά προγενέστερες μορφές κοινωνικής οργάνωσης. Είναι ακόμα και επικίνδυνη αυτή η γενίκευση καθώς και η προβολή στο παρελθόν κατηγοριοποιήσεων του παρόντος.

Κατά συνέπεια το ερώτημα δεν είναι αν ήταν «δικτάτορας». Το ζητούμενο είναι να εκτιμηθεί η παρουσία του στην καθοριστική ιστορική στιγμή από τη σκοπιά της προόδου, με τη σημασία που ο διαλεκτικός υλισμός δίνει στην λέξη, η συμβολή στην πορεία του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα με την κατάκτηση της ανεξαρτησίας, η διεύρυνση του ελεύθερου εδάφους και ο βαθμός ικανοποίησης των κοινωνικών και πολιτικών αιτημάτων.

Ας προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε, όσο γίνεται πιο νηφάλια και όσο επιτρέπει ο χρόνος, το ιστορικό αυτό πρόβλημα.

Ο «αντιδραστικός» Καποδίστριας

Καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια. Το 1803 διορίστηκε γραμματέας της επικράτειας της Ιονίου Πολιτείας. Αργότερα εντάχθηκε στη Ρωσική διπλωματική υπηρεσία και αναδείχτηκε σε υπουργό Εξωτερικών της Ρωσίας. Πρωταγωνίστησε στο Συνέδριο της Βιέννης (1815) που γέννησε την «Ιερά Συμμαχία». Με τον αυστριακό ομόλογό του Φον Γκεντς θεωρούνται οι αρχιτέκτονες της. Όταν ο Εμμ. Ξάνθος του

πρότεινε την αρχηγία της Φιλικής απάντηση αρνητικά: «ν' αποτραπούν διά παντός τρόπου οι Έλληνες από των ολεθρίων τούτων βουλευμάτων». Προσπάθησε να αποτρέψει και τον Αλ. Υψηλάντη: «ωθούν την Ελλάδα προς τον όλεθρον οι ελεεινοί... προφυλαχθήτε από τιοούτους άνδρας». Τάχθηκε εναντίον της Επανάστασης, χαρακτήρισε τις προκηρύξεις του Υψηλάντη «ανόητες και ενισχύουσες τον Ιακωβιισμόν».

Στις 30 Μαρτίου 1827, στη Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας εκλέχθηκε Κυβερνήτης της Ελλάδας με θητεία επτά ετών. Απαίτησε την αναστολή του Συντάγματος της Επιδάουρου και τη διάλυση της Βουλής. Στη θέση της δημιουργήσε το «Πανελλήνιον», γνωμοδοτικό όργανο αποτελούμενο από 27 μέλη με διακοσμητικό χαρακτήρα, ενώ τη διακυβέρνηση ανέλαβε μια Κεντρική Γραμματεία. Δεν ήταν ανεκτικός προς τον τύπο. Οι εφημερίδες «Ανεξάρτητος», «Ηώς» και «Απόλλων» είτε έκλεισαν λόγω αντικυβερνητικών θέσεων είτε οι εκδότες τους διώχθηκαν.

Αν στη ζυγαριά μπουν μόνο αυτά οδηγούμαστε στο «προφανές συμπέρασμα», στο οποίο καταλήγει ο κ. Χατζής: Ο Καποδίστριας ήταν ένας «δικτάτορας» και οι αντίπαλοί του ήταν «δημοκράτες».

Ήταν ο Καποδίστριας «κατά της Φιλικής Εταιρείας»;

Πριν δούμε όσα υποστηρίζουν οι υποστηρικτές του, ας σταθούμε σε μια πλευρά που ελάχιστα φωτίζεται: Μία από τις βασικές κατηγορίες εναντίον του ήταν πως δεν υποστήριξε τη Φιλική Εταιρεία και, κατά προέκταση την Επανάσταση. Όλες οι επίσημες τοποθετήσεις του συγκλίνουν σε αυτό, όμως συχνά τα φαινόμενα απατούν. Ας δούμε ορισμένα ιστορικά δεδομένα που διαφοροποιούν την εκτίμηση αυτή.

Το 1817 ο Καποδίστριας ήταν υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας όταν έφτασε στην Πετρούπολη ο Νικόλαος Γαλάτης, ένα αμφιλεγόμενο πρόσωπο που είχε αναρριχηθεί στην ηγεσία της Φιλικής Εταιρείας. Συναντήθηκε με τον Καποδίστρια, ο οποίος αμέσως ενημέρωσε

τον Τσάρο και πήρε εντολή να συνεχίσει τις επαφές.

Στα Απομνημονεύματά του αναφέρεται απαξιωτικά για τον Γαλάτη και τονίζει πως τον απέπεμψε: «η εμφάνισίς του, οι τρόποι του και οι πρώτοι του λόγοι με έκαμαν κατ' αρχάς να νομίσω ότι ο νέος ούτος ήτο τυχοδιώκτης».

Ο Γαλάτης δεν τηρούσε κανέναν συνωμοτικό κανόνα και οι κινήσεις του έγιναν αντιληπτές από τους πράκτορες του Άγγλου πρεσβευτή Κάθκαρτ. Η ρωσική ηγεσία, λοιπόν, προέβη σε μια κίνηση αντιπερισπασμού. Συνέλαβε τόσο τον Γαλάτη όσο και άλλα δύο μέλη της Εταιρείας, τον Δημήτριο Αργυρόπουλο και τον Χριστόφορο Περραιβό. Τις ανακρίσεις διενήργησε – με εντολή του Καποδίστρια - προσωπικά ο αρχηγός της αστυνομίας της Πετρούπολης, ο ελληνικής καταγωγής στρατηγός Ιωάννης Γοργόλης.

Παραδόξως οι συλληφθέντες αφέθηκαν την άλλη ημέρα, παίρνοντας μάλιστα και αποζημίωση 80 δουκάτα, ωστόσο πολύτιμο υλικό της Εταιρείας, ουσιαστικά το Αρχείο της, είχε περιέλθει στα χέρια της ρωσικής ηγεσίας, η οποία γνώριζε πλέον τα πάντα. Ο Γαλάτης απελάθηκε. Με ρωσικό διαβατήριο και με το όνομα Κωνσταντίνος Αλεξανός οδηγήθηκε στη Μολδαβία. Εκεί συναντήθηκε με τον Αλέξανδρο Πίνη, πρόξενο της Ρωσίας στο Ιάσιο, και τον γραμματέα του Γεώργιο Λεβέντη, οι οποίοι του παρέδωσαν επιστολή του Καποδίστρια και 5.000 γρόσια!

Το 1820 φτάνει στην Πετρούπολη ο Κυριάκος Καμαρινός, έμπορος και μέλος της Φιλικής, στην οποία μνήθηκε το καλοκαίρι του 1818 από τον Παπαφλέσσα. Διατηρούσε στενές σχέσεις με τον Π. Μαυρομικάλη, ο οποίος, όντας άπληστος και αρχομανής, επιδίωξε επαφή με τον Καποδίστρια. Στόχος του ήταν η απόσπαση χρημάτων, παρότι είχε ήδη εισπράξει 32.000 γρόσια, αλλά και η εξακρίβωση της περιβόητης «Αόρατης Αρχής». Αυτήν την αποστολή ανέλαβε ο Καμαρινός. Τυπικά μετέφερε επιστολές του Μαυρομικάλη με τις οποίες ζητούνταν η συνδρομή του Καποδίστρια στην ίδρυση Ελληνομουσείου στη Μάνη.

Ο Καποδίστριας αρνήθηκε, φυσικά, κάθε σχέ-

ση με τη Φιλική, και απάντησε στον Μαυρομιχάλη: «Περί των ανθρώπων και των ενεργειών των οποίων με γράφεις, δεν ημπορούν να έχω ουδεμίαν ιδέαν».

Ζήτησε από τον Καμαρινό να μεταφέρει προφορικές συμβουλές στον Μαυρομιχάλη, ενώ έδωσε εντολή στον Ρώσο πρεσβευτή στην Κωνσταντινούπολη, Γκριγκόρι Στρογκανόφ, να ικανοποιήσει το οικονομικό αίτημα για το Ελληνομουσείο. Τα γεγονότα αυτά έχουν σημασία, αν μη τι άλλο δείχνουν πως ο Καποδίστριας, αλλά και ο Τσάρος, γνώριζαν τα πάντα για τη Φιλική και δεν στάθηκαν εχθρικά απέναντί της, τουλάχιστον.

Υπάρχουν και απόψεις συγχρόνων του που έχουν μάλλον υποτιμηθεί: ο Αμβρόσιος Φραντζής, θεωρεί ως εμπνευστή της τον «φιραρή» Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, (συγγενή του πολιτικού του 1821) ο οποίος συνέταξε τον οργανισμό και τον έδειξε το 1812 στον Καποδίστρια: «Ο δε Ι. Καποδίστριας με πολλές και διαφόρους προσθαφαιρέσεις υπεστήριξε μεν ως βάσιν τον περί ου ο λόγος οργανισμόν, τρέφων εν εαυτώ και ούτος την περί τούτου υπεράσπισιν και την πραγματικήν ενέργειαν ».

Ο Φιλικός και ιερολοχίτης Παναγιώτης Καλεβράς γράφει: «Επρεπε βέβαια να μένωσιν αρκεταί πράξεις του Καποδιστρίου μυστικά και διά τούτο εφυλάχθησαν μυστικά πάντα τόσα έτη, με πίστην και αφοσίωσιν, δοθείσης παραγγελίας από τον Καποδίστριαν εις την επιτροπήν των Φιλικών ότι η αρχή της εταιρείας να είναι άγνωστος εις όλους, ίνα μη ακουσθί περί τούτου τίποτε, ούτε ότι έχει ειδησιν ο Αυτοκράτωρ και ο Καποδίστριας και ότι ενεργούν ταύτα».

Σε υπόμνημα που γράφτηκε το 1852 από ανώνυμο και βρέθηκε στο αρχείο του Γεωργίου Τερτσέτη μνημονεύονται οι συναντήσεις του Καποδίστρια στην Κέρκυρα το 1819, ιδιαίτερα με τον Κολοκοτρώνη και τον δάσκαλο Θ. Δημάδη. Ο άγνωστος συντάκτης θεωρούσε τον Καποδίστρια θεμελιωτή της Φιλικής.

Με τις επιφυλάξεις της χρονικής απόστασης και, κυρίως, των ανεπαρκών και αντιφατικών πληροφοριών, μπορούμε να διατυπώσουμε ορι-

σμένες σκέψεις: είναι προφανές πως ο Καποδίστριας δεν ήταν ο «Α.Α.», η Αόρατος Αρχή, όπως αναγραφόταν στον συνωμοτικό κώδικα. Θα ήταν πολύ αφελές από την πλευρά του και, φυσικά, δεν θα μπορούσε να μη γίνει αντιληπτό από τις πανίσχυρες μυστικές υπηρεσίες της Αυστρίας ή της Αγγλίας.

Εξίσου προφανές είναι πως η Ρωσία, αν και συμμετείχε στην Ιερά Συμμαχία και τασσόταν εναντίον κάθε επαναστατικού κινήματος, έβλεπε με θετικό μάτι τις κινήσεις των υπόδουλων λαών που έθεταν σε αμφισβήτηση την ακεραιότητα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Πολλά από τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν δείχνουν την ευνοϊκή διάθεσή της απέναντι στη Φιλική. Γνώριζε τα πάντα και, αν πραγματικά ήθελε, θα μπορούσε να εξοντώσει τα στελέχη της, πολιτικά και φυσικά. Είναι φανερό πως δεν ήθελε, αντίθετα ανέχτηκε ή και διευκόλυνε τη δράση τους.

Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να δούμε και τον ρόλο του Καποδίστρια, ξεκαθαρίζοντας πως είναι εντελώς ανιστόρητη η θεωρία πως δρούσε αυτόνομα. Ο υπουργός Εξωτερικών μιας υπερδύναμης προφανώς και δεν δρα αυτόνομα. Όπως φάνηκε και στην υπόθεση Γαλάτη, ο Καποδίστριας ενημέρωνε τον τσάρο ακόμη και για μια συνάντησή του με έναν νεαρό Έλληνα. Στο πλαίσιο της ρωσικής πολιτικής στην περιοχή, καταδίκαζε σε κάθε ευκαιρία τα επαναστατικά καλέσματα, ενώ στην πράξη διευκόλυνε και προστάτευε, όσο μπορούσε, τις προσπάθειες των Φιλικών.

Υπήρχαν βαθύτεροι οργανωτικοί δεσμοί; Δεν υπάρχουν στοιχεία για να στηριχτεί με βεβαιότητα μια τέτοια εικασία. Πάντως, πρόσωπα όπως ο «φιραρής» Μαυροκορδάτος ή ο αδερφός του Βιάρος Καποδίστριας, δύσκολα θα συμμετείχαν σε μια συνωμοτική οργάνωση απέναντι στην οποία ο ίδιος ο Καποδίστριας ή η Ρωσία θα ήταν εχθρική.

Ο «Μπαρμπα – Γιάννης, ο πατερούλης του λαού»

Ας σταχυολογήσουμε από τα επιχειρήματα των υποστηρικτών του: Όταν φτάνει στο Ναύπλιο δεν υπάρχει «Ελλάδα», ως αναγνωρισμένο

διεθνώς κράτος. Στο εσωτερικό επικρατεί χάος: Δεν υπήρχε οικονομία, κρατική δομή, κοινωνίες. Κυριαρχούσαν κοτζαμπάσπδες και οι οπλαρχηγοί. Πείνα και εξαθλίωση, ληστεία και πειρατεία. Ο αναλφαβητισμός στο 95 %, η θρησκοληψία κυρίαρχη. Οι «Εθνοσυνελεύσεις», τα «Συντάγματα» και οι κυβερνήσεις; Ουσιαστικά, υποστηρίζουν οι υπερασπιστές του, αποτελούσαν συγκρούσεις φατριών καθώς δεν υπήρχαν δημοκρατικές διαδικασίες εκλογής.

Αυτή η σύντομη καταγραφή οδηγεί στο προφανές συμπέρασμα των «εθνοφυλάκων»: Η μόνη λύση ήταν μια ισχυρή, συγκεντρωτική εξουσία καθώς σε αυτήν την φάση οι συνταγματικές ελευθερίες θα ήταν «ξυράφι στα χέρια μικρού παιδιού». Τα μικρά παιδιά χρειάζονται έναν καλό πατερούλη, έναν «Μπαρμπαγιάννη», όπως ονόμαζε ο λαός τον Καποδίστρια, και οι αντίπαλοί του ήταν αιθεροβάμονες ή συμφεροντολόγοι.

Ιδρύεται κράτος με το όνομα Ελλάδα

Ας δούμε αναλυτικά την πολιτική του παρουσία κι ας βγάλει ο αναγνώστης τα συμπεράσματά του. Όταν εκλέγεται κυβερνήτης οι διπλωματικές εξελίξεις ήταν ραγδαίες. Η αντίσταση των Ελλήνων, το ευνοϊκό κλίμα στη διεθνή κοινή γνώμη και οι αντιθέσεις των Δυνάμεων οδηγούν στη Συνθήκη του Λονδίνου της 6ης Ιουλίου 1827: Ελλάδα αυτόνομη, υποτελής στον Σουλτάνο, σύνορα ως τη Λαμία. Οι όροι γίνονται επαχθέστεροι με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου της 18ης Νοεμβρίου 1828: Μόνο Πελοπόννησος και Κυκλάδες υπό «Προστασία», το όνειρο της Αγγλικής εξωτερικής πολιτικής: Ένα μικρό προτεκτοράτο, βάση για τις φρεγάτες της και εμπόδιο στην Ρωσία.

Στη Γ΄ Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας, στις 14 Απριλίου 1827, εξελέγη κυβερνήτης της Ελλάδας. Αποτελεί πολιτική ανορθογραφία η Εθνοσυνέλευση, που ελεγχόταν από το Αγγλικό κόμμα, να εκλέγει κυβερνήτη έναν πολιτικό αντιπαθή στην Αγγλία και με την ταμπέλα του «ρωσόφιλου». Το παρασκηνιακό πολιτικό παιχνίδι έχει μεγάλο ενδιαφέρον. Ο Νικόλαος Δραγούμης γράφει: «Αλλά τις πρώτες συνέλαβεν

την ιδέαν της αναγορεύσεως του Καποδίστρια και τις υπεκίνησε την πρόσκλησιν; Καθ' όσον γνωρίζω ο Κολοκοτρώνης και ο Καραϊσκάκης αποφάσισαν να τον καλέσωσι»

Η Αγγλία δεν δέχεται την εκλογή και το καθιστά σαφές στον Καποδίστρια: Το πλοίο «Warspite», που θα τον έφερνε από την Αγκόνα στην Ελλάδα, καθυστέρησε 49 (!) μέρες. Αντί για την Ελλάδα τον οδήγησε στη Μάλτα όπου ο ναύαρχος Κόδριγκτον απαίτησε δέσμευση πως δεν θα προβάλλει καμία άλλη αξίωση πέραν των συνθηκών, αλλιώς θα θεωρούσε τον κυβερνήτη «όργανο της Ρωσίας». Ο Καποδίστριας απέφυγε να δεσμευτεί.

14 μήνες μετά, στις 3 Φλεβάρη του 1830 υπογραφόταν το Πρωτόκολλο της ανεξαρτησίας. Ήταν η πρώτη διπλωματική πράξη που αναγνώριζε την Ελλάδα ως κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος, το οποίο θα επεκτεινόταν νότια της συνοριακής γραμμής που όριζαν οι ποταμοί Αχελώος και Σπερχειός. Είχε συμβάλει ο Καποδίστριας οξύνοντας τις αντιθέσεις των Δυνάμεων και συνεχίζοντας τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στη Στερεά Ελλάδα, δημιουργώντας εδαφικά τετελεσμένα.

Όταν λοιπόν οι στρατιές του Ρώσου στρατηγού Ντίβιτς πλησίαζαν στην Κωνσταντινούπολη η Αγγλία αναγκάστηκε να υποχωρήσει, κάτω από την απειλή να λύσει μόνη της η Ρωσία το Ανατολικό Ζήτημα. Η εξωτερική πολιτική του Καποδίστρια είχε αποτέλεσμα.

Σημαντική η μαρτυρία του ιστορικού – και υπαρχηγού του Αγγλικού κόμματος- Σπ. Τρικούπη: Ως πρεσβευτής στο Λονδίνο συναντάται με τον πρωθυπουργό της Αγγλίας Άμπερτιν. Στην ερώτηση αν ο Καποδίστριας ήταν όργανο των Ρώσων ο Τρικούπης απαντά με τη φράση που έμεινε ιστορική: «Προσπαθούσε η Ρωσία να υπηρετεί την Ελλάδα, όχι η Ελλάδα την Ρωσία» για να συμφωνήσει ο Άμπερτιν: «Και εγώ την ίδια γνώμη έχω και λυπάμαι που με την πρόληψη του ρωσισμού του τον βλάψαμε».

Το εσωτερικό μέτωπο

Στις 12 Γενάρη του 1828 έγινε η επίσημη

υποδοχή του στην Αίγινα. Μετά τη Δοξολογία πήρε τον λόγο ο προοδευτικός φιλόσοφος Θ. Καΐρης. Η ομιλία του προκάλεσε την αντίδραση των κοτζαμπάσδων και ολοκληρώθηκε με την παρέμβαση του Καποδίστρια. Το ίδιο βράδυ, 40 προύχοντες επιδίωξαν να συναντηθούν μαζί του. Αρνήθηκε να τους δεχτεί, προκαλώντας τον ενθουσιασμό του συγκεντρωμένου πλήθους.

Η σύγκρουση του Καποδίστρια με τους κοτζαμπάσδες ήταν σύγκρουση της συγκεντρωτικής κεντρικής εξουσίας, που επεδίωκε να δημιουργήσει, με τους τοπάρχες. Χαρακτηριστική της νοοτροπίας τους η περίπτωση του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Όταν ο Καποδίστριας κατήργησε τον τίτλο του Οθωμανού Μπέη και τα προνόμιά του, ο Πετρόμπεης ζήτησε να του παραχωρηθεί η Εύβοια (!) ώστε «να απολάψω τα εισοδήματά της και να ζήσω αξιοπρεπώς!». Το αίτημα του δεν έγινε φυσικά δεκτό και η Μάνη θα γίνει το εκτελεστικό όργανο των Αγγλογάλλων και της Αντιπολίτευσης.

Ο δεύτερος πόλος αντιπολίτευσης ήταν οι μεγάλοι πλοιοκτήτες, κυρίως της Ύδρας, με πυρήνα την πανίσχυρη εφοπλιστική οικογένεια των Κουντουριώτηδων. Εκτός από συμμετοχή στην εξουσία οι εφοπλιστές απαιτούσαν την άμεση αποζημίωσή τους για τις ζημιές που είχαν υποστεί τα πλοία τους στην Επανάσταση. Ο Καποδίστριας δέχτηκε το αίτημα, το συνέδεσε όμως με την πορεία των οικονομικών του κράτους. Η απάντηση αυτή θεωρήθηκε *casus belli* από τους εφοπλιστές.

Στην Ύδρα θα καταφύγει κι ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, εμφανιζόμενος ως ο εκφραστής του αιτήματος τήρησης των Συνταγμάτων του Αγώνα και αναθεώρησής τους στην κατεύθυνση της διεύρυνσής. Ενδεικτικό της αντιφατικότητας της πολιτικής σκηνής είναι η παρουσία, στο στρατόπεδο της αντιπολίτευσης, ανθρώπων όπως ο Αν. Πολυζωίδης, ο ποιητής Αλ. Σούτσος αλλά και ο Αδ. Κοραΐς.

Στο πλευρό του Καποδίστρια ήταν αγωνιστές όπως ο Κανάρης, ο Νικηταράς, ο Κασομούλης και φυσικά ο Κολοκοτρώνης. Το στοιχείο της αντίφασης εκφράζει με τον καλύτερο τρόπο ο

Δ. Υψηλάντης. Ζούσε αυτοεξόριστος στο Άργος διαφωνώντας με την αυταρχική διακυβέρνηση του Καποδίστρια. Όταν δέχεται κρούση της Αντιπολίτευσης για συμμετοχή στον αγώνα κατά του «τυράννου», απαντά:

«Ο Καποδίστριας δεν είναι τύραννος, αν ήταν με τα χέρια μου θα τον σκότωνα».

Τα μεγάλα εσωτερικά θέματα

Από την αρχή της επανάστασης η «καυτή πατάτα» ήταν οι «Εθνικές γαίες». Η διανομή τους ήταν το όνειρο των αγωνιστών ώστε να πάψουν να είναι ακτήμονες και, από την άλλη, ο μεγάλος στόχος των κοτζαμπάσδων. Στα μέσα Ιουλίου του 1831 ο Καποδίστριας συγκαλεί σύσκεψη γερουσιαστών. Όπως γράφει ο Ι. Τερτσέτης, τους διαβάζει ένα άρθρο για τον Μπολιβάρ από μια ξένη εφημερίδα και τους κατηγορεί: «Οκνεύετε εις το νομοσχέδιον περί διανομής γης διότι δεν θέλετε την διανομήν, δεν αγαπάτε την ισότητα. Θέλετε η διανομή να κατεβαίνει από τους μεγάλους εις τους μικρούς». Η διανομή των Εθνικών κτημάτων απαιτούσε συνέχιση της Επανάστασης στο κοινωνικό πεδίο, απαιτούσε ο Καποδίστριας να ήταν ... Μπολιβάρ! Δεν ήταν, προφανώς, και η διανομή δεν προχώρησε.

Προσπάθησε να συγκροτήσει τις κρατικές δομές, καταπολέμησε την πειρατεία και τη ληστεία. Αποσιωπάται η «λεπτομέρεια» πως σε αυτές τις δραστηριότητες επιδίδονταν κυρίως Έλληνες, είτε από ανέχεια είτε γιατί αυτή ήταν και πριν την Επανάσταση βασική ασχολία τους, όπως στην περίπτωση της Μάνης. Επιχείρησε να εντάξει τα οπλισμένα πλοία και τους ένοπλους άτακτους σε ένα πλαίσιο «Εθνικών Ενόπλων Δυνάμεων», σχέδιο που υπηρετούσε τη σταθερή του επιδίωξη να αποδυναμώσει τους προύχοντες και τους οπλαρχηγούς.

Έχει ενδιαφέρον η αντιπαράθεση για το θέμα της Εκπαίδευσης. Κατηγορήθηκε ως «φωτοσβέστης» λόγω της άρνησής του να προχωρήσει στην ίδρυση Πανεπιστημίου. Η κοινή λογική τον δικαιώνει: Σε ένα κράτος με ανύπαρκτη οικονομία και 95% αναλφαβητισμό η διάθεση

των ελάχιστων πόρων για ίδρυση Πανεπιστημίου θα είχε ως αποτέλεσμα την παραγωγή μιας μικρής κάστας λογίων, προερχόμενων από την ανώτερη τάξη. Οι ελάχιστοι πόροι έπρεπε να κατευθυνθούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και, ιδιαίτερα, στην Τεχνική εκπαίδευση, όπως και επιδίωξε.

Το πολιτικό ζήτημα κι οι «Καποδιστριακοί»

Οι υπερασπιστές του Καποδίστρια προβάλλουν τη συγκυρία ως δικαιολογία για την αναίρεση δημοκρατικών κατακτήσεων και τον συγκεντρωτισμό σε συνδυασμό με το επιχείρημα της «ανωριμότητας» του αναλφάβητου Ελληνικού λαού, του «400 χρόνια υπόδουλου». Στην πραγματικότητα είχε δεσμευθεί για τη διενέργεια εκλογών τον Απρίλιο του 1828. Επικαλέστηκε τη καώδη κατάσταση και τις ανέβαλε για το καλοκαίρι του 1829. Διατυπώθηκαν βάσιμες κατηγορίες για νοθεία και, κυρίως για αξιοποίηση του δημόσιου ταμείου. Η Δ' Εθνοσυνέλευση του Άργους (12/7/1829) που προέκυψε ήταν φυσικά ελεγχόμενη από αυτόν.

Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1831 δεν υπήρξε προσπάθεια φιλελευθεροποίησης, το αντίθετο. Το καθεστώς γινόταν όλο και πιο συγκεντρωτικό, ο αντιπολιτευόμενος τύπος τέθηκε εκτός νόμου, υπήρξαν φυλακίσεις. Ενισχύθηκε ο νεποτισμός, διόρισε τα αδέρφια του, Αυγουστίνο και Βιάρο, σε θέσεις κλειδιά. Οι κατηγορίες λοιπόν για αυταρχική διακυβέρνηση είναι ορθές. Το γεγονός πως πίσω από αυτές «κρυφάσαν» κοτζαμπάσδες, εφοπλιστές ή τυχοδιώκτες δεν μειώνει την αλήθεια τους. Δεν ήταν θέμα συγκυριών, ο Καποδίστριας κυβέρνησε αυταρχικά γιατί ήταν αυτή η πολιτική του φιλοσοφία.

Οι «δημοκράτες» ... ποιοι ήταν;

Από την άλλη μεριά «φιλελεύθεροι» ιστορικοί αποδομούν το αφήγημα του «Μπαρμπαγιάννη». Δικαιώνουν όμως συλλήβδην την Αντιπολίτευση σε επίπεδο κοινωνικών δυνάμεων και προσώπων, στην εξάρτησή της από τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις αλλά και στην αντίθεσή της με τον «λαϊκισμό» του Καποδίστρια.

Υπερασπιστές των «Συνταγματικών Ελευθεριών» εμφανίζονται οι μπέηδες της Μάνης που ζητούσαν την Εύβοια για τσιφλίκι, οι καρβοκύρηδες της Ύδρας και οι κοτζαμπάσδες του Μοριά που δεν δίστασαν να δολοφονήσουν πρωτεργάτες της Επανάστασης όπως τον Οικονόμου, τον Γκίκα, τον Καρατζά ή να φυλακίσουν τον Λογοθέτη και αυτόν τον ίδιο το Κολοκοτρώνη.

Στους «δημοκράτες» πρέπει να προστεθούν και οι πρέσβεις της Αγγλίας και της Γαλλίας! Όταν ο Μιαούλης, ηγετική μορφή της Αντιπολίτευσης, θα ανατινάξει τα δύο καλύτερα πολεμικά πλοία του Ελληνικού στόλου (1 Αυγούστου 1831), δεν το κάνει ασυλλόγιστα. Ο Δ. Χοϊδάς, σε επιστολή του προς τον Αυγ. Καποδίστρια (10 Αυγούστου 1831), ενημερώνει πως «οι Ύδραίοι την φρεγάδα «Ελλάς» την έκαυσαν δι' αδειάς του πρέσβους της Αγγλίας, όστις τους υπεσέθη ότι τους δίδει άλλην».

Μπρος στον Άγιο Σπυρίδωνα...

Στις 27 Σεπτέμβριο του 1831 ο Κωνσταντίνος κι ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης θα δολοφονήσουν τον Καποδίστρια στην πόρτα του ναού του Αγίου Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο. Η εκδοχή πως ο αδερφός κι ο γιος του Πετρόμπεη τον δολοφόνησαν για «λόγους τιμής» δεν έγινε ποτέ πιστευτή.

Πρώτος φρόντισε να τη διαψεύσει ο ίδιος ο Γεώργιος, ζητώντας πολιτικό άσυλο στο σπίτι του πρεσβευτή της Γαλλίας, βαρόνου Ρουάν : «Σκοτώσαμε τον τύραννο. Εμπιστεύομαι τα άρματα μου στην τιμή της Γαλλίας» ήταν η, ξεκάθαρα, πολιτική δήλωσή του. Ο Ρουάν προσέφερε, αρχικά, άσυλο. Όταν το εξαγριωμένο πλήθος, που είχε ήδη αποτελειώσει τον τραυματισμένο Κωσταντίνο Μαυρομιχάλη, απείλησε με εισβολή αναγκάστηκε να παραδώσει τον Γεώργιο στις αρχές, δικάστηκε και εκτελέστηκε λίγες μέρες αργότερα.

Δεν υπάρχει στην πραγματικότητα ιστορικός που να αμφισβητεί την ανάμιξη της Γαλλίας, πρωτίστως, και της Αγγλίας, δευτερευόντως, στη δολοφονία. Είναι χαρακτηριστικό ότι, παρά την παρέλευση τόσο μεγάλου χρονικού δια-

στήματος, ο φάκελος για τη δολοφονία του Καποδίστρια στα αρχεία του βρετανικού Υπουργείου Εξωτερικών παρέμενε ως το 2015 απόρρητος. Ο ιστορικός Β. Κρεμμυδάς, μετά τη μελέτη του αρχαιακού υλικού, υποστηρίζει πως στον σχεδιασμό της συνομιλίας πρωτοστάτησε ο Γάλλος στρατηγός Gerard, διοικητής τότε του τακτικού στρατού. Η δολοφονία του Καποδίστρια προκάλεσε βαθιά θλίψη στα λαϊκά στρώματα και αντίθετα μεγάλο ενθουσιασμό στους κύκλους των κοτζαμπάσδων και, κυρίως, στην Ύδρα. Με μεγάλο ενθουσιασμό δέχτηκαν την είδηση προοδευτικοί λόγιοι όπως ο Αλ. Σούτσος, ο μεγάλος ενθουσιασμός οδήγησε και σε παραλληλισμούς των Μαυρομικάλιδων με τους αρχαίους τυραννοκτόνους Αρμόδιο κι Αριστογείτονα. Παραλληλισμούς αποτυχημένων, από όποια πλευρά κι αν το εξετάσει κανείς. Και από την αρχαία εκδοχή...

Το τέλος για τον άνθρωπο Καποδίστρια ήταν τραγικό. Για τον πολιτικό Καποδίστρια και την υστεροφημία του ίσως να ήταν η καλύτερη εξέλιξη, όσο σκληρό κι αν ακούγεται. Δεν είναι τυχαίες οι διαδόσεις πως ο Καποδίστριας επεδίωξε αυτό το τέλος, η παροιμία που για δεκαετίες ακουγόταν «το φιλότιμο έφαγε τον κυβερνήτη». Στον περίφημο ζωγραφικό πίνακα του Τσόκου (1850) πολλοί είδαν (ή θέλησαν να δουν) ανακούφιση στο πρόσωπο του ετοιμοθάνατου.

Τελικά ήταν «δικτάτορας» ο Καποδίστριας;
Δεν υπάρχει μονολεκτική απάντηση.

Η διακυβέρνησή του ήταν καθοριστική για την κατάκτηση της ανεξαρτησίας του Ελληνικού κράτους, στοιχείο που αποτελούσε τον διακαή

πόθο όσων πολέμησαν. Συνέβαλε ώστε το κράτος αυτό να αποκτήσει στοιχειώδη έκταση, να μην είναι άλλος ένας αγγλικός βράχος στη Μεσόγειο. Δημιούργησε υποτυπώδεις κρατικές δομές και βοήθησε να αντιμετωπιστούν ζωτικά προβλήματα όπως η πείνα, η ασφάλεια, η στοιχειώδης εκπαίδευση.

Από την άλλη η διακυβέρνησή του είχε τη σφραγίδα ενός αντιδραστικού πολιτικού. Αποτέλεσε πισωγύρισμα στην προσπάθεια συγκρότησης δημοκρατικού κράτους, αίτημα που μέσα από τεράστιες αντιφάσεις ικνηλατούσαν οι επαναστατημένοι Έλληνες. Ακριβώς λόγω αυτού του χαρακτήρα της διακυβέρνησής του δεν μπόρεσε να κάνει τις πραγματικές τομές που θα δικαίωναν την κοινωνική πλευρά της Επανάστασης, δεν υπήρξε αναμορφωτής.

Η Αντιπολίτευση ήταν πολυσυλλεκτική στη συγκρότησή της και αντιφατική στις επιδιώξεις της. Παρά την αναμφισβήτητη παρουσία προοδευτικών αγωνιστών, φορέων προοδευτικών ιδεών και αιτημάτων αστικής και δημοκρατικής συγκρότησης, το στίγμα καθορίστηκε από τις βαθιά ταξικές και αντιδραστικές επιδιώξεις των γαιοκτημόνων και των πλοιοκτητών σε αγαστή συνεργασία με τις «προστάτιδες» δυνάμεις».

Μπορούν όλα αυτά να συνυπάρξουν σε μια εποχή, σε έναν τόπο, σε έναν άνθρωπο; Η «Μαμά η Διαλεκτική», για να θυμηθούμε τον μεγάλο θεατρικό συγγραφέα Ιάκωβο Καμπανέλη, λέει πως μπορούν. Το σίγουρο είναι πως όσοι ακολούθησαν... δεν ήταν καλύτεροι!

Σπύρος Αλεξίου
Ιστορικός - συγγραφέας

**ΕΝΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ
ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ**

1827 -Η ΕΚΛΟΓΗ

27 Μαρτίου: Η Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζηνίας εκλέγει ομόφωνα τον Καποδίστρια «Κυβερνήτη της Ελλάδος» με επταετή θητεία

29 Μαρτίου: Ο Αγγλος ναύαρχος Κόχραν διορίζεται από τη Γ' Εθνοσυνέλευση στόλαρχος.

3 Απριλίου: Ο Αγγλος Τσωρτς διορίζεται αρχιστράτηγος των ελληνικών δυνάμεων

5 Απριλίου: Συγκροτείται τριμελής επιτροπή (Γ. Μαυρομικάλης, Γιαννούλης Νάκος, Ι. Μπλαϊτής) που παίρνει το όνομα «Αντικυβερνητική Επιτροπή» με σκοπό να διοικήσει τη χώρα μέχρι να αφιχθεί ο Καποδίστριας

8 Απριλίου: Μάχη στο Φάληρο και νίκη των ελληνικών δυνάμεων

13 Απριλίου: Μάχη στο Φάληρο και νίκη των ελληνικών δυνάμεων

14 Απριλίου: Μάχη στον Άγιο Σπυρίδωνα Πειραιά και νίκη των ελληνικών δυνάμεων

22 Απριλίου: Θανάσιμος τραυματισμός του Καραϊσκάκη σε μάχη στο Φάληρο

23 Απριλίου: Μάχη στο Φάληρο με βάση το σχέδιο Τσωρτς και Κόχραν που επέμειναν παρά το γεγονός ότι ο θάνατος Καραϊσκάκη είχε επηρεάσει το ηθικό των ελληνικών δυνάμεων που ηττήθηκαν με σοβαρές απώλειες

4 Μαΐου: Η Συνέλευση της Τροιζήνας ορίζει πρωτεύουσα το Ναύπλιο

5 Μαΐου: Το φρούριο Χλεμούτσι παραδίνεται στον Ιμπραήμ

24 Μαΐου: Η Ακρόπολη παραδίνεται στον Κιουταχί και οι πολιορκημένοι μεταφέρονται με γαλλικά και αυστριακά πλοία στη Σαλαμίνα

21 Ιουνίου: Αρχίζει στο Ναύπλιο, όπου έχει εγκατασταθεί η «Αντικυβερνητική Επιτροπή», τις εργασίες της η Βουλή που εγκαθίσταται στο τζαμί του Αγά στην πλατεία Πλατάνου

24 Ιουνίου: Επίθεση του Ιμπραήμ στη Μονή Μεγάλου Σπηλαίου Καλαβρύτων με 6.000 άνδρες (εκ των οποίων 2.000 προσκυνημένοι του προδότη Νενέκου) που λήγει με νίκη των ελληνικών δυνάμεων

30 Ιουνίου: Ρήξη του φρούραρχου Παλαμπιδίου Θ. Γρίβα με τον φρούραρχο Ακροναυ-

πλίας Ν. Φωτομάρα, γίνονται κανονιοβολισμοί από το ένα φρούριο στο άλλο και γίνονται συμπλοκές μέσα στην πόλη μεταξύ στρατιωτών που ανήκουν στις αντιμαχόμενες ομάδες.

6 Ιουλίου: Υπογράφεται η συνθήκη του Λονδίνου που προβλέπει ότι Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία θα μεσολαβούσαν έτσι ώστε να γίνει κατάπαυση των εχθροπραξιών και να δημιουργηθεί αυτόνομο κράτος που θα είναι φόρου υποτελής στο Σουλτάνο με σύθνορα που θα καθορίζονταν στη συνέχεια

25 Ιουλίου: Μάχη στα Φρούτζαλα (Θουρία) μεταξύ δυνάμεων του Νικηταρά και του Ιμπραήμ

4 Αυγούστου: Ο Σουλτάνος απορρίπτει αίτημα των πρεσβευτών Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας στην Κωνσταντινούπολη, για παύση του πολέμου

17 Αυγούστου: Η «Αντικυβερνητική Επιτροπή», η Κυβέρνηση και η Βουλή φεύγουν από το Ναύπλιο και πηγαίνουν στην Αίγινα καθώς ο Γρίβας κυριαρχεί στο Ναύπλιο

26 Αυγούστου: Ο τουρκοαιγυπτιακός στόλος με δεκάδες πλοία μπαίνει στο λιμάνι του Νιόκαστρου

27 Αυγούστου: Μάχη στην Καυκαριά Καλαβρύτων με νίκη των ελληνικών δυνάμεων

6 Σεπτεμβρίου: Ο ελληνικός στόλος με 23 πλοία υπό τον Κόχραν αποτυγχάνει να ανακαταλάβει το Μεσολόγγι

13 Σεπτεμβρίου: Οι ναύαρχοι Κόδριγκτον της Αγγλίας και Δερυγνύ της Γαλλίας συναντούν τον Ιμπραήμ στο Νικόαστρο της Πύλου και του ανακοινώνουν τη Συνθήκη του Λονδίνου

20 Σεπτεμβρίου: Ο Κεχαγιάμπης του Ιμπραήμ αρχίζει την καταστροφή των καρποφόρων δέντρων της Μεσσηνίας, κόβονται δεκάδες χιλιάδες δέντρα και κυρίως ελιές

8 Οκτωβρίου: Ο στόλος Αγγλίας, Γαλλίας, Ρωσίας μπαίνει στο λιμάνι του Νιόκαστρου

8 Οκτωβρίου: Η ναυμαχία του Ναυαρίνου κατά την οποία ο στόλος των τριών μεγάλων δυνάμεων υπό τους Κόδριγκτον, Δερυγνύ και Χέυδεν καταστρέφει τον τουρκοαιγυπτιακό στόλο

1828 – ΑΦΙΞΗ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

7-11 Ιανουαρίου: Ο Ιωάννης Καποδίστριας αποβιβάζεται στο Ναύπλιο ως Κυβερνήτης και μετά στην Αίγινα που ήταν εγκατεστημένες οι κυβερνητικές αρχές και η Βουλή.

18 Ιανουαρίου: Αναστολή του Συντάγματος της Τροιζίνας, κατάργηση του Βουλευτικού και ίδρυση του «Πανελληνίου», ενός συμβουλευτικού σώματος 27 μελών.

23 Ιανουαρίου: Ο Καποδίστριας διορίζει τα πρώτα 9 μέλη του «Πανελληνίου». Μεταξύ αυτών ορίζονται ο Γ. Κουντουριώτης υπουργός Οικονομίας, ο Α. Ζαΐμης υπουργός Εσωτερικών, ο Π. Μαυρομικάλης υπουργός Πολεμικών και ο Σπ. Τρικούπης «Γενικός Γραμματεύς Επικρατείας» ο Σπ. Τρικούπης

2 Φεβρουαρίου: Ιδρύεται η Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα

10-15 Φεβρουαρίου: Ο Ιμπραήμ πυρπολεί την Τρίπολη

18 Φεβρουαρίου: Ο Γρίβας παραδίνει στον Καποδίστρια το φρούριο του Ναυπλίου

14 Απριλίου: Η Ρωσία κηρύσσει τον πόλεμο κατά της Τουρκίας

30 Μαΐου: Ναυμαχία στη Μυτιλήνη, Μιαούλης και Κανάρης βυθίζουν πλοία του τουρκικού στόλου

7 Ιουλίου: Στο Λονδίνο αποφασίζεται από τις τρεις μεγάλες δυνάμεις η αποστολή γαλλικών δυνάμεων στην Πελοπόννησο για εκδίωξη του Ιμπραήμ

28 Ιουλίου: Καθιερώνεται από τον Καποδίστρια ως νομοματική μονάδα ο ασπμένιος φοίνικας (90% ασήμι και 10% χαλκός) που διαιρούνταν σε 100 λεπτά (από χαλκό)

11 Αυγούστου: Τα αδέρφια Κίτσος και Νικόλαος Τζαβέλλας και ο Γιαννάκης Στράτος κυριεύουν το Λιδωρίκι και το Μαλανδρίνο

17 Αυγούστου: Το πρώτο και δεύτερο τμήμα του γαλλικού εκστρατευτικού σώματος με επικεφαλής τον στρατηγό Μαιζών φτάνει στην Καρυά (Πεταλίδι)

2 Σεπτεμβρίου: Το τρίτο τμήμα του γαλλικού εκστρατευτικού σώματος με επικεφαλής τον Σεμπαστιάνι φτάνει στο Ναβαρίνο

4 Σεπτεμβρίου: Αναχωρούν για την Αλεξάνδρεια οι πρώτες δυνάμεις του αιγυπτιακού στρατού

21 Σεπτεμβρίου: Ελληνικές δυνάμεις κυριεύουν στην Πρέβεζα 40 τουρκικά πλοία και βυθίζουν μια κανονιοφόρο

23 Σεπτεμβρίου: Ο Ιμπραήμ αναχωρεί από το Νικόκαστρο για την Αλεξάνδρεια με τις εναπομείνουσες δυνάμεις του αιγυπτιακού στρατού

24-27 Σεπτεμβρίου: Παραδίνονται στους Γάλλους τα φρούρια Νικόκαστρο, Μεθώνης και Κορώνης

Σεπτέμβριος: Ο Καποδίστριας ιδρύει Ταχυδρομική Υπηρεσία και Στατιστική Υπηρεσία

14 Οκτωβρίου: Οι ελληνικές δυνάμεις νικούν σε μάχη που γίνεται στο Μυρμιγκάκι Ναυπακτίας

22 Οκτωβρίου: Οι ελληνικές δυνάμεις νικούν σε μάχη στη Λαμποτινά Ναυπακτίας

31 Οκτωβρίου: Νίκες των ελληνικών δυνάμεων σε Γαρδίκι Σπερχειάδας, Στεβενίκο Λει-

Γ' ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ 585

'Αρθ. 5'

Η ΕΘΝΙΚΗ Γ' ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Θεωροῦσα, ὅτι ἡ ἕψη ἐπιπέμει τοῖς κυβερνήταις τὴν πολιτείαν καὶ φέρει πρὸς εὐδαιμονίαν τὰ ἔθνη, ἢ ἑξαιρετικῶς καὶ ἑσωτερικῶς πολιτικῶς ἀπαιτεῖ πολλὴν πείραν καὶ πολλὰ φράτα, τὰ ὅποια ὁ βέβαιος ἄριστος δὲν ἐπιτρέφει ποτὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Θεωροῦσα, ὅτι ἀπαιτεῖται ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας ὁ κατὰ πρῶτον καὶ θεωρεῖται πολιτικῶς Ἕλληνας, διὰ τὴν ἰσχυροτάτην, κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς πολιτικῆς κοινότητος,

Ψηφίζει:

Α'. Ὁ κύριος Ἰωάννης Καποδίστριας ἐπιλέγεται πρὸς τὴν Συνεδρίασιν ταύτης ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐμπιστεύεται τὴν νομοτακτικὴν αὐτῆς ἑξουσίαν.

Β'. Ἡ ταύτης θέλει κυβερνήσει τὴν Ἑλληνικὴν Πολιτείαν, κατὰ τοὺς καθιερωμένους ἄρθρους.

Γ'. Ἡ θέλει τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς τὸ ἔθνος εἰς αὐτὸν ἐξουσίας προσδιορίζεται διὰ ἐπὶ χρόνους, ἀρχομένους ἀπὸ τῆς σήμερον.

Δ'. Νὰ εἰσπορευθῆ δι' ἐγγράφου, ἐνωταγμένου ἀπὸ ἔθνους τοῦς πληρεξουσίου τοῦ ἔθνους, προσκαλούμενος νὰ εἴσῃ εἰς τὴν πατρίδα, διὰ ν' ἀναλάβῃ τὰς ἡμέρας τῆς Κυβερνητικῆς.

Ε'. Διορίζεται τριμελὲς ἐπιτροπὴ, γνωρίζομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἡ Ἀντικυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς, διὰ νὰ κυβερνήσει τὴν Ἑλλάδα, εἰς ἀπουσίαν του, καὶ θέλει παύσει, ὅταν φθάσῃ ὁ Κυβερνήτης εἰς τὴν πατρίδα.

Σ'. Τὰ παρὸν φέρονται νὰ καταγραφῆ εἰς τὸν Κώδικα τῶν Ἱεροσημάτων καὶ κοινοποιῆθῃ διὰ τοῦ τύπου.

Ἐν Τροιζίνι τὴν 2 Ἀπριλίου 1827

Ὁ Πρόεδρος
Γεώργιος Σισιγγιῆς

Ἀναγνώστης Οἰκονόμος Νικόλαος Μιούσης Μανώλης Δ. Αἰζάνου Φρατζέσκος Βουγιάρης Νικόλαος Βεσσοῦ Παναγιώτης Νεφέα Λάμπρος Νέσος Ν. Ἀντωνιάδου Χ. Γεροθανάσης Δ. Λαμπριδῆς Νικόλαος Γαλιτσιώτης	Χ. Γεροθανάσης Ἀναστάσιος Καραλάμητος Ἀρίστες Μιαούλης Κωνστ. Γουβέλιος Κωνστ. Σακελλάριος Διονύσιος Βασιλείου Εὐστάθιος Σπυριδιανός Αἰσάκης Βελούτης Μανώλης Βαλακῆς Γεωργάκης Μήτρου Ν. Ἀντωνιάδου
---	--

Ἡ ἀπόφασις τῆς Γ' Ἐθνοσυνέλευσις Τροιζίνης
 γιὰ ἐκλογὴν Καποδίστριας ὡς Κυβερνήτη
 [Ἀρχεῖα Ἑλληνικῆς Παιλιγενεσίως]

βαδιάς και Αράχοβα

Οκτώβριος: Ιδρύεται το Ορφανοτροφείο Αίγινας που στεγάζει σχολεία Αλληλοδιδασκτικά και Ελληνικά και εργαστήρια χειροτεχνίας

5 Νοεμβρίου: Παραδίνεται η Λειβαδιά στο Δ. Υψηλάντη

9 Νοεμβρίου: Νίκη των ελληνικών δυνάμεων στην Κακιά Σκάλα Λειβαδειάς

17 Νοεμβρίου: Παραδίνονται τα Σάλωνα

23 Νοεμβρίου: Οι τουρκικές δυνάμεις παραδίνουν το Καρπενήσι

12 Δεκεμβρίου: Υπογράφεται στον Πόρο το «Πρωτόκολλον του Πόρου» από τους πρεσβευτές των τριών μεγάλων δυνάμεων στην Κωνσταντινούπολη, με το οποίο προτείνονται ως βόρεια σύνορα της χώρας η γραμμή από Αμβρακικό μέχρι Παγασπικό Κόλπο

1829 – ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

29 Ιανουαρίου: Νίκη των ελληνικών δυνάμεων στο Μαρτίνο Λοκρίδας

5 Μαρτίου: Παραδίνονται στον Τσωρτς οι τουρκικές δυνάμεις που πολιορκούνταν κλεισμένες στο Φρούριο της Βόνιτσας

10 Μαρτίου: Υπογράφεται στο Λονδίνο από εκπροσώπους των τριών μεγάλων δυνάμεων το «Πρωτόκολλον του Λονδίνου», σύμφωνα με το οποίο το ελληνικό κράτος θα ήταν αυτόνομο υπό την επικυριαρχία του Σουλτάνου, θα πλήρωνε ετήσιο φόρο στην Υψηλή Πύλη και τα βόρεια σύνορα θα ήταν στη γραμμή από Αρτα μέχρι Βόλο.

13 Μαρτίου: Παραδίνεται στον Αυγ. Καποδίστρια το φρούριο Αντιρρίου

13 Απριλίου: Ελληνικές δυνάμεις καταλαμβάνουν το Μακρυνόρος και την Αμφιλοχία

18 Απριλίου: Το φρούριο της Ναυπάκτου παραδίνεται στον Αυγ. Καποδίστρια

2 Μαΐου: Με την παράδοση του Μεσολογγίου και του Αιτωλικού στον Αυγ. Καποδίστρια ολοκληρώνεται η απελευθέρωση της Δυτικής Στερεάς

19 Μαΐου: Ελληνική νίκη στο Μενίδι Αττικής

2 Ιουνίου: Ελληνική νίκη στον Ανηφορίτη (απέναντι από τη Χαλκίδα)

22 Ιουνίου: Ελληνική νίκη στο Μαυροβούνι Κάζας

11 Ιουλίου: Συνέρχεται στο Αργος η Δ' Εθνοσυνέλευση για την επικύρωση των κυβερνητικών πράξεων και την ψήφιση νέου Συντάγματος. Καταργείται το «Πανελλήνιον» και ιδρύεται η «Γερουσία» με 27 μέλη

4 Αυγούστου: Ο Καποδίστριας αρνείται την επιχορήγηση των 180.000 φοινίκων το χρόνο που καθόρισε γι' αυτόν η Δ' Εθνοσυνέλευση και δηλώνει ότι «απέχει από του να εγγίσει μέχρι και οβολόν» τα δημόσια χρήματα

2 Σεπτεμβρίου: Υπογράφεται στην Ανδριανούπολη η ομώνυμη Συνθήκη που θέτει τέλος στον Ρωσοτουρκικό πόλεμο και αναγνωρίζεται η ανεξαρτησία της Ελλάδας, ενώ η Τουρκία δέχεται τις διατάξεις της Συνθήκης και του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου

12 Σεπτεμβρίου: Δίνεται η τελευταία μάχη στην Πέτρα Βοιωτίας που τελειώνει με νίκη των ελληνικών δυνάμεων

4 Οκτωβρίου: Ο Καποδίστριας μεταφέρει την έδρα της κυβέρνησης από την Αίγινα στο Ναύπλιο

16 Οκτωβρίου: Με διάταγμα του Καποδίστρια ιδρύεται η «Προπαιδείας Επιτροπή» για την οργάνωση των σχολείων, τα διδακτικά βιβλία, τη μέθοδο διδασκαλίας και τη γενική μόρφωση του λαού, θέτοντας τις βάσεις για τη δημόσια εκπαίδευση.

29 Δεκεμβρίου: Δημοσιεύεται ο Κανονισμός της Αστυνομίας και μπαίνει η βάση για την οργάνωση σωμάτων ασφαλείας

1830 – Η ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

22 Ιανουαρίου: Οι τρεις μεγάλες δυνάμεις με το «Πρωτόκολλον του Λονδίνου» ανακηρύσσουν την Ελλάδα ως κράτος ανεξάρτητο, ο Καποδίστριας ορίζεται Κυβερνήτης της Ελλάδας και ορίζεται ως επίσημο πολίτευμα η μοναρχία υπό την κληρονομική αρχή πρίγκιπα ο οποίος όμως δεν θα ανήκε στις οικογένειες που διαφέρεταν αυτές τις χώρες. Το κληρονομικό στέμμα

προσφέρεται στον Λεοπόλδο, πρίγκιπα του Σαξωνικού Κοβούργου (μετέπειτα Λεοπόλδο Α΄ του Βελγίου) που θεωρείται κοινής εμπιστοσύνης.

8 Απριλίου: Η Ελλάδα αποδέχεται με επιφυλάξεις τους όρους του Πρωτοκόλλου

24 Απριλίου: Η Τουρκία αποδέχεται το περιεχόμενο του Πρωτοκόλλου

Απρίλιος: Οι Μανιάτες αρνούνται να καταβάλουν φόρους στο κράτος

9 Μαΐου: Ο Λεοπόλδος που αρχικά αποδέχθηκε την πρόταση παραιτείται καθώς ενημερώνεται διαρκώς από τον Καποδίστρια για την κατάσταση και τον εμπιστεύεται, αλλά τελικά δεν παίρνει το ρίσκο και δηλώνει «Δε συνάδει με το χαρακτήρα και τα αισθήματά μου να τεθώ επιβλητικά σε λαό που δε με θέλει και που θα με συνδέει συνειρμικά με τα αλύτρωτα εδάφη. Εφόσον δεν μπορώ να εγγυηθώ στους Έλληνες την ασφάλεια των εδαφών τους και την εγκαθίδρυση της ανεξαρτησίας σε μία μόνη και αξιοπρεπή βάση, δεν μπορώ να αποδεχθώ το θρόνο»

Μάιος: Ενοπλη στάση από τον Τζανέτο (Ιωάννη) Μαυρομιχάλη που καταλαμβάνει την Τσίμοβα (Αρεόπολη) και εκδιώκει τον Επίτροπο και τους Τελώνες καλώντας τους Μανιάτες σε στάση

Καλοκαίρι: Εκδηλώνεται κίνημα στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα από τον Δημήτριο (Τσάμπη) Καρατάσο που υποδηλώνει τη δυσανεμία των ατάκτων στην προσπάθεια του Καποδίστρια για τη δημιουργία τακτικού στρατού. Θεωρείται ότι υποκινήθηκε από τον Ιωάννη Κωλλέτη. Το κίνημα αποτυγχάνει καθώς δεν ακολουθούν άλλοι οπλαρχηγοί, περιορίζεται στην Ανατολική Στερεά και καταστέλλεται από κυβερνητικές δυνάμεις.

Δεκέμβριος: Αντικαποδιστριακή στάση στο Λιμένι με επικεφαλής τον Αντώνιο και Αναστάσιο, ο Πετρόμπεης συλλαμβάνεται και φυλακίζεται στην Ακροναυπλία.

1931 – ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΚΑΙ ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ

Ιανουάριος: Ο Κων. Μαυρομιχάλης που είναι υπό επιτήρηση περιορισμένος στο Ναύπλιο

από τον Καποδίστρια, κατορθώνει να πάρει άδεια προκειμένου να πάει στη Μάνη και να καθουχάσει τους Μανιάτες, αλλά στο Λιμένι ενώνεται με τους επαναστάτες.

23 Ιανουαρίου: Ο Πετρόμπεης που είχε καταφέρει να διαφύγει από το Ναύπλιο, συλλαμβάνεται στο Κατάκωλο και μεταφέρεται από τον Κανάρη στο Ναύπλιο όπου φυλακίζεται.

1 Μαΐου: Ο Δημήτριος (Τσάμπης) Καρατάσος κάνει νέο κίνημα από τα Κούντρουρα και διαλύει την αστυνομία στη Θήβα.

8 Μαΐου: Ο Αυγ. Καποδίστριας αναγκάζει τον Καρατάσο να υποχωρήσει και να περάσει σε τουρκικό έδαφος

7 Ιουνίου: Ο Καρατάσος μπαίνει πάλι στο ελληνικό έδαφος και επιχειρεί

9 Ιουνίου: Σε σύγκρουση με κυβερνητικές δυνάμεις το σώμα Καρατάσου διαλύεται και ο ίδιος καταφεύγει στην Ύδρα

27 Ιουλίου: Εκδηλώνεται η ανταρσία κατά Καποδίστρια στην Ύδρα. Η στάση οργανώθηκε από τους Υδραίους αρχηγούς, τον Κουντουριώτη, τον Α. Μαυροκορδάτο (επικεφαλής του αγγλικού κόμματος) και τον Ι. Κωλλέτη (επικεφαλής του γαλλικού κόμματος). Στην ανταρσία συμμετέχει και ο Μιαούλης, ο οποίος καταλαμβάνει τον ελληνικό στόλο στο ναύσταθμο του Πόρου και αποκλείει εκεί τον Κανάρη που είναι αρχηγός του στόλου και φίλος του Καποδίστρια

30 Ιουλίου: Ο Μιαούλης ειδοποιεί τον Ρώσο ναύαρχο να μην επιχειρήσει επίθεση εναντίον του γιατί θα ανατινάξει τα πλοία που είχε καταλάβει, προκαλώντας έτσι δυσανεμία μεταξύ των ναυτών που τον ακολουθούσαν

1 Αυγούστου: Ο Μιαούλης αποκλείεται από τα ρωσικά πλοία στο ναύσταθμο και πραγματοποιώντας την απειλή πυροπλέει τη φρεγάτα «Ελλάς». Η φωτιά επεκτείνεται και καταστρέφει και την κορβέτα «Ύδρα»

3 Αυγούστου: Ο Καποδίστριας προκηρύσσει εκλογές και σύγκλιση νέας εθνοσυνέλευσης

14 Αυγούστου: Η Καλαμάτα καταλαμβάνεται από επαναστατημένους Μανιάτες. Ο Κολοκοτρώνης εγκαθιστά στο αρχηγείο των κυβερνητικών δυνάμεων στο Νησί και οι Γάλλοι μετά από λίγες ημέρες υποχρεώνουν τους Μανιάτες

να αποχωρήσουν από την Καλαμάτα

27 Σεπτεμβρίου: Ο Καποδίστριας δολοφονείται στην είσοδο της εκκλησίας του Αγίου Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο από τον Κωνσταντίνο Μαυρομιχάλη (αδελφό του Πετρόμπεη) και τον Γεώργιο Μαυρομιχάλη (γιο του Πετρόμπεη). Ο Κωνσταντίνος εκτελείται από το πλήθος στον τόπο του εγκλήματος καθώς τραυματίστηκε από τον Γ. Κοζώνη που συνόδευε τον Καποδίστρια. Ο Γεώργιος καταφεύγει στη γαλλική πρεσβεία.

10 Οκτωβρίου: Ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης εκτελείται με τυφεκισμό κάτω από τα παράθυρα της φυλακής που ήταν κρατούμενος ο Πετρόμπεης

5 Δεκεμβρίου: Γίνεται η έναρξη των εργασιών της Ε΄ Εθνοσυνέλευσης στο Αργος

8 Δεκεμβρίου: Η Ε΄ Εθνοσυνέλευση ορίζει

τον Αυγουστίνο Καποδίστρια Πρόεδρο της ελληνικής κυβέρνησης

12 Δεκεμβρίου: Ο Κωλέττης με τους «συνταγματικούς» υποψηφίους (αντιπολιτευόμενους στον Καποδίστρια που υποστήριζαν τα Συντάγματα της Επανάστασης) και πολλούς οπαδούς του φθάνει στην Κόρινθο και εκλέγουν Διοικητική Επιτροπή με πρόεδρο το Γ. Κουντουριώτη. Ετσι η χώρα βρίσκεται μια μια κυβέρνηση στο Ναύπλιο και μια στην Περαχώρα.

18 Δεκεμβρίου: Η Ε΄ Εθνοσυνέλευση ψηφίζει το «Ηγεμονικόν Σύνταγμα», που καθιερώνει μια «ηγemonία διαδοχική, συνταγματική και κοινοβουλευτική». Δεν εφαρμόστηκε ποτέ, η Αντιβασιλεία και ο Οθωνας στη συνέχεια κυβέρνησαν αυταρχικά και χωρίς συνταγματικούς περιορισμούς μέχρι την Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843

Συνάντηση του Στρατάρχη Μαιζώνος με τον Ιμπραήμ Πασά στο Ναβαρίνο το Σεπτέμβριο του 1828 (από τον Ζαν-Σαρλ Λανγκλουά, 1838)

ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Για να γίνουν κατανοητά ορισμένα ζητήματα της εποχής του Καποδίστρια που καταγράφονται στις πληροφορίες για το Νησί, θα πρέπει να δούμε το διοικητικό σύστημα που καθιέρωσε αμέσως όταν έφτασε στην Ελλάδα.

Πέρα από κάθε αμφισβήτηση, επέβαλε ένα συγκεντρωτικό σύστημα διοίκησης με σκοπό

να εξουδετερώσει τα εμπόδια του διαμορφωμένου συστήματος εξουσίας των ισχυρών τοπικών παραγόντων και να οικοδομήσει απερίσπαστος το κράτος που αυτός είχε σκοπό να δημιουργήσει.

Ετσι με την άφιξή του ανέστειλε την εφαρμογή του δημοκρατικού Συντάγματος της Τροιζήνας καθώς θεωρούσε ότι ήταν ανεφάρμοστο στις

Γεώργιος Ψύλλας - Ευλογραφία

συνθήκες εσωτερικής αστάθειας που επικρατούσαν. Ταυτοχρόνως κατάργησε τη Βουλή και ίδρυσε το «Πανελλήνιον», ένα συμβουλευτικό σώμα που είχε 27 μέλη και στελεχώθηκε με πρόσωπα της δικής του επιλογής. Στο πρόσωπό του ο Καποδίστριας συγκέντρωσε όλες τις εξουσίες για να έχει τον απόλυτο έλεγχο.

Ακολουθώντας το γαλλικό πρότυπο δημιούργησε διοικητικές περιφέρειες (Διοικήσεις) και διόρισε «Εκτάκτους Επιτρόπους» (το «έκτακτος» υποδήλωνε και το προσωρινό της ρύθμισης) που λογοδοτούσαν απ' ευθείας στον ίδιο. Στην Πελοπόννησο δημιουργήθηκαν 7 Διοικήσεις διαιρεμένες σε επαρχίες. Μεταξύ αυτών ήταν η Κάτω Μεσσηνία στην οποία ανήκε η επαρχία Νησίου που περιλάμβανε το Νησί, το Τζιτζώρι και του Μπαλιάγα σύμφωνα με διάφορα έγγραφα που ήταν «κοινότητες».

Με το ψήφισμα της 16ης Απριλίου 1828 ο Καποδίστριας καθόρισε έναν νέο ελεγχόμενο αυστηρά από τον ίδιο και τους Διοικητές, σύστημα εκλογής δημογέροντων. Δικαίωμα ψήφου είναι οι «κεφαλάδες», δηλαδή οι αρχηγοί των οικογενειών κάθε κοινότητας. Υπήρχαν δημογέροντες της κοινότητας και της επαρχίας. Στις κοινότητες εκλεγόταν ένας δημογέροντας για κάθε 100 κατοίκους με ψηφοφορία όσων ήταν πάνω από 25 χρονών. Οι δημογέροντες των κοινοτήτων εξέλεγαν τους δημογέροντες της επαρχίας (2 ή 3 δημογέροντες). Με ψήφισμα του 1830 αυστηροποιήθηκε ακόμη περισσότερο το πλαίσιο και οι κάτοικοι πρότειναν έναν αριθμό δημογέροντων μεγαλύτερο δύο ή τρεις φορές από αυτό των εκλεγόμενων και προέρχονταν από τους «πλέον φορολογούμενους» του τόπου, δηλαδή τους πιο πλούσιους. Από αυτό τον κατάλογο επέλεγαν τους δημογέροντες είτε οι Εκτάκτοι Επίτροποι είτε ο Κυβερνήτης. Οι εκλεγμένοι δημογέροντες δεν αποφάσιζαν αυτόνομα αλλά έχοντας πάντα την έγκριση των Εκτάκτων Επιτρόπων.

Όπως φαίνεται, ο Καποδίστριας διατηρώντας ορισμένες παραδοσιακές πρακτικές εκλογής επεδίωξε να αντικαταστήσει το κοινοτικό σύστημα που είχε ρίζες στην τουρκοκρατία προκειμένου να αποδυναμώσει την επιρροή των

τοπικών παραγόντων που ήταν πανίσχυροι μέχρι τότε.

Αυτό το αυστηρά συγκεντρωτικό σύστημα κρίθηκε απαραίτητο προκειμένου να προχωρήσει η οργάνωση του κράτους, με την ίδρυση δικαστηρίων και την εισαγωγή κώδικα πολιτικής δικονομίας, την οργάνωση κρατικού ταμείου και νομισματικού συστήματος, την δημιουργία κρατικών υπηρεσιών όπως τα ταχυδρομεία, αλλά και να δημιουργηθούν οι πρώτες δημόσιες υποδομές (εκπαίδευση, στρατός, υγεία). Ταυτόχρονα όμως αποτέλεσε και τη βασική αιτία της σύγκρουσης του Καποδίστρια με τους πολιτικού αντιπάλους του, τους ισχυρούς τοπικούς παράγοντες, τα προνόμια και τις απαιτήσεις τους.

Πρώτος Εκτάκτος Επίτροπος στην Κάτω Μεσσηνία (Επαρχίες Καλαμάτας και Νησίου) ήταν ο Γεώργιος Ψύλλας, μια σπουδαία προσωπικότητα, λόγιος, πολιτικός και εκδότης της «Εφημερίδος των Αθηνών» κατά τη διάρκεια της επανάστασης. Επιλέχθηκε από τον Καποδίστρια ως ένα από τα 27 μέλη του «Πανελληνίου» τον Ιανουάριο του 1828 και τον Απρίλιο του ίδιου χρόνου ορίστηκε Εκτάκτος Επίτροπος. Διαφώνησε έντονα με την αναβολή της Δ' Εθνοσυνέλευσης και την λογοκριτική πολιτική του Καποδίστρια και εκλέγεται πληρεξούσιος της Αττικής σε αυτή που έγινε τον Ιούλιο του 1829. Όταν έληξαν οι εργασίες της τοποθετήθηκε δικαστής Κυκλάδων αλλά δεν αποδέχτηκε το διορισμό.

Στη θέση του τοποθετήθηκε ως «προσωρινός Διοικητής» Κάτω Μεσσηνίας (Καλαμάτας – Νησίου) ο Σ. Σεραφείμ (όπως προκύπτει από υπογραφές σε σχετικά έγγραφα) και τον Ιούνιο του 1930 τοποθετήθηκε Διοικητής ο Δημήτριος Ταγκόπουλος («Γενική Εφημερίς της Ελλάδος», φύλλο 49 Έτος Ε' 25/6/1830). Το 1831 από έγγραφα προκύπτει ότι Διοικητής ήταν ο Ι. Τομπακάκης. Ενώ το 1832 Διοικητής ήταν ο Θ. Καραμάνος.

Επαρχιακοί δημογέροντες Νησίου εκλέχθηκαν – τοποθετήθηκαν οι πρόκριτοι Κωνσταντίνος Καλαμαριώτης, Παναγιώτης Δαρειώτης και Αναγνώστης Καμπάς.

**Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΣΤΟ ΝΗΣΙ**

Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

Η πρώτη επίσκεψη του Ιωάννη Καποδίστρια στο Νησί γίνεται τον Ιούλιο του 1828. Φτάνει στη Μπούκα επιβαίνοντας του ιστορικού ρωσικού πλοίου «Αζόφ» που ήταν η ναυαρχίδα του ρώσικου στόλου που πήρε μέρος στη Ναυμαχία του Ναυαρίνου και στην οποία επιβαίνει ο ναύαρχος Χέυδεν. Συναντιέται με τον Εκτακτο Επίτροπο Γ. Ψύλλα και τον Νικητάρη: «Το παρελθόν σάββατον, 7 Ιουλίου, περί το δειλινόν έφθασεν ο Εξοχώτατος Κυβερνήτης επί του Ρωσικού δικρότου Αζόφ εις τας εκροάς του Παμίσιου (Μπούκα του Νησίου). Την επαύριον ο Εκτακτος Επίτροπος της Κάτω Μεσσηνίας κ. Γ. Ψύλλας μετά του στρατηγού Νικήτα υπήγαν να τον προσφέρουν τους σεβασμούς των»⁽¹⁾.

Μετά από λίγες ημέρες επιστρέφει, περνάει μέσα από τα ερείπια του Νησιού και της Μικρομάνης και φτάνει στη Φρουτζάλα (Θουρία) για να διανυκτερεύσει:

Η έδρα του Επιτρόπου ήταν στα «Φρουζαλοκάμαρα», δηλαδή στη σημερινή Θουρία από την οποία έφθασαν οδικά μέσα από Μικρομάνη και Νησί στη Μπούκα. Σε λίγες ημέρες ο Καποδίστριας επιστρέφει: «Την δε 9 αποχαιρετήσας τον Ναύαρχον Κόμπα Ευδίνον (σ. σ. Χέυδεν) επέστρεψεν πάλιν εκεί. Συνοδευόμενος δε από ολιγαριθμούς ακολούθους διέβη δια των ερειπίων του Νησιού και της Μικρομάνης, και υπήγε να περάσῃ την νύκτα εις Φρουτζάλαν»⁽²⁾.

Οι πληροφορίες μέσα σε λίγες γραμμές, είναι πολύτιμες για την εποχή: Ο Καποδίστριας ταξιδεύει για λόγους ασφαλείας με το δικροτο «Αζόφ» στο οποίο μάλιστα επιβαίνει ο Χέυδεν. Αποβιβάζεται στη Μπούκα και στο σημείο που βρισκόταν το τελωνειακό φυλάκιο από την εποχή της τουρκοκρατίας, περίπου εκεί που βρίσκονται τα ερείπια του μετέπειτα τελωνείου. Το Νησί έχει καταστραφεί και ο Καποδίστριας βαδίζει μέσα από τα ερείπια. Η επικοινωνία με την Καλαμάτα γινόταν από τη διαδρομή που περνούσε από Μικρομάνη και Θουρία, και σε σημείο που στένευε ο Πάμισος. Η Θουρία

(Φρουτζάλα) εκείνη την εποχή αποτελούσε την έδρα του Εκτακτου Επιτρόπου Γ. Ψύλλα.

ΟΙ ΓΑΛΛΟΙ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Ένα μήνα περίπου αργότερα, στις 17 Αυγούστου 1828 οι δυνάμεις του Γάλλου στρατήρχη Μαιζόν αποβιβάζονται στην περιοχή ανάμεσα στα ποτάμια Τζάνε και Βελίκα, με σκοπό την κατάληψη των φρουρίων που ήταν στα χέρια των Τούρκων. Οι οποίοι τα εγκαταλείπουν αμαχητί καθώς ο Ιμπραήμ είχε ήδη αποχωρήσει μετά τη συμφωνία του πατέρα του Μωχάμετ Αλη -πασά της Αιγύπτου- με τους Αγγλους.

Λίγες ημέρες μετά την απόβαση, στις 11 Σεπτεμβρίου, έχουμε μια πρώτη εικόνα της περιοχής του Νησιού από την αναγνωριστική αναφορά για τον εντοπισμό χόρτου για τα άλογα, από Γάλλους αξιωματικούς: «Λίγο αργότερα (από το πέρασμα του Τζορέικου γεφυριού) αφήσαμε τα ακαλλιέργητα εδάφη και διασχίσαμε πάρα πολύ μεγάλα περιβόλια με ελιές, συκίες, αμπέλια και ροδακινιές. Ο δρόμος είναι πολύ πλατύς. Τρεις καβαλάρηδες μπορούν να περάσουν εδώ κατά μέτωπο και σε όλο σχεδόν το μήκος του περιβάλλεται από πυκνούς

Έξ Αίγινης, 18 Ιουλίου.

Ίδιαιτέρου γράμμα τῆς 13 τοῦ ἐνεστῶτος ἐκ τῶν Μύλων τοῦ Ναυπλίου ἀναγγέλλει ὅτι:

Τὸ προπαρελθὸν σάββατον, 7 Ἰουλίου, περὶ τὸ δειλινὸν ἔφθασεν ὁ Ἐξοχώτατος Κυβερνήτης ἐπὶ τοῦ Ῥωσικοῦ δικρότου Ἄζοφ εἰς τὰς ἐκροάς τοῦ Παμίσιου (Μπούκα τοῦ Νησίου). Τὴν επαύριον ὁ Ἐκτακτος Ἐπίτροπος τῆς Κάτω Μεσσηνίας Κύριος Γ. Ψύλλας μετὰ τοῦ στρατηγού Νικήτα υπήγαν νὰ τὸν προσφέρουν τοὺς σεβασμοὺς των. Εὐρόντες δὲ τὴν Αὐτοῦ Ἐξοχότητα ἐπὶ ποδὸς διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν παράλιον κωμόπολιν τῆς Δυτικῆς Σπάρτης, Ἀρμυθὸν, τὸν ἠκολούθησαν κατὰ διαταγὴν του. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἡ Α. Ε. περὶ τὸ δειλινὸν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δικροτον, καὶ τὴν επαύριον τὸ ἑσπέρας υπήγεν εἰς Φρουζαλοκάμαραν, ἀποφασίσας νὰ κάμῃ τὴν ὁδοπορίαν του διὰ ξηρᾶς εἰς Ναυπλιον, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς κατηρημωμένας πόλεις καὶ χωρία τῆς Πελοποννήσου, καὶ νὰ παρηγορήσῃ μετὰ τὴν παρουσίαν του τοὺς πολλὰ βασανισμένους κατοίκους, οἵτινες καὶ τὸν ὑπεδέχοντο μετὰ μεγάλα δείγματα χαρᾶς καὶ σέβας καθ' ὅλα τὰ ὄψωνιν κατοικημένα χωρία. Ἡ Α. Ε. ἔφθασε τὴν 13 πρὸ τῆς

φράκτες με φραγκοσουκιές. Μερικά ρίκια βρίσκονται ανάμεσα σε αυτά τα περιβόλια. Το έδαφος που εκτείνεται στα δεξιά του δρόμου είναι εξ ολοκλήρου καλυμμένο με φυτά. Μέχρις ένα μικρό και πολύ ερειπωμένο ύψωμα, από την κορυφή του οποίου φαίνεται μια πολύ ωραία βλάστηση. Ο δρόμος διασχίζει και πάλι θαυμάσια περιβόλια έως το Νησί, όπου εισήλθαμε. Βρισκόμαστε ανάμεσα σ' έναν πληθυσμό που έτρεξε να μας συναντήσει. Το Νησί ήταν μια αρκετά ωραία πόλη περιτριγυρισμένη από πολύ μεγάλα περιβόλια και κήπους. Τα σπίτια ήταν φτιαγμένα από χώμα, μόνο η εκκλησία ήταν από πέτρα. Η πόλη αυτή, όπως μας διαβεβαίωσαν, είχε 7.000 με 8.000 κατοίκους. Μόλις που απομένουν απ' αυτούς 800. Οι υπόλοιποι διασκορπίστηκαν στα βουνά ή αιχμαλωτίστηκαν από τα στρατεύματα του Ιμπραήμ. Η πόλη δεν είναι πλέον παρά ένα μέρος με ερείπια. Μείναμε εκεί για λίγο για να συζητήσουμε με τους προεστούς και για να πάρουμε απ' αυτούς πληροφορίες για τις περιοχές με χορτάρι που είχαμε εντολή να βρούμε. Πήραμε έναν οδηγό και κατεβήκαμε από έναν γεμάτο στροφές γρήγορο δρόμο ο οποίος διασχίζει κήπους και περιβόλια, γεμάτα με μουριές, και φθάσαμε σ' έναν μικρό βραχίονα του Παμίσου. Λίγο αργότερα περάσαμε έναν δεύτερο βραχίονά του και εισήλθαμε σε μια τεράστια πεδιάδα που απλώνεται ανάμεσα στον Πάμισο και τον Πρινά. Αυτή η πεδιάδα καλύπτεται στην αρχή από ένα κοντό χορτάρι, όπου βόσκουν πρόβατα και ξερικά (άλλα) ζώα.

Λίγο μετά αρχίζουν, σε ένα πλάτος μιάμισης λεύγας και μήκος περίπου μιας, τα χωράφια ενός ξεχωριστού είδους αραβοσίτου τα οποία, εδώ και 'κει, είναι ανακατεμένα με χορτάρι. Αυτός ο αραβόσιτος, που σ' αυτή τη χώρα ονομάζεται καλαμπόκι, φέρει τον καρπό στο ανώτατο άκρο του. Οι κάτοικοι, όταν τον συλλέγουν, αφήνουν ολόκληρα τα κοτσάνια επιτόπου. Είναι πολύ πράσινα και γεμάτα φύλλα και θα μπορούσε κανείς να τα συγκεντρώσει σ' αυτό το μέρος για να τραφούν δέκα έως δεκαπέντε ημέρες 700 με 800 άτομα. Διασχίσαμε το μεγαλύτερο μέρος αυτής της πεδιάδας και δεν

Ἐκ Καλάμου ὁ Κυβερνήτης ὑπέστη ἐν Δραγαμέστον, καὶ ἔπειτα ἐξηκολούθησε τὸν πλοῦν τοῦ ἐπι τοῦ Ἀζόφ ἕως εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον. Ἦν 8 Ἰουλίου ἀπέβη εἰς Ἀρμουρὸν, καὶ ἐπέρασε ἐκεῖ μέρους τῆς ἡμέρας. Ἦν δὲ 9 ἀποχαιρετήσας τὸν Ναύαρχον Κομητὰ Ἐὐθύνου ἐπέστρεψε πάλιν ἐκεῖ. Συνωδευμένους δὲ ἀπὸ ὀλιγαριθμοὺς ἀκολούθους διέβη διὰ τῶν εἰρειπίων τοῦ Νησιου καὶ τῆς Μικρομάνης, καὶ ὑπέστη τὴν νύκτα εἰς Φριτζάλαν. Ἦν 10 ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του εἰς Λεοντάριον, ὅπου ἐπέρασε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἡμέρας καὶ μέρος τῆς νυκτός.

Ο Καποδίστριας «δια των ερειπίων»
περνάει από το Νησί – Ιούλιος 1928

βρήκαμε παρά μερικές μόνο συστάδες χορταριού, εδώ και 'κει [...]. Η καλύτερη λύση θα ήταν, ίσως, να μαζέψουμε, είτε το χορτάρι είτε τον αραβόσιτο, επιτόπου και να τα φορτώσουμε στα πλοία, είτε στον Πάμισο, είτε στη θάλασσα, και έτσι να τα φέρουμε στα στρατόπεδα του πυροβολικού και του ιππικού»⁽³⁾.

Η περιγραφή δείχνει δείχνει μια περιοχί καλλιεργημένη και είναι εντελώς αντίθετη από αυτή των «ερειπίων» η οποία καταγράφεται στην πρώτη επίσκεψη Καποδίστρια, αλλά και αυτή που δίνουν άλλες περιγραφές για την εποχή. Όπως του Εντγκαρ Κινέ ο οποίος περνώντας το 1929 από τη Μεσσηνία γράφει στη γυναίκα του ότι είναι «όλα καμένα, δεν βλέπεις παρά δέντρα καψαλισμένα, χωριά ισοπεδωμένα, μερικές γυναίκες και παιδιά μέσα σε σωρούς από πέτρες»⁽⁴⁾.

Ο επικεφαλής της Επιστημονικής Γαλλικής Αποστολής Μπορύ ντε Σαιν-Βενσάν μας δίνει μια διαφορετικότερη εικόνα για το Νησί το 1829, καθώς τα σπίτια που είχαν γκρεμιστεί άρχισαν να αναστηλώνονται: «Όσο πλησιάζαμε στο Νησί, το έδαφος γινόταν κοκκινωπό, οι κάκτοι πολλαπλασιάζονταν και οι δρόμοι περιβάλλονταν από αδιαπέραστους φράκτες, συχνά ύψους 10 ποδιών, οι οποίοι αποτελούνταν πλήρως από αυτό το φυτό με την τόσο παράξενη όψη. Είναι 4 ώρες περπάτημα από το Πεταλίδι μέχρι την κωμόπολη Νησί. Στο μέσο μιας περιοχής πάρα πολύ γόνιμης, ο πληθυσμός ανερχόταν προς τις αρχές του αιώνα περίπου σε 2.000 κατοίκους, όλοι αγρότες. Τα σπίτια από

Ν. ΣΙΝΑΙΑΔΗΣ.

Ἐξ Ἀιγίνης. Ὁ Ἀπριλίον.

Ἀπόσπασμα ἰδιαιτέρου γράμματος ἐκ Κορώνης, ἀπὸ 29 Μαρτίου.

Ἀναχωρήσας ὁ Κυβερνήτης ἐκ Ναυπλίου διέβη ἀπὸ τὸ Ἄργος, Τριπολιτσάν, Καρύταιναν, Λεοντάριον, Φρουτσάλαν, Καλαμάταν, καὶ Νησίον. Εἰς ἕκαστον δὲ τῶν μερῶν τούτων, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσιν ἀνεγείρονται ἐκ τῶν εἰσρωσίων των, ἐστάθη αὐτὸ μίαν ἡμέραν, καὶ εἰς τὰ πλείωτερα χωρία ὠμίλησε μετὰ τῶν προεστώτων καὶ τῶν γεωργῶν. Ἦκουσε δὲ μετὰ περιεργείας ὅλας τὰς παρατηρήσεις, τὰς ὁποίας τὸν ἔκαμαν περὶ τῆς παρούσης καταστάσεως καὶ τῶν χρεῶν αὐτῶν. Ἐφάνησαν δὲ ὅτι καταλαμβάνου καλῶς ὅτι ὁ μόνος τρόπος τοῦ ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τῆς ἀθλιότητος καὶ ἀναβῶσι βαθμηδὸν εἰς τὴν τύχην, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ πρόνοια τοῦ προσκαλεῖ, εἶναι τὸ νὰ δώσωσιν ὀλιτελῶς εἰς τὴν ἔργασίαν, καὶ νὰ δώσωσιν εἰς τὰ τέκνα των καλὴν στοιχειώδη παιδείαν.

Περιοδεία Καποδίστρια στο Νησί – Μάρτιος 1929

πλίθρα, τα οποία είχαν ολοσχερώς γκρεμιστεί, ανασπλώνονταν γοργά και είχαν το χρώμα της κόκκινης πέτρας. Η εκκλησία, πιο σημαντική από όλες όσες είχαμε ακόμα δει στον Μοριά, ήταν ολόκληρη χτισμένη από πέτρες κλεμμένες από κάποιες αρχαίες πόλεις των περιχώρων, πιθανόν τη Θουρία ακόμα και τη Μεσοήνη. Ένα κάστρο με όψη φρουδαρχική υπήρξε στο Νησί, αλλά δεν έμεναν πια παρά μόνο χαλάσματα ακόμα αρκετά ψηλά και κομμάτια από πυργίσκους μέσα στις τρύπες των οποίων φώλιαζαν μικρά αρπακτικά πουλιά. Στήσαμε τις σκηνές μας βόρεια της κωμόπολης, στη μέση των σκιερών λιβαδιών από ιτιές, λεύκες και άλλα μεγάλα δέντρα υγρών τόπων. Υπήρχε σ' αυτό το μέρος μια πηγή με άφθονο νερό με τη γούρνα της»⁽⁵⁾.

Από το απόσπασμα επιβεβαιώνεται το εύφορο του εδάφους αλλά και οι καταστροφές που είχαν προκληθεί. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναφορά στα δομικά υλικά της εκκλησίας, η οποία όπως φαίνεται από τον «όγκο» που περιγράφεται αλλά και τα αρχιτεκτονικά μέλη είναι οι Τρεις Ιεράρχες. Ιδιαίτερης σημασίας είναι το γεγονός ότι αναφέρεται η ύπαρξη ερειπίων του φράγκικου κάστρου που βρισκόταν στην περιοχή της Πανηγυριστράς, στοιχεία του οποίου ήταν εμφανή μέχρι και τα νεότερα χρόνια. Το σημείο που προσδιορίζει την πηγή και

το είδος της αφήνει μια υποψία ότι πρόκειται για την πηγή που τροφοδοτούσε το "Χαβούζι".

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ

Η δεύτερη επίσκεψη του Καποδίστρια στο Νησί γίνεται το Μάρτιο του 1829. Την πληροφορούμαστε σε «απόσπασμα ἰδιαιτέρου γράμματος εκ Κορώνης, από 29 Μαρτίου», στο οποίο αναφέρονται οι τόποι της περιοδείας του Κυβερνήτη, οι υποσχέσεις, οι οραματισμοί και το ενθουσιώδες της υποδοχής κατά την επίσημη εκδοχή: «Αναχωρήσας ο Κυβερνήτης εκ Ναυπλίου διέβη από Ἄργος, Τριπολιτσάν, Καρύταιναν, Λεοντάριον, Φρουτσάλαν, Καλαμάταν και Νησίον. Εἰς ἕκαστον δε των μερῶν τούτων, τα οποία αρχίζουν να ανεγείρονται εκ των ερειπίων των, ἐστάθη από μίαν ἡμέραν, και εἰς τα πλείωτερα χωρία ὠμίλησε μετὰ των προεστώτων και των αγροτῶν. Ἦκουσε δε μετὰ περιεργείας ὅλας τας παρατηρήσεις, τας οποίας τον ἔκαμαν περί της παρούσης καταστάσεως και των χρεῶν αὐτῶν. Ἐφάνησαν δε ότι καταλαμβάνουν καλῶς ότι ο μόνος τρόπος ν' απαλλαγῶσιν από την ἀθλιότητα και να αναβῶσι βαθμηδόν εἰς τὴν τύχην, εἰς τὴν ὁποίαν η πρόνοια τους προσκαλεῖ, εἶναι το να δώσωσιν εἰς τα τέκνα των καλὴν στοιχειώδη παιδείαν [...]

[...] Ο κυβερνήτης υπόσχεται σχολεία εἰς ὅλους, και ἐλπίζει εντός ολίγου να εὕρη μεταξύ των μαθητῶν των ἤδη συστημένων σχολείων τους δασκάλους, οἵτινες θέλουσι δυνηθῆ να οργανώσωσι νέα εἰς το εσωτερικόν ἐκάστης ἐπαρχίας του κράτους [...]

[...] Εἰς τὴν Μεσοπηνίαν ευρύχωροι και εὐφοροὶ πεδιάδες διαδέχονται τους χαριέστατους λόφους της Ἀρκαδίας. Ἐλπίζωμεν ότι η καλλιέργεια και η φιλοπονία, ευτυχεῖς καρποὶ της εἰρήνης και της ευταξίας, θέλουν ἔλθει μετ' ου πολὺ να ἐμψυχώσωσι τους ωραίους ἐκείνους τόπους, ἀπὸ τους οποίους ἤρπασε μέγα μέρος του πληθυσμοῦ των ο δεσποτισμὸς, ο πόλεμος, η ἀναρχία και η πείνα. Ἐάν η Κυβέρνησις εὐρεθῆ εἰς κατάστασιν να δώσῃ εἰς τους πτωχοὺς γεωργούς τους ἐπανερχομένους εἰς τας ἐστίας των πόρον και ζῶα δια να ανοίξωσι χωράφια

και να εκτείνωσι την γεωργίαν των αγρών των περικυκλούντων τας κώμας, ογλήγορα θέλουν αφανισθή τα ίχνη της εκπορθήσεως [...]

[...] Εις πάσαν πόλιν, κωμόπολιν και χωρίον, από τα οποία διαβαίνει ο Κυβερνήτης, άπειρον πλήθος πάντοτε έρχεται εις υπάντησίν του, τον συνοδεύει εις την εκκλησίαν και δεν παύει από το να τον περικυκλόνη έως την ώραν της αναχωρήσεώς του. Συμπιέζεται δε ακόμη περί αυτόν, και απερχόμενος έκαστος φωνάζει με μίαν βαθειάν συναίσθησιν “ο θεός να πολυχρονή τον Κυβερνήτην μας! Ο θεός να τον χαρίζει

τας ευλογίας του!”⁽⁶⁾. Από το απόσπασμα του γράμματος είναι προφανές ότι ο Καποδίστριας δίνει προτεραιότητα «στην καλήν στοιχειώδη παιδείαν» και «υπόσχεται σχολεία εις όλους». Έχει ενδιαφέρον πως η γεωργία συνεχίζει να εμφανίζεται εγκαταλελειμμένη καθώς «ο δεσποτισμός, ο πόλεμος, η αναρχία και η πείνα [...] ήρπασε μέγα μέρος του πληθυσμού των».

Και υπόσχεται να δώσει «εις τους πτωχούς γεωργούς τους επανερχομένους εις τας εστίας των πόρον και ζώα δια να ανοίξωσι χωράφια και να εκτείνωσι την γεωργίαν των αγρών των περικυκλούντων τας κώμας».

Ο Μπορύ ντε Σαιν Βενσάν

**Η Δ' ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΗ
ΚΑΙ Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ**

Αυτή η περιοδεία Καποδίστρια είναι κατά έναν τρόπο «προεκλογική». Και αυτό γιατί ήδη από τις 4 Μαρτίου είχαν προκηρυχθεί οι εκλογές για την Δ' Εθνοσυνέλευση και ως απάντηση του Κυβερνήτη στις επικρίσεις που δεχόταν αλλά και ως ένα μέσον νομιμοποίησης των αποφάσεων που είχαν ληφθεί. Οι εκλογές πληρεξουσίων γίνονται σε διάφορες περιοχές κυρίως το Μάιο και Ιούνιο, με καθολική ψηφοφορία των ανδρών άνω των 25 ετών αλλά έμμεσα. Τα χωριά εκλέγουν αντιπροσώπους που προέρχονταν από τους παλιούς προκρίτους και τους «πλέον φορολογούμενους». Και αυτοί με τη σειρά τους εκλέγουν τους πληρεξουσούς. Από την «επαρχία Νησίου» εκλέγονται πληρεξούσιοι ο Παναγιώτης Καλαμαριώτης από την προυχοντική οικογένεια του Νησιού και ο Κωνσταντίνος Νικολάου αδελφός του Ιωσήφ Ανδρούσης (Βουλή των Ελλήνων – Μητρώο Πληρεξουσίων, Γερουσιαστών και Βουλευτών 1822-1935). Όπως παρά την εκλογή πληρεξουσίων, υπάρχει ένα «κύμα» εκχώρησης των πληρεξουσιοτήτων στον Ιωάννη Καποδίστρια άλλοτε με τη δέσμευση οι υποψήφιοι να υποστηρίξουν τις θέσεις του στην Εθνοσυνέλευση και άλλοτε για να τους εκπροσωπήσει απ' ευθείας (κάτι που ο ίδιος δεν δέχεται). Μεταξύ των επαρχιών που εκχώρησαν την πληρεξουσιότητα στον Κυβερνήτη ήταν και αυτή του Νησιού.

Ο Κωνσταντίνος Νικολάου κατά τη διάρκεια των εργασιών της Δ' Εθνοσυνέλευσης καταθέτει μια αναφορά η οποία αναδεικνύει το σοβαρό πρόβλημα που υπάρχει με τη φορολογία των αγρωτών που είναι μεγαλύτερη και από αυτή ακόμη την «εποχή της τυραννίας», τονίζοντας ότι έχει δεσμευτεί κατά τις εκλογές να μεταφέρει το αίτημα μείωσης της φορολογίας κατά το εν τρίτον κάτι που θα αυξήσει την καλλιέργεια στην εθνική γη και τα δημόσια έσοδα. Ο Νικολάου αναφέρει: «Ότε οι λαοί ψηφοφορούντες έκλεξαν ημάς πληρεξουσούς των, εις τους περιωρισμούς τους οποίους δεδώκασι ημίν, ενε-

τείλαντο επομένως, ίνα παρασταθέντες ομιλήσωμεν εντόνως εις αυτήν ταύτην την Σεβαστήν Εθνοσυνέλευσιν, όπως σκεπτομένη δώση και εις αυτούς την ανήκουσαν παραμυθίαν και ελάφρυνσιν επάνω εις τας ετησίας προσόδους, τας οποίας είναι υποχρεωμένοι να δίδωσι.

Κατά χρέος μου λοιπόν αναπόδραστον, προτείνω αυτό τούτο, δίδω την εφεξής πληροφορίαν εις την Σεβαστήν ταύτην Εθνοσυνέλευσιν.

Όλοι οι λαοί της Πελοποννήσου, καταγινόμενοι διαιρούνται εις δύο ενασχολήσεις: Οι μιν, εις διαφόρους τέχνας, οι δεν εις την Γεωργικήν.

Οι πρώτοι, ου μόνον υπερπλουτίσουσι και χαίρουσι κατά πάντα λόγον ασυδοσίαν, αλλά εγνώρισαν εν ταύτη τη εποχή και αληθή ελευθερίαν.

Οι δεύτεροι, οι εργαζόμενοι δηλαδή την γην, κοντά οπού έκαμαν τόσας θυσίας και υπέστησαν τόσα δεινά άχρι της άρτι ώρας, ου μόνον δεν

554 ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΙΑΣ

"Όλοι οι λαοί της Πελοποννήσου, καταγινόμενοι διαιρούνται εις δύο ενασχολήσεις: οι μιν εις διαφόρους τέχνας, οι δε εις την γεωργικήν.

Οι πρώτοι, ου μόνον υπερπλουτίσουσι και χαίρουσι κατά πάντα λόγον ασυδοσίαν, αλλά εγνώρισαν εν ταύτη τη εποχή και αληθή ελευθερίαν.

Οι δεύτεροι, οι εργαζόμενοι, δηλαδή, την γην, κοντά οπού έκαμαν τόσας θυσίας και υπέστησαν τόσα δεινά άχρι της άρτι ώρας, ου μόνον δεν έλαβον παραμυθίαν παραμυθίαν εις τα αὐτῶν άτυχήματα, άλλ' έτι μάλλον πολυειδώς καταβλήθησαν και δίδουσι θοσηματα τόσα, ώστε [γραπτόν εσσι] επί της τυραννίας δεν έβδον, και δεν γνωρίζουσι άνοισῶν έλευθερίαν, άλλ' αλγμωλοισιν άφάριστον.

"Όθεν, διά τά παρηγορηθείσιν και αὐτοί οι λαοί, ή σεβαστή αυτή Συνέλευσις άνάγκη κείνη νά έρεύσῃ εναν μέσον όσον και νά έλαφρώσῃ αὐτοῖς μέ άσυνήθιστε τρόπον έγκριση ή, τέλος πάντων, νά έπέστη τῶ εν τρίτον και τούτου γενομένου, ου μόνον ή έθνική γῆ θέλει καλλιέργηθῃ άπλοκείως, άλλά και τῶ Έθνομῶν Γαιρειῶν θέλει άφελισθῇ εν τρίτον περισσότερο.

Μένο μ' έδον τῶ άνηκον σέβας.

Τῆ 23 'Ιουλίου 1829 εν 'Αργεῖ

Ο εὐσεβὴς πολίτης
Κωνσταντῖνος Νικολάου
δ πληρεξούσιος τοῦ Νησιού

[Εἰσηγημαίσις]:
"Αναφορῆ τοῦ κυρίου Κωνσταντῖνου Νικολάου, πληρεξούσιου τοῦ Νησιού, καταχωρηθεῖσα ὑπ' ἀρ.θ. 45.

"Εν ὀνόματι της ἑπαρχίας του, ἔστειλεν δια πάσης θειᾶς καὶ γαερμικῆς λαῖς και, ζητῶν ἀνακούφισιν, προσβάλλει νά έκείσῃ τῶ εν τρίτον της εἰσπράξεως ή όπως άλλως άγραφή ή Συνέλευσις.

"Η ἐπί τῶν ἀναφορῶν ἐπιτροπή της Συνεδλεύσεως

Γνωμοδοτεῖ:

Νά ἀποδοθῇ πρὸς την Κυβερνησιν, ἰνα περιληθῇ εις τῶ γενικά περί τῶν εισούτων μέτρα.

"Εν 'Αργεῖ τῆν 26 'Ιουλίου 1829

"Η ἐπιτροπή
"Αναστάσιος "Αναγν. Λυθωροῦς
Η. Δ. Δημητριάδου
Γεώργιος "Α. Γρηγορόπου
Χρηστάκης Ολιγαρκῆς
Γεώργιος Λέβης

[Εἰσὴρα ἐπισημημαίσις]:
"Ενεκείνη ή γούρη της ἐπιτροπῆς.

Η αναφορά Νικολάου για τη Δ' Εθνοσυνέλευση
- Τα Αρχεῖα της Ελληνικής Παλιγγενεσίας

έλαβον παραμικράν παραμυθίαν εις τα αυτών ατυχήματα, αλλ' έτι μάλλον πολυειδώς καταθλίβονται και δίδουσι δοσίματα τόσα, ώστε [γραπτέον όσα] επί της τυραννίας δεν έδιδον, και δεν γνωρίζουσι οπωσούν ελευθερίαν, αλλ' αιχμαλωσίαν αφόρητον.

Όθεν δια να παρηγορηθώσι και αυτοί οι λαοί, η Σεβαστή αύτη Συνέλευσις, ανάγκη πάσα να εφεύρη έναν μέσον όρον, και να ελαφρώση αυτούς με οποιονδήποτε τρόπον εγκρίνει, ή, τέλος πάντων να εκπέση το εν τρίτον. Και τούτου γενομένου, ου μόνον η εθνική γη θέλει καλλιεργηθή διπλασίως, αλλά και το Εθνικόν Ταμείον θέλει ωφεληθή εν τρίτον περισσότερον. Μένω μ' όλον το ανήκον σέβας.

Τη 23η Ιουλίου 1829 εν Αργει

Ο ευπειθής πολίτης

Κωνσταντίνος Νικολάου

Ο πληρεξούσιος του Νησίου».

Μαζί με την αναφορά αυτή υπάρχει και η σημείωση της αρμόδιας Επιτροπής της Εθνοσυνέλευσης η οποία αναφέρει: «(Ο Κ. Νικολάου) εν ονόματι της επαρχίας του, εξιστορεί όσα πάσχει δεινά ο γεωργικός λαός, και ζητών ανακούφισιν, προβάλλει να εκπέση το εν τρίτον της εισπράξεως, ή όπως άλλως εγκρίνη η Συνέλευσις.

Η επί των Αναφορών Επιτροπή της Συνελεύσεως γνωμοδοτεί να διευθυνθή προς την Κυβερνησιν, ίνα περιληφθή εις τα γενικά περι τούτων μέτρα

Εν Αργει τη 26 Ιουλίου 1829».

Στο σχετικό έγγραφο υπάρχει και «ετέρα επισημείωσις» σύμφωνα με την οποία «ενεκρίθη η γνώμη της Επιτροπής»⁽⁷⁾.

Όπως φαίνεται όμως, ούτε οι υποσχέσεις του Καποδίστρια στην «προεκλογική περίοδο» για ενίσχυση των αγροτών υλοποιήθηκαν, ούτε η αγωνιώδης αναφορά του Νικολάου εισακούσθηκε.

Αυτό το συμπέρασμα προκύπτει από επιστολή διαμαρτυρίας «προς τον Εξοχώτατον και Σεβαστόν Κυβερνήτην της Ελλάδος» την οποία στέλνουν Νησιώτες στις 28 Οκτωβρίου 1829. Τότε εμφανίζεται για πρώτη φορά η απαίτηση για καταβολή «διπλοδεκάτης» (δηλαδή διπλής

φορολογίας) τα προϊόντα, καθώς οι ενοικιαστές φόρου θεωρούν μεγάλες εκτάσεις ως «εθνικοϊδιοκτητα» κτήματα: «Ζητήματα άδिका γενόμενα με επιμονήν και παραλόγως από τους εφετεινούς ενοικιαστές των προσόδων της πατρίδος μας εις μέρος των προϊόντων μας, μας βιάζουν να καταφύγωμεν εσχάτως προς την Υ. Ε. τον αρχηγόν του Εθνους δια δύο απεσταλμένων συμπολιτών μας, δια να καθυποβάλλομεν υπ' όψιν αυτής τα δίκαιά μας. Οι ενοικιασταί ούτοι ζητούν πρώτοι εφέτος με τόσην επιμονήν να διπλοδεκατήσουν ως εθνικοϊδιοκτητα προϊόντα υποστατικών μας καθ' αυτό ιδιοκτητών, γνωρισθέντων τούτων απ' όλους τους κατά καιρούς ενοικιαστές χωρίς να πείθονται εις κανέναν λόγον ή πληροφορίας και μαρτυρίας. Και δια τούτο μη θέλοντες να δεχθούν το μονοδέκατον, δίδομεν πάντοτε απ' αυτά τα υποστατικά μας και τοις επί Τουρκοκρατίας ενοικιαστές και στους επί Επαναστάσεως,

Αναφερόμενοι μας κατηγορούν ότι κατακρατώνμεν τα εθνικά δικαιώματα. Πράγμα οπου δεν ηκολουθήθηκεν από κανέναν μας έως τώρα ακόμη. Και δια τούτο κατά συνέπειαν τοιούτων αναφορών των προς την επί της οικονομίας (γραμματεϊαν), διοριζόμεθα δια του εδώ προσωρινού διοικητού ως απειθούντες να πληρώσωμεν τα εθνικά δικαιώματα.

Δια τα τοιαύτα των ζητήματα δεν ελλείψαμεν ν' αναφερθώμεν εγκαίρως προς τον προσωρινόν Διοικητήν Νησίου κλπ. Αλλά επειδή και μετά τούτο ακόμη εξακολουθούν τα ίδια και ευρισκόμεθα εις καθημερινήν ανησυχίαν, σπεύδομεν δια των επίτηδες απεσταλμένων μας να αναφερθώμεν προς την Υ. Ε., ήτις, έχομεν την πεποίθησιν, ότι θέλει ευδοκήση ώστε το δίκαιον να λάβη τον τόπον μας εις τας τοιαύτας των ενοικιαστών παραλόγους απαιτήσεις.

Οι απεσταλμένοι μας έχοντες την παρ' ημών ανήκουσαν έγγραφον πληρεξουσιότητα δι' αυτήν την υπόθεσιν, θέλουν παραστήση προς την Σ. Κυβέρνησιν όσα δύνανται να διασώσωσι τα λεγόμενά μας ως προς το δικαίωμα της ιδιοκτησίας μας.

Βέβαιοι λοιπόν ότι θέλουσι εισακουσθή ευμενώς, δεν αμφιβάλλομεν ότι θέλει αποφασισθή

το δίκαιον εις τρόπον ώστε του λοιπού να μειω-
 ωμεν ήσυχον από τοιαύτας αλληπαλλήλους
 απαιτήσεις.

Υποσημειούμεθα με σέβας βαθύτατον

Την 28 Οκτωβρίου 1829, Νησί

Την αναφορά υπογράφουν ιδιοχειρώς και
 με αλφαβητική σειρά οι: Αλμπάνης Ηλίας, Απο-
 στολοπούλος Παναγ., Αργυρόπουλος (Αργυ-
 ράκης) Αναγνώστης, Βλαχάκης Θανάσης, Βου-
 τόπουλος Στάθης, Γεωργιλιάς, Γεωργούλιας
 Δημ., Γεωργουλόπουλος Γεώργιος, Γεωργου-
 λόπουλος Γιάννης, Γρύλλος Παναγούλιας, Δού-
 βας (Τούβας) Μιχάλης, Ζαλμάς Νικόλας, Ζαλμάς
 Νικόλαος, Ζέρβας Διονύσιος, Ζολώτας Πανα-
 γιώτης, Θεοδωρόπουλος Γιώργης, Καλαθάς
 Στάθης, Καλαμαριώτης Κων., Καραγιάννης
 Δημ., Καραπατάς Γεώργιος, Καρτερολιώτης
 Χρ., Κολιδιάκης Παν., Κουμάντος Μιχάλης, Κου-
 τουρίσης Νικόλαος, Κροντήρης Αναστάσης,
 Κροντήρης Αποστόλης, ΚροντησηςΚυριάκης,
 Κυριακόπουλος Παν., Λαζαρίκος Αναστάσης,
 Μακρόπουλος Γιάννης, Μάντζαρης Αθαν., Μαρ-
 γιόλης Παν., Μαρκόπουλος (Μάρκο) Κων/ντής,

Μαρκόπουλος (Μάρκος) Νικολάκης, Μαρκό-
 πουλος (Μάρκος) Πούλος, Μαυροειδής Δημ.,
 Μαυροκόλλης Ιωάννης, Μιχαλακόπουλος Πα-
 νάγος, Μουρίκης Γεώργιος, Μουστάκος Δη-
 μήτριος, Μυλωνόπουλος Ηλίας, Μυσιρλαίος
 Γ., Μυσιρλαίος Δημ., Μπαρακάρης Θανάσης,
 Μπιρμπίλης Δημ., Μπογιαντής Κων/της, Νι-
 κολάου Γεώργιος, Νικολακόπουλος Νικολάκης,
 Οικονομόπουλος Βασ., Οικονομόπουλος
 Κων/ντής, Ούτσικας Ιω., Ούτσικας Νικολής,
 Παπαγεωργίου Χριστ., Παπάζογλης Ηλίας, Πα-
 παλυκούργος Χριστόδουλος, Πατρικής Ανδρέας,
 Πατρικής Γαλάνης, Πατρικής Δημ., Πουλόπου-
 λος Φώτης, Πούπουλας Θανάσης, Σαμαρτζής
 Πανάγος, Σπάλας Αναστάσης, Σπανιόλος Πα-
 νάγος, Σπανός Γιαννάκης, Σπανός Νικολής,
 Σπανός Σπύρος, Σπανός Σταύρος, Σταμπολτζής
 Κων/ντής, Σταμπολτζής Πανάγος, Συκάς Θα-
 νάσης, Τζίρος (Τζιρόπουλος) Πούλος, Τζοάνης
 Θεοδωράκης, Φεσσάς (Φεσσιός) Πανάγος, Χαρ-
 λέπας Γεώργιος, Χωραϊτης Ιωάννης, Χωραϊτης
 Πανάγος, Ψώνης Θανάσης»⁽⁸⁾.

ΙΔΡΥΣΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Ο δεύτερος άξονας των υποσχέσεων Καποδίστρια ήταν η λειτουργία σχολείων. Και στο Νησί το 1929 είχαν ήδη δημιουργηθεί σχολεία. Για να γίνει κατανοητή η λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος την εποχή του Καποδίστρια, θα πρέπει να «γνωρίσουμε» τους δύο τύπους σχολείων που δημιουργήθηκαν.

Τα «αλληλοδιδασκτικά» σχολεία ήταν ένας τύπος δημοτικής εκπαίδευσης, όπου η διδασκαλία βασιζόταν στην αρχή ότι οι μαθητές που γνώριζαν περισσότερα ή ήταν ικανότεροι (οι πρωτόσχολοι όπως τους έλεγαν) έκαναν μάθημα στους υπόλοιπους αλλά με την εποπτεία ενός δασκάλου. Η μέθοδος χρησιμοποιήθηκε καθώς οι δάσκαλοι ήταν ελάχιστοι και τα οικονομικά του κράτους εξαιρετικά περιορισμένα. Με ένα δάσκαλο διδάσκονταν έτσι πολλοί μαθητές. Δεν ήταν ελληνική «εφεύρεση» αλλά πρακτική που είχε χρησιμοποιηθεί στην Αγγλία και τη Γαλλία. Το σχολείο χωριζόταν σε 8 κλάσεις ανάλογα με τις γνώσεις των μαθητών. Σε αυτά γινόταν διδασκαλία ανάγνωσης, γραφής, αριθμητικής, θρησκευτικών, ηθικής διαπαιδαγώγησης και στοιχεία της ελληνικής γλώσσας. Η φοίτηση σε αυτά τα σχολεία ήταν άλλοτε δωρεάν και άλλοτε με δίδακτρα ανάλογα με την εποχή και τις διαθέσιμότητες.

Τα «Ελληνικά» σχολεία (ή αλλιώς «Σχολεία των κοινών γραμμάτων») ήταν κατά έναν τρόπο η δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Πρόσφεραν καλύτερο επίπεδο εκπαίδευσης σε μαθητές που είχαν τις γνώσεις του «αλληλοδιδασκτικού» σχολείου. Σε αυτά διδασκόταν η αρχαία ελληνική γλώσσα, η γραμματική, υψηλότερου επιπέδου μαθηματικά και ιστορία, γεωγραφία, θρησκευτικά, βασικές γνώσεις φυσικής. Η φοίτηση στα σχολεία αυτά ήταν δωρεάν.

Στη Νησί το φθινόπωρο του 1929 υπάρχουν και οι δύο τύποι σχολείων. Το καταγράφει σε αναφορά του ο «Προσωρινός Διοικητής». Σε αυτή σημειώνει ότι υπάρχει Αλληλοδιδασκτικό σχολείο που ιδρύθηκε τον Οκτώβριο, το οποίο στεγάζεται σε... ελαιτριβείο, έχει 60 μαθητές και διδάσκει ο Ρήγας Καρατζόπουλος (Καρατζάς)

από τη Δημητσάνα. Υπάρχει και Ελληνικό σχολείο με λίγους μαθητές στο οποίο διδάσκει «ιεροδιδάσκαλος από την Αιτωλία», ο Διονύσιος Παπαϊωάννου: «Ενασχολούμενος, καθώς απ' αρχής δεν έλειψα, δια την σύστασιν σχολείων εις τας υπό την διοίκησίν μου επαρχίας, έλαβα την υπ' αριθ. 2 Εγκύκλιον, δια της οποίας η Σεβαστή Κυβέρνησις ζητεί πληροφορίας ως προς τούτο το αντικείμενον, και κατά χρέος ανταποκρίνομαι. Μ' όλην την περί τούτου προσπάθειάν μου δεν ηδυνήθην ακόμη να ιδώ αποτέλεσμα ανάλογον, όχι τόσο βέβαια εκ της αναισθησίας των κατοίκων τούτου του τόπου εις τοιαύτα καλά, όσον εκ των παρελθουσών περιστάσεων, αι οποία κατήντησαν αυτούς παντάπασιν δυστυχείς, ώστε δεν ήτο δυνατόν ευθύς μετά την αποκατάστασίν των εις τας πατρίδας των ν' αφοσιωθούν αναλόγως αι εις την φροντίδαν δια την εκπαίδευσιν των τέκνων των, ενώ ήσαν αφοσιωμένοι εις το να εύρουν μέσα πώς να διατηρήσουν εις αυτά ύπαρξιν και να τα θέσουν υποκάτω εις στέγην.

Μόλις κατ' αυτόν τον μήνα εστάθη δυνατόν εις αυτήν την πόλιν, αφού και αυτή ανεφάνη ολίγον από τα ερείπιά της, να συστηθή σχολείον αλληλοδιδασκτικής δια της συνδρομής των εκόντων τέκνα και τινών άλλων και να καθυποβληθεί υπό διδάσκαλον η νεολαία της, ήτις ήτον ελεεινόν θέαμα εις άνθρωπον ειδήμονα του κόσμου, αλλά σχολείον, ώστε δεν ανήκει ούτε τ' όνομα εις αυτό σχεδόν ακόμη, μολονότι η μέθοδος εβράδυνε να εμφυτεύση εις τας απαλές ψυχάς των παιδιών, και εις εκείνας των γονέων των, αξιέπαινον ιδέαν περί του καλού τούτου. Εις σπίτι ελαιοτριβείον είναι το σχολείον. Ο διδάσκαλος είναι μαθητής του εν τω Ορφανοτροφείω της Αιγίνης Νικητοπούλου, πατρίς του οποίου είναι η κατά την Επαρχίαν της Καρυταίνης Δημητζάνα. Ονομάζεται δε Ρήγας Καρατζόπουλος (Καρατζάς). Καθ' όσον έως τώρα έλαβα πείραν της διαγωγής του, είναι καλών ηθών νέος και γνωρίζει την μέθοδον, αλλά πρωτόπειρος εις την διδασκαλίαν της. Οι μαθητευόμενοι είναι ολίγοι ακόμη, εξήντα μόλις τον αριθμόν αλλά συρρέουν κάθε μέραν, ώστε γλήγορα δεν θα είναι χωρητικόν πλέον

αυτώ το σπίτι. Επ' αυτώ τούτο οι κάτοικοι με διεύθυναν αναφορά των της οποίας αντίγραφον επισυνάπτεται.

Άλλον σχολείον εις αυτήν την πόλιν προθυμοποιούνται να καταστήσουν οι έχοντες τέκνα με ικανότητα να εξακολουθήσουν την Ελληνικήν. Αλλ' όντες ολίγοι οι τοιοῦτοι, δεν ήτο ελπιζόμενον να το συστήσουν, αν δεν συντρέχεν προς τούτο η Διοίκσις, ήτις κατέπεισε τον διδάσκαλον ν' αρκεσθή εις τα ολίγα επί του παρόντος, και να κάμη αρχην της παραδόσεως. Ο διδάσκαλος ούτος είναι το επάγγελμα ιεροδιδάσκαλος, πατρίς του οποίου είναι η Αιτωλία. Η διαγωγή του, καθ' όσον πληροφορούμαι, εστάθη τίμια εις το παρελθόν, η δε ικανότης και η μέθοδός του εις την διδασκαλίαν της ελληνικής είναι καλή. Εχει να διατηρηθή προσωρινώς από τους μαθητάς των όσοι θα διδαχθούν παρ' αυτού, των οποίων ο αριθμός φαίνεται ολίγος κατά το παρόν [...]

Την 11ην Οκτωβρίου 1829, Νησί
Ο προσωρινός Διοικητής»⁽⁹⁾.

Οι Νησιώτες με επιστολή «προς τον προσωρινόν Διοικητήν Καλαμάτας και Νησιού», αφού κάνουν γνωστό ότι με δική τους πρωτοβουλία

λειτούργησε το σχολείο, ζητούν με δημόσια έξοδα να κατασκευαστεί ένα αξιοπρεπές κτήριο που θα στεγάσει το σχολείο: «Η πόλις μας κύριε Διοικητά, μόλις αναφανείσα από τα ερείπιά της, είχε την ανάγκην αμέσως ενός σχολείου αλληλοδιδακτικής δια τα παιδιά μας, τα οποία εγεννήθησαν και ηλικιώθησαν έως αυτήν την ηλικίαν εις τόσον δυσχερείς περιστάσεις, ώστε ενώ δεν έλαβον την τύχην μεταξύ των να διδαχθούν τι καλόν, είχαν μάλιστα καθημερινώς εμπρός των παραδείγματα κακοηθείας και αδικίας.

Εγνωρίσαμεν καλά την ανάγκην αυτήν και μ' όλον ότι στερημένοι εκ των περιστάσεων τα μέσα, επροθυμοποιήθημεν εσχάτως να φέρομεν εις την πόλιν μας διδάσκαλον αλληλοδιδακτικής, όστις αγκαλά και άρχισεν να διδάσκη, δεν είναι δυνατόν όμως να ελπίσωμεν προόδους εις τα παιδιά μας, όσας υπόσχεται η μέθοδος και η προθυμία του διδασκάλου, εάν δεν συντρέξη και η πατρική πρόνοια εις τούτο της Σεβ. Κυβερνήσεως με το μέσον της.

Ειδοποιούμεν λοιπόν ήδη περί της συστάσεως τιοιούτου σχολείου εις την πατρίδα μας, παρακαλείσθε να ενεργήσετε προς βελτίωσιν του

Το «Καποδιστριακό» σχολείο στο Νησί, όπως απεικονίζεται αμέσως μετά τον πόλεμο, όταν είχε αγοραστεί από την Αγροτική Τράπεζα – Από το βιβλίο του Βασίλη Νικ. Βεργόπουλου

καταστήματος τούτου, όπως στοχάζεσθε, προ πάντων όμως το να συγκατανεύση ο Σ. Κυβερνήτης δια να οικοδομηθή δια δημοσίων εξόδων κατοικία ανάλογος δια σχολείον, επειδή χωρίς τούτων δεν είναι δυνατόν να διαμένει επιπλέον ο διδάσκαλος, παρασύρων τους μαθητευομένους από το εν εις το άλλον μέρος πληθυσμένου καθημέραν. Πεπεισμένοι κύριε Διοικητά εις τα υπέρ του κοινωφελούς τούτου καταστήματος αισθήματά σας, είμεθα ευέλπιδες ότι θέλομεν επιτύχη δια της συνδρομής σας της αιτήσεώς μας και υποσημειούμεθα με σέβας

Εν Νησίω 12η Οκτωβρίου 1829»⁽¹⁰⁾.

Ακολουθεί μακρά αλληλογραφία μεταξύ δημογερόντων και κυρίως του Ιωσήφ Ανδρούσης με τον Κυβερνήτη, που έχει σαν αποτέλεσμα μετά από ένα χρόνο να αποσταλεί ο δάσκαλος του Αλληλοδιδακτικού Σχολείου Καλαμάτας Πέτρος Μπούας, με εντολή να κάνει τα σχέδια του σχολείου όπως φαίνεται από την επιστολή του:

«Ευγενέστατε

Κατά την υπ' αριθ. 355 πρόσκλησιν της Υ. Ευγενείας μετέβην εις Νησί και συμμορφωθείς με το πνεύμα της επισυναφθείσης διατάξεως της Σ. Κυβερνήσεως, έχων προ οφθαλμού και τας παρατηρήσεις της διαληφθείσης προσκλήσεως, έδωσα το σχέδιον της συσταθησομένης Αλληλοδιδακτικής σχολής, βοηθούμενος από τους εφόρους της τοιούτης. Ελάβομεν κατά πρώτον υπ' όψιν τον αριθμόν των κατοίκων και πληροφορηθείας ότι φθάνει τας 3.000 ψυχάς, έλαβον βάσιν τας 2.500, έδωσα το σχέδιον οικοδομής δια μαθητάς 250 κατά τας αναλογίας, αφαιρέσας και απ' αυτούς όσους οι περι των τοιούτων κανόνες διορίζουσι, όθεν η οικοδομή πρέπει να λάβει μήκος πόδας γαλλικας 58 και πλάτος 27,5, ύψος δε πόδας 5.

Επεσκέφθην επομένως δεικθέντα τινά τόπον αφιερωμένον εις δημόσια καταστήματα, όπου εγκριθείς ο τόπος δια την οικοδομήν του σχολείου εκλέξαμεν την αρμοδιαν θέσιν, τα θεμέλια του Κονακίου λεγομενη.

Σκεφθέντες ακολουθώς τας παρούσας περιστάσεις έκαμα τον υποθετικόν λογαριασμόν των εξόδων όστις ελπίζω να δικαιώνη τα

πάντα. Χρηματική δαπάνη είναι αναγκαία μόνον φοίνικας 3.000 δι' όλα τα έξοδα, εξαιρέθησαν όμως τα έξοδα των μετακομίσεως της πέτρας, όση επιπλέον ήθελε χρησιμεύσει επειδή μέρος ευρίσκεται εις τον ίδιον τόπον, και όλας τας λοιπάς χρήσιμας ύλας, επειδή οι πολίται εδέχθησαν ευχαρίστως την παρούσαν πρότασιν. Ταύτα λοιπόν σπεύδω να αναφέρω εις την ευγένειάν σας και ων προθυμότατος εις τας προταγάς σας λαμβάνω το θάρρος να σημειωθώ.

Εν Καλαμάτα 27η Αυγούστου 1830

Ελάχιστος δούλος Πέτρος Μπούας

Διδάσκαλος του εν Καλαμάτα Αλληλοδιδακτικού Σχολείου

Δια το ακριβές της αντιγραφής

Ο Γραμ. της Διοικ. Καλαμάτας και Νησιού Π. Γ. Σταματελλόπουλος»⁽¹¹⁾.

Οι πληροφορίες είναι πολύτιμες: Το Νησί είχε πληθυσμό 3.000 άτομα περίπου και ο Μπούας υπολογίζει ότι οι μαθητές θα είναι κάτι λιγότεροι από 250 παιδιά. Το σχολείο θα κατασκευαζόταν σε χώρο που προοριζόταν για δημόσια καταστήματα και ειδικότερα στα «θεμέλια του Κονακίου» και στην κατασκευή συνεισέφεραν το κατά δύναμιν οι Νησιώτες.

Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ

Το σχολείο κατασκευάστηκε και μπορούμε να προσδιορίσουμε τη θέση και αυτού αλλά και του πρώτου που στεγαζόταν σε ελαιοτριβείο. Σε αυτό βοηθά μια επιστολή του Δημήτρη Καλαμαριώτη το 1823 που ζητάει να του δοθεί το «οσπίτιον του βοεβόδα» για να μην καταστραφεί: «Εις την πατρίδα μου, το Νησί, ευρίσκεται ένα οσπίτιον εθνικόν, εις το οποίον εκατοικούσαν οι κατά καιρόν βοιβονδάδες. Και εις το περιούλιον τούτου του οσπιτίου ήτον και εν λιτριβείον, και αυτόν εθνικόν. Και έως τον απερασμένον Φεβρουάριον, όπου εγώ ήμουν εκεί, από το μεν οσπίτιον εσώζοντο μόνον τα τείχη και η σκεπή, από δε το λιτριβείον μόνον οι πέτρες. Με το να το εκειοποιήθη ένας Σπαρτιάτης και εκάθετο μέσα ως εθνικόν. Εως τώρα όμως δεν ηξεύρω αν σώζονται και αυτά. Εάν όμως και σώζονται έως τώρα, τον παρόντα χειμώνα

εξάπαντος αυτά τα τείχη και η σκεπή μέλλει να αφανιστούν, με το να μην είναι άλλο οσπίτιον εκεί εθνικόν, ούτε εργαστήρια και μύλοι, παρά αυτό μόνον. Ήτον καλόν να πωληθῆ. Και με το να τὸ θεωρῶ και αυτό κατά το παρόν δύσκολον, δίνω την γνώμην μου, δια να γλυτώσουν αυτά όπου ἔμεναν. Αυτό το οσπίτιον να δοθῆ ἀπὸ το μέρος της Διοικήσεως εἰς ενός, ὅποιον εγκρίνει, ἐπὶ σκέψιν ὅτι χωρὶς τούτου οὔτε οσπίτιον θα ὑπάρχει»⁽¹²⁾.

Πολλά χρόνια αργότερα μεταφέροντας τη λαϊκή παράδοση, ο Θεόδωρος Γούνας προσδιορίζει με ακρίβεια τη θέση του αναφερόμενος στο κτήριο που εγκαταστάθηκε ο Ιμπραήμ όταν ἔφθασε στο Νησί: «Του νέου τούτου Ἀτίλα εγκαταστάνας ἐν Μεσσήνῃ, το διοικητήριον υψούτο ἐκεῖ ὅπου σήμερον ἡ πρώτη του δημοτικού των ἀρρένων σχολή, ανεγερθεῖσα ἐπὶ των ερειπίων ἐκεῖνου»⁽¹³⁾. Σκόρπια στοιχεία τα οποία ὁμως «δένουν» με τη σημερινή εικόνα του Νησιού: Το κονάκι βρισκόταν ἐκεῖ που ὑπάρχει σήμερα το κτήριο της Τράπεζας Πειραιῶς. Στο σημεῖο αὐτὸ κτίστηκε το 1ο Δημοτικὸ Σχολεῖο που αποτελοῦσε χώρο μάθησης ἀλλὰ και ἐκδηλώσεων για τὴν πόλη μέχρι πρὶν τὸν πόλεμο ὅταν το ἀγόρασε ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα που στεγάστηκε ἐκεῖ τα μεταπολεμικὰ χρόνια. Κατεδαφίστηκε γύρω στα 1970 και κατασκευάστηκε το σημερινὸ κτήριο. Ἡ ευρύτερη περιοχή αποτελοῦσε εθνικὴ γῆ (καθὼς αποτελοῦσε ἰδιοκτησία της τούρκικης διοίκησης) ἡ οποία εὐτυχῶς δεν καταπατήθηκε, πέρασε στο δῆμο (ἤδη το Μπούας ἀναφέρεται σε χώρο που προοριζόταν για καταστήματα), ὁ οποίος πολὺ ἀργότερα πούλησε το οικόπεδο στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα για να κατασκευάσει το κτήριό της (ἡ κοινότητα για τὴν ακρίβεια). Το υπόλοιπο τμήμα εθνικῆς γῆς αποτέλεσε τὴν «πλατεία ἀλωνίων» ὅπου οἱ Νησιῶτες ἀπλώναν τα καλαμπόκια και ἀργότερα τα φασόλια για να ξεραθοῦν, ἡ οποία και διαμορφώθηκε στὴ συνέχεια σε πάρκο και πλατεία (γύρω στα 1930). Μαζὶ με το «κονάκι» ὁμως ὑπῆρχε και το ελαιτριβεῖο ὅπως ἀναφέρει ὁ Καλαμαριώτης. Και ὅπως φαίνεται, ἦταν ἐκεῖνο που φιλοξένησε το πρώτο σχολεῖο κάτω ἀπὸ ἀθλιές συνθήκες. Γιατί και

«εθνικὸ» ἦταν στο προαύλιο του «κονακίου» του βοεβοδα, ἀλλὰ και γιατί εἶναι ἀπίθανο να ὑπῆρχε δεύτερο ελαιτριβεῖο ἐκεῖνη τὴν ἐποχή.

ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ὅμως παράλληλα στο Νησί το 1830 λειτούργησε και ἰδιωτικὸ Ἑλληνικὸ σχολεῖο με δάσκαλο το μοναχὸ Ἀββακούμ «ἐκ Παλαιῶν Πατρῶν». Τὴν πρωτοβουλία να διδάξει στο Νησί ἔχε ὁ Ἰωσήφ Ἀνδρούσης. Ὁ Ἀββακούμ δίδασκε στο Διαβολίτσι ἀλλὰ εἶχε ἐκφράσει τὴν ἐπιθυμία να φύγει το χειμῶνα. Το πληροφορήθηκε ὁ Ἰωσήφ Ἀνδρούσης και του ἔστειλε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

«Σοφωτάτη και ἱερά μοι κορυφή

+ ὁ ἀνεψιός μου Νικόλαος μοι γράφει, καθὼς και ὁ Χρυστάκης προφορικῶς μοι εἶπεν, ὅτι ἔχετε δυσἀρέσκεια να καθήσετε αὐτοῖς τὸν χειμῶνα και ἔχετε δίκαιον. Ὅθεν σας παρακαλῶ θερμοτάτως να μείντε αὐτοῖς εὐκόλως δέκα ἡμέρας, ἕως οὐ να ετοιμάσωμεν ἀνάλογον κατάλυμα και ἀποτελειωθοῦν και ὀρίζητε. Ἐγὼ σήμερον θείω ἐλέω ευρέθην Λάκκον. Ταῦτα και καλή μας ἀνάμωσι

Της σοφολογιότητός του

Ευχέτης δια Κ(ύριον) Θ(εόν) και ἐπιταγῶν

+ Ὁ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ

τῆ 13 Ὀκτωβρίου

1830 ἐν Νησίῳ»⁽¹⁴⁾

Με ὅλα αὐτὰ συνδέεται και ἀπόσπασμα ἀπὸ τα ἀπομνημονεύματα του Κωνσταντὴ Λυμπερόπουλου στο ὁποῖο ἀναφέρονται τα ἐξῆς:

«... που σχολεῖον Ἑλληνικόν τότε, δεν ὑπῆρχε εἰς τὴν Μεσσηνίαν. Κατ' εὐτυχίαν ὁμως ὁ Δημήτριος Σακελλαριάδης ἐκ του χωρίου Ἰσσαρι του Δήμου Λυκοσοῦρας της Μεγαλοπόλως ἔχων αὐτὸς ἐπιθυμίαν γραμμάτων εὔρεν ἕναν καλόγερον ὀνομαζόμενον Ἀββακούμ κάλλιστον ἑλληνιστὴν, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὡς ἔλεγεν εἴκοσι ἔτη, συντροφικῶς συνεφώνησε και τὸν ἐπῆρε εἰς Ἰσσαρὴν χωρίον του.

Μετ' ὀλίγον καιρὸν μετέβη εἰς Δεσούλλα και και ἐκεῖθεν εἰς Διαβολίτζι, ὅπου μετέβησαν τα

ανήψια του Δεσπότη Ανδρούσης Νικολής, Θεοδόσιος, Γιαννούλης κλπ., μετέβη δε και εκεί ο Δεσπότης και είδε το σπουδαίον και ανεκτίμητον του Διδασκάλου, τον οποίον μετήγαγε εις Νησίον, νυν δε Μεσσήνην, και ήνοιξε σχολείον εκεί το οποίον διήρσεν εις τρεις τάξεις τους μαθητάς αυτού. Και εις μεν την ανωτάτην τάξιν ήτο ο Σακελλαριάδης, ο Νικολής ανεψιός του Δεσπότη και ο Χρήστος Οικονομίδης εκ

Δεσύλλα, εις δε την δευτέραν ήτο διάφοροι έως είκοσι τον αριθμόν, εις δε την τρίτην διάφοροι πλέον των τριάκοντα. Επλήρωναν δίδακτρα της ανωτάτης τάξεως δέκα γρόσια, της δευτέρας οκτώ και της τρίτης πέντε γρόσια έκαστος μαθητής»⁽¹⁵⁾.

Ο Αββακούμ έφυγε από το Νησί το 1834 έχοντας σημαντική προσφορά στην εκπαίδευση των παιδιών⁽¹⁶⁾.

ΠΡΩΤΟΚΛΗΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΟ

Στο πλαίσιο της οργάνωσης του κράτους, ο Καποδίστριας οργάνωσε το δικαστικό σύστημα και θέσπισε τον πρώτο Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Δημιουργήθηκαν έτσι τα Πρωτόκλητα Δικαστήρια τα οποία λειτουργούσαν ως Πρωτοδικεία που έλυναν αστικές ή ποινικές διαφορές. Με βάση τον κανονισμό προβλεπόταν ένα τέτοιο δικαστήριο σε κάθε διοικητική περιφέρεια. Υπήρχαν ακόμη και Ειρηνοδικεία που λειτουργούσαν στις πρωτεύουσες των Επαρχιών.

Στο τμήμα Κάτω Μεσσηνίας (επαρχίες Καλαμάτας, Μεσσήνης) αρχικά τοποθετήθηκαν πρόεδροι ο Γ. Σκαλίδης, συνδικασταί ο Χαραλάμπης Μπλιάνης και Αθανάσιος Κυριακός, πάρεδροι ο Παναγιώτης Καλαμαριώτης και ο Βενετσάνος Γ. Καπετανάκης και Γραμματέας ο Ιερωνυμος Κασσιμάτης⁽¹⁷⁾.

Για τα δικαστήρια αυτά ο Μίμης Φερέτος γράφει⁽¹⁸⁾: «Για την επάνδρωση των Δικαστηρίων αυτών εχρησιμοποιήθηκαν ως τακτικοί μεν δικασταί ωρισμένοι παλαιοί αγωνισταί που είχαν κάποια γενική μόρφωση, αν δεν είχαν σπουδάσει στα Επτάνησα και στο εξωτερικό νομικές επιστήμες, ως πάρεδροι δε και σύμβουλοι εντόπιοι παλαιοί αγωνισταί και πρόκριτοι που διεκρίνοντο για κάποια μόρφωσή τους, το ήθος τους, το κύρος τους στο λαό αλλά και την πίστη και την προσήλωσή τους στο καθεστώς.

Οι Διοικηταί των επαρχιών συνέταξαν καταλόγους των πολιτών που είχαν τα προσόντα και τους υπέβαλλαν στον κυβερνήτη Ι. Καποδίστρια δια της Γενικής Γραμματείας της Δικαιοσύνης και αυτοί διώρισαν όσους από αυτούς τους ενέπνεαν εμπιστοσύνη.

Ο Διοικητής Καλαμάτας και Νησίου, παλαιός αξιωματούχος του αγώνα Δημ. Ταγκόπουλος, συνέταξε κι' αυτός έναν τέτοιο κατάλογο που υπέβαλλε στον Καποδίστρια με το ακόλουθο έγγραφό του:

“Προς την Α. Ε. τον Σεβαστόν Κυβερνήτην της Ελλάδος

Εξωχότατε

Λαμβάνω και αύθις την τόλμην να καθυποβάλω υπό την διάσκεψιν της Υ. Ε. τους εκλεχθσομένους συμβούλους δια το Πρωτόκλητον Δικαστήριον των δύο επαρχιών Καλαμάτας και Νησίου.

Οι εσωκλειόμενοι εις το παρόν κατάλογοι είναι οπωσούν ειδημονέστεροι και αξιώτεροι κατά τα φυσικά και επίκτητα προσόντα, και περί πλέον με καλυτέραν των άλλων ψυχήν.

Ειρηνοδίκας δια τας δυο επαρχίας θεωρώ τους αξιωτέρους, δια μεν την Καλαμάταν τον Πανάγον Αλεξίου Λογοθέτην, δια δε του Νησίου εκ των δύο τον έναν ήτοι τον Αναγνώστην Καμπάν ή τον Κωνσταντίνον Νικολάου.

Δεχθείτε Σεβαστέ μου Κυβερνήτα το βαθύτατον Σέβας μου και την υψίστην υπόληψιν μεθ' ης έχω την τιμήν να υποσημειούμαι, μα βαθυτάτην υπόκλησιν

Εν Καλάμαις τη 30 7βρίου 1830

Ελάχιστος δούλος

Δημήτριος Ταγκόπουλος».

Ο κατάλογος για το Νησί έχει ως εξής: Πανάγος Μιχάλος, Αναγνώστης Βρεττός, Παναγιώτης Μπογιαντζής, Ευγένιος Καλαμαριώτης, Ιωάννης Μπουρατίνος, Ανδρέας Καμπάς, Δημήτριος Μπιρμπίλης, Δημήτριος Ζαλμάς, Ηλίας Μυλωνάς (Μυλωνόπουλος), Μιχαλάκης Κουμάντος, Αναστάσιος Καμαρινός, Γεώργιος Γούτος, Αναγνώστης Γαλανόπουλος (Γαλάνης), Γεώργιος Φωτόπουλος, Παναγούλιας Γρύλλος (ΓΑΚ Υπ. Δικαίου 30 Σβρίου 1830)».

Και ο Μίμης Φερέτος συνεχίζει για την ιστορία των Πρωτοκλήτων Δικαστηρίων: «Ο Κυβερνήτης όμως δεν ενέκρινε τον διορισμό όλων των υποδειχθέντων, όπως βλέπομε από τον κατάλογο των διορισθέντων, αλλά διέγραψε όσους όσους δεν του είχαν ορκισθεί πίστην και τυφλήν υπακοήν, λίγο μετά την άφιξή του στην Ελλάδα.

Εν των μεταξύ είχε διορισθή Πρόεδρος του Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου ο Αντ. Μπέλλος ο οποίος προσέλαβε ως γραμματέα του τον παλαιόν αξιωματικόν του αγώνος και διοικητικόν υπάλληλον χρηματίσαντα Ηλία Γ. Βεργόπουλον από την Μεσσήνη, που όπως βλέπομε από τα ιδιόχειρα έγγραφα του, ήταν πολύ μορφωμένος,

ορθογράφος αλλά και καλλιγράφος, γεγονός που πιστοποιεί παλαιότερο ισχυρισμό μας ότι πριν της επαναστάσεως και μετά το 1800 κάπου κοντά στην Καλαμάτα ή αλλού, λειτουργούσε ανώτερο σχολείο, για το οποίο δεν έχουμε πληροφορίες.

Μόλις έλαβε τον εγκεκριμένο κατάλογο ο Αντ. Μπέλλος έσπευσε να οργανώσει κι' επανδρώσει το Δικαστήριό του. Παράλληλα σε επίσημο τελετή στην οποία παρέστησαν κι' όλες οι άλλες τοπικές αρχές, ώρκισε τους διωρισθέντες συμβούλους στο Ναό Αγίου Νικολάου Φλαρίου, που ήταν τότε όπως κι' αργότερα, ανεπίσημος Μητροπολιτικός Ναός της Καλαμάτας.

Όλες αυτές τις ενέργειές του ο Πρόεδρος του Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου τις ανέφερε στην επί της Δικαιοσύνης Γενική Γραμματεία με το ακόλουθο έγγραφο: «Προς εκπλήρωσιν των όσων χρεωστεί τα δώση το Δικαστήριο πληροφοριών εις την εναρξιν των εργασιών του καθυποβάλλει υπ' όψιν της Γ. Γραμματείας:

Κατά την 29 παύσαντος Νοεμβρίου, προηγουμένης μιας προσκλήσεως παρά του Προέδρου προς τον Διοικητήν, εδόθη επί του Ναού του Αγίου Νικολάου, ο όρκος, παρόντων του Διοικητού, της Επαρχιακής Δημογεροντίας, και του Εκκλησιαστικού Τοποτηρητού, από τον Πρόεδρον, Γραμματέα και εφεξής συμβούλους κυρίου Νικόλαος Κορφιωτάκην, Σπυρίδωνα Αντωνόπουλον, Γιαννάκην Ψάλτην, Ιωάννην Τζάνεν, Παναγιώτην Μπενάκην, Δημητράκην Αλεξίου, Γεώργιον Χ' Θεοδώρου, Αντώνιον

Μπάσταν, Νικόλαον Αφέσιον, Π. Χ. Ρεμπού, Γεώργιον Φωτόπουλον εκ Νησίου.

Και κατά την 27ην του ιδίου ελθόντες και οι από το Νησί εφεξής παρομοίως έδωσαν όρκον, είναι δε ούτοι οι κύριοι Αθανάσιος Κυριακός, εντεύθεν Παναγιώτης Χρονόπουλος, Ιωάννης Μπουρατίνος, Δημήτριος Μπυρμπίλης, Γεώργιος Γούτος, Ηλίας Μυλωνόπουλος, Α. Γ. Καμπάς, Δημήτριος Ζαλμάς, Αναστάσιος Κ. Καλαμαριώτης, Ευγένιος Δ. Καλαμαριώτης, μετ' αυτών δε και ο υπογραμματοεύς.

Προς εντελώς όμως απαρτισμόν των συμβούλων των δύο επαρχιών ελλείπουν εννέα εισέτι».

Το Δικαστήριο όμως εις τας 23 του ιδίου μηνός έχει εις έναρξιν τας εργασίας του,

Προς αποφυγήν δε πάσης παραδρομής προτίθεται ότι τ' όνομα και επώνυμο του γραμματοεύς είναι Ηλίας Γ. Βεργόπουλος, αντί του Ηλία Γεωργοπούλου.

Εν Καλαμάτα 4 Δεκεμβρίου 1830

Ο Πρόεδρος Αντώνιος Μπέλλος

Ο Γραμματεύς Η. Γ. Βεργόπουλος

(ΓΑΚ, Υπουργείου Δικαίου, 4 Δβρίου 1830)

ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟ

Για να ολοκληρώσουμε την οργάνωση των υπηρεσιών την εποχή του Καποδίστρια, βρίσκουμε πως τα τέλη του 1830 δημιουργείται υπηρεσία Λιμεναρχείου στο Νησί, στην οποία τοποθετείται προϊστάμενος ο αξιωματικός του αγώνα Δημήτριος Βόιλας από την Κορώνη⁽¹⁹⁾.

ομή, Μισός, Ανδρέας Πατρίκης, Στάθης Καρλότζης, Δημητράκης Γεργούλιας, Κωνστ. Μαρκός, Χριστόφολος Τουβάς, Δημήτριος Μαυροϊδής, Παντελής Καρχίγαμβρος, Γιωργάκης Μισερλέος, Γεώργιος Αποστολόπουλος, Κωνσταντής Δρακόπουλος, Θεοδωρής Τριανταφυλλούλης, Φώτης Πολόπουλος, Γεώργιος Χρονόπουλος, Γιαννάκης Σπανός, Γαλάνης Παυλόπουλος, Φώτος Καντιάνης, Αλέξιος Κιγιτζόπουλος, Χρήστος Μαϊλόπουλος, Σπύρος Τοκόπουλος, Αποστόλης Χ. Σκάμπας, Δημήτριος Πλατάρης, Μιχάλης, Πανάγος Γαβριήλ, Γεωργάκης Πενταχωρέας, Χρήστος Τέτες, Ιωάννης Χαιρόπουλος, Νικολής Καστίρης, Π. Βλαχογιάννης, Ιω. Σπυρόπουλος, Μάρκος Μπελάκης, Θεοδωρ. Παναγιωτόπουλος, Νικόλας Ούτζικας, Γεώργιος Μπουλιδόπουλος, Δημήτριος Μουρίκης, Παναγ. Βλαχάκης, Κωνσταντίνος Μουρικόπουλος, Πανάγος Μαριόλος, Γεώργιος Μουρίκης, Κωνσταντίνος Μιχαλόγαμβρος, Κωνστ. Παρασκευάς, Πούλος Κουρλατάν, Χρήστος Μαρλόπουλος, Γαλάνης Σκυλιβάκος, Γιάννης Κούνης, Καλόγερος Μουλάς, Γεώργιος Καριλώτζης, Χρήστος Καρτερολιώτης, Αναστάσιος Κροντήρης, Πέτρος Γυφτάκης, Αναστάσιος Ταυτίρης, Σταύρος Σπανός, Θανάσης Πούπουλας, Κωνσταντίνος Μουρίκης, Βασίλειος Παναγιωτόπουλος, Παναγ. Παλτακόλιας, Καλόγερος Ρενούσης, Γεώργιος Τζούσης, Κωνστ. Κρασάκης, Θεοδωράκης Σπανός, Κωνστ. Καπούκος, Πανάγος Σπανός, Γιαννάκης Σταυρόπουλος, Γιάννης Τζιχριτζής, Θεόδωρος Καρακώστας, Στάθης Καλαθόγαμβρος, Γεωργάκης Καρακώστας, Δημητράκης Αντρωνής, Αναστάσιος Λαζαράκος, Παναγ. Τζιχριτζής, Κωνστ. Μάρκου, Αναστάσιος Μαγουλάς, Καλόγερος Λαζαράκος, Αδάμ Μουσταρός, Δημήτριος Τζιχρόπλος, Διονύσιος Ζέρβας, Αποστόλης Αχειλάς, Ιω. Κούγιας, Διαμαντίνος Αποστολόπουλος, Φώτος Ζέρβας, Δημήτριος Κοκκίνης, Χρήστος Ούτζικας, Κωνστ. Ξάρχος⁽²¹⁾.

Μπορούμε να συμπεράνουμε πως αυτός που μετέφερε τα ονόματα από το χειρόγραφο στην εφημερίδα εκείνης της εποχής, λόγω και του δυσδιάκριτου των γραμμάτων, έχει παραποιήσει ή δεν έχει αποδώσει ορθά ορισμένα ονόματα, γεγονός που γίνεται εμφανές με πρώτη ματιά όταν συγκρίνουμε τα ονόματα αυτά με τα ονό-

ματα που υπάρχουν σε άλλα έγγραφα που έχουν ήδη παρουσιαστεί αλλά και με γνωστά ονόματα στην πόλη ακόμη και σήμερα.

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ ΥΠΕΡ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Η πολιτική ένταση όμως αυξάνεται και την άνοιξη του 1831 υποκινούνται στασιαστικά γεγονότα από τους Μαυρομιχαλαίους στη Μάνη κατά του Καποδίστρια, ενώ οι Υδραίοι με τον Κουντουριώτη και άλλους έχουν καταργήσει τις νόμιμες κυβερνητικές αρχές στην Ύδρα και είχαν συστήσει «τοπικές κυβερνήσεις» με τον τίτλο «Συνταγματική Κυβερνητική Επιτροπή».

Τα γεγονότα αυτά προκαλούν αντιδράσεις και είτε «αυτοβούλως» είτε «καθ' υπόδειξιν» των τοπικών αρχών, συγκροτούνται συνελεύσεις στις οποίες καταδικάζονται οι στασιαστικές ενέργειες και εγκρίνονται ψηφίσματα πίστης και αφοσίωσης στον Ιωάννη Καποδίστρια.

Ένα τέτοιο ψήφισμα εγκρίνεται από τους κατοίκους της Επαρχίας Νησίου το οποίο κοινοποιούν οι δημογέροντες Παναγιώτης Δαρειώτης και Αναγνώστης Καμπάς.

Το ψήφισμα έχει ως εξής:

"Προς την Α.Ε. τον Σ. Κυβερνήτην της Ελλάδος

Οι υποφαινόμενοι κάτοικοι της Επαρχίας Νησίου της Μεσσηνίας μ' αισθήματα ακραιφνή και σταθερότητα ευγνωμοσύνης αναφέρομεν ταπεινώς προς την Υ.Ε. ότι ο απ' αρχής τελικός σκοπός των Ελλήνων, οίτινες εκινήθησαν κατά των τυράννων των, δεν απέβλεπεν βέβαια εις άλλο τι, ειμί ν' αποτινάξωσι τον τυραννικόν ζυγόν και ν' απολαύσωσι της νομίμου και πατρικής των αρχής.

Αυτό τούτο εκίνησε και την ημετέραν Επαρχίαν εις το να λάβη εις χείρας τα όπλα και να εισέλθη χαίρουσα εις το τρομακτικόν εκείνο στάδιον του πολέμου, ώστε επτά ολόκληρα έτη υπέφερε και αυτή όλα τα σκληρά εκείνα δεινά της ανωμαλίας και ταραχής, και επαραμυθείτο με μίαν μόνην ελπίδα τακτικής κυβερνήσεως. Αι ευχαί αυτής, σύμφωνοι και με την έφεσιν όλου του έθνους, εξεπληρώθησαν. Επραγμα-

τοποιήθησαν αι προσδοκίαι εκάστου Ελληνος και ο Θεός του ελέους πλῆψε το πλάσμα των χειρών του, και εγκαίρως απέστειλεν εις το κλεινόν τούτο έδαφος της τριταλαίνης πατρίδος την Υ.Ε., ήτις άμα φθάσασα εν τω μέσω αυτής ως ζωογονητικός τις ήλιος, απεσκοράκισε την ζοφεράν νύκτα των παθών της αναρχίας, της ταραχής, της ιδιοτέλειας. Ο πολίτης έκτοτε εγνώρισεν ασφάλειαν της περιουσίας, της υπολήψεως και της ζωής αυτού. Ο στρατιώτης ετέθη εις την θέσιν του. Ο πολιτικός εγνώρισε τα ιερά χρέη του. Επαυσαν αι καθοδόν ληστεΐαι. Εξέλιπεν η αξιοκατάκριτος διά θαλάσσης πειρατεΐα. Και εν ενί λόγω η Ελλάς απελευθερωθείσα από την πολυώδυνον μάστιγα των τυράννων αυτής, χαίρει αναμφιβόλως τον χρυσούν αιώνα.

Αλλ' ενώ απολαμβάνομεν άφθονα τα ελέη της Σ. Κυβερνήσεώς μας, ακούομεν παρά πάσαν ελπίδα με λύπην απαραδειγμάτιστον φθοροποιά τινά κινήματα προερχόμενα εκ μέρους τινών ιδιοτελών, οίτινες, παρ' αξίαν, ονειροπολούντες προτιμήσεις και φανταζόμενοι επηρμένα και υψηλά, κινούσι πολεϊδώς τον ανέγυρον.

Ελεεινολογούντες λοιπόν τας τυφλάς ορμάς της κενοδοξίας των τοιούτων, και παριστώντες τον δίκαιον περοργισμόν εκάστου Ελληνος, εκπληρούντες ιερόν χρέος, αναφέρομεν τα πραγματικά αίτια, όσα μας οδηγούσιν αλανθάστως να γνωρίζωμεν την ουσιαστικήν αξίαν των ολίγων τούτων ιδιοτελών, οίτινες απ' αρχής ενάρξεως του Ιερού Αγώνος ημών, λαβόντες περιοδικώς τα νηΐα του διοικείν, επέφερον τα πλέον τρομερά δυστυχήματα εις τον πολυπαθή λαόν. Διήγειραν τους εμφυλίους πολέμους. Ηνοιξαν το στάδιον των θριάμβων του Ιμπραΐμπασσα, κατηνάλωσαν επί ματαίω το εθνικόν δάνειον και εν συντόμω ολόκληροι πόλεις και χωρία κατερνηώθησαν εξ αιτίας της ασυμβιβάστου φιλοπρωτίας και της ακάθεκτου αντεκδικήσεως των ανθρώπων.

Όλα ταύτα δεν έφθασαν εις αυτούς, αλλ' έβαψαν τοςάκις και κάλαμον εμμέσως τε, και αμέσως κατά της πολιτικής υπάρξεώς μας, θηρεύοντες εις την παντοτινήν δυστυχίαν μας την εφήμερον και άτιμον υπεροχήν των. Αυτοί

διά της στασιαστικής εφημερίδος του "Απόλλωνος", καταγίνονται και ήδη να προσαυξήσωσι το μέρος των, και να κατεργάζονται άλλα υπεναντία. Αλλ' η θέλπισις του έθνους δεν περιορίζεται εις αυτούς. Αφιέρωσε τούτο εις μόνην την Υ.Ε. και δεν διστάζει να προείπη ευτυχεστέραν την μέλλουσαν αποκατάστασίν του, ενώ θερίζει αδιακόπως τους επαισθητούς καρπούς της αφοσιώσεώς του προς τα καθεστώτα.

Παρακαλούμεν θερμώς η Υ.Ε. να συγκατανεύση και να δώση ώτα ακοής εις τους λόγους των ταπεινών Νησιωτών, οίτινες από μυχών ψυχής στενάζουσιν αναπολούντες την αναρχίαν. Τρομάζουσιν οσάκις βλέπουσι την ραδιουργίαν αγωνιζομένην να ανεγείρει την αταξίαν. Οι Νησιώται είναι θερμούργοί εις το να φαίνωνται αείποτε εργοτελεσταί των διαταγών της Υ.Ε. Είναι φίλοι της ψυχίας, άσπονδοι εκθροί των ταραξιών, ασύμφωνοι εις τους ολέθριους σκοπούς των τοιούτων, και έτοιμοι να χύσωσι και την υστέραν σταλαγματίαν του αίματος των υπέρ της γενικής ψυχίας, καθ' ότι το μόλυσμα των τοιούτων, υπάρχει λοιμός όλης της πατρίδος.

Αίρομεν χείρας ικέτιδας προς τον ουρανόν δι' όσα αγαθά ανεκτίμητα αι τρεις κραταιοί συμμαχικοί δυνάμεις επεδαψίλευσαν εις την εξεπορημένην Ελλάδα, ήτις την υποστήριξιν των δεν ελπίζει απ' άλλον ουδένα, ειμή από την ευτυχή και εμβριθή Κυβέρνησιν της Υ.Ε.

Δεν εκτεινόμεθα εκτενέστερον και μένομεν με όλον το βαθύτατο σέβας, υποσημειούμενοι.

Οι κάτοικοι της Επαρχίας Νησίου της Μεσοσπνίας.

Τη 23 Μαΐου 1831 εν Νησίω".

Από το Νησί την αναφορά υπογράφουν οι: Ανδρούσης Ιωσήφ, Π. Δαρειώτης, Κ. Καλαμαριώτης, Α. Καμπάς, Κ. Νικολάου, Π. Μιχαλακόπουλος, Ε. Δ. Καλαμαριώτης, Α. Βρεττός, Ι. Δαρειώτης, Γ. Καραπατάς, Χ. Παπα-Γεωργίου, Μ. Κουμάντος, Ν. Ζαλμάς, Θ. Τριαντάφυλλος, Γ. Γ. Λοσαλος (δυσανάγνωστο), Πέτρος Ιερεύς Μενουδάκης, Ηλίας Ιερεύς Οικονόμος, Ε. Ιερεύς Πρωτόπαππας, Γ. Ιερεύς Π. Μαρκόπουλος, Γ. Ούτζικας, Α. Γαλανόπουλος, Π. Χρονόπουλος, Α. Γ. Καρελάς, Α. Μπιρμπίλης, Α. Μπουρατίνοσ,

Γ. Κασταρέλης, Ι. Κλοσάς (δυσανάγνωστο), Λ. Πανάς, Π. Χοραίτης, Δ. Καραγιάννης, Η. Μιλονόπουλος, Γ. Χρονόπουλος, Π. Ζολότας, Γ. Νικολάου, Ν. Κουτουρίσης (δυσανάγνωστο), Ι. Μπενάρδος, Ι. Μπουρατίνος, Ι. Πατρίκης. Π. Α. Πλημόνας, Α. Πουλόπουλος, Ε. Βουτόπουλος, Α. Σπάλας, Θ. Παναγιωτόπουλος, Γ. Λεκαδίτης, Π. Χρονόπουλος, Χ. Αντωνόπουλος, Κ. Οικονομόπουλος, Δ. Πλατάρος, Μ. Τυρινός, Π. Σπανόπουλος⁽²²⁾.

Εκείνο το οποίο μπορούμε να παρατηρήσουμε είναι ο μικρός αριθμός Νησιτών που υπογράφουν, πολύ μικρότερος από το προηγούμενο κείμενο συμπάραστασης στον Καποδίστρια.

ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

Και καθώς η δράσης της αντιπολίτευσης εντείνεται, πάλι μετά από κυβερνητική υπόδειξη υπογράφεται ένα κείμενο τον Ιούλιο του 1831 που έχει ως εξής:

«Ελυπήθημεν καιρίως Εξοχώτατε οι υποφαινόμενοι αναγνώσαντες την υπ. Αρ. 4.012 Εγκύκλιον της Σ. Κυβερνήσεως, την οποία ο κ. Διοικητής έθεσαν αρτίως υπ' όψιν μας.

Ιδομεν ότι μ' ολίγην αγανάκτησίν μας ότι αναφανέσαι προ καιρού ραδιουργίαι εις τινα κακόβουλα και στασιώδη πνεύματα, δεν παύουν από του να ταράττουν την ποθητήν ψυχίαν των Ελλήνων. Αυτοί ευρισκόμενοι υπό την αιγίδα των νόμων και έχοντες Αρχηγόν την Υ. Εξοχότητα, χαίρουν την μεγαλτέραν ευταξίαν και ευνομίαν, την οποίαν πάγουν να ταράξουν ολίγα τινά άτομα, νομίζοντας ότι συγκεντρώνουν εις εαυτά την θέλπισιν ολοκλήρου του έθνους και ζητούνταν να πράττωσιν όπως η ιδιοτέλεια και τα πάθη των υπαγορεύουν.

Οι υποσημειούμενοι, αν και εις διάφορες άλλες περιστάσεις εδείξαμεν τα προς την Υ. Ε. ειλικρινή αισθήματά μας και την άκραν αφοσίωσίν μας, προθυμοποιούμεθα μ' όλα ταύτα και κατ. Αυτήν την περίστασιν να επαναλάβωμεν την αυτήν έκφρασιν των αισθημάτων μας, και να παρακαλέσωμεν την Υ. Ε. να μας θεωρή ως ειλικρινείς πατριώτας ευχζομένες, και επιθυμούντας να ληφθώσι ανάλογα μέτρα κατά των ολίγων στασιαστών των οποίων οι ιδιοτελείς

και εγνωσμένοι σκοποί δύνανται να βλάψουν τα μεγαλύτερα συμφέροντα του έθνους, και ήδη μάλιστα ότε αι Σ. Σύμμαχοι Δυνάμεις περί πολλού ποιούνται την εκπεραίωσιν των πολυχρονίων δεινών της δυστυχούς Ελλάδος.

Εις την βαθύνιαν και πολυπειρίαν της Υ. Ε. ανατιθέμεθα την σταθεράν ελπίδα της καταπαύσεως των δεινών μας, και την ανάκτησιν της περισπουδάστου ψυχίας. Μόνη η εμβριθή διεύθυνσις των Ελληνικών πραγμάτων από την Υ. Ε. δύναται να δικαιώση πραγματικώς τας ευχάς του έθνους και να φέρη αυτό εις τον εντελή βαθμό της ευδαιμονίας του.

Πριν τελειώσωμεν την παρούσαν μας οφείλομεν ν' αποδώσωμεν προς την Υ. Ε. και την βαθειάν ευγνωμοσύνην μας δια τας εξηγήσεις, τας οποίας εκφράζετε εις την εγκύκλιον περί της Εθνικής Συνελεύσεως, περί της οποίας μόνη η Υ. Ε. δύναται να προσδιορίση τον καιρόν αυτής όταν εγκρίνει, αποβλέπουσα εις τα συμφέροντα και την καλήν ευσταθίαν της πολυπαθούς πατρίδος, και καθικευτούμεν την Υ. Ε. να δεχθή την ταπεινήν μας ταύτην αναφοράν ως δείγμα της εξαιρέτου αφοσιώσεως και του βαθυτάτου σέβας μας, μεθ' ώ και μένομεν

Εν Νησίω την 20 Ιουλίου 1831

Της Υ. Εξοχότητος

Οι κάτοικοι της πόλεως και Επαρχίας Νησίου

Ανδρούσης Ιωσήφ, Ηλίας Ιερεύς και Οικονόμος, Κ. Καλαμαριώτης, Α. Καμπάς, Κ. Νικολάου, Π. Μιχαλακόπουλος, Α. Βρετός, Π. Χρονόπουλος, Ι. Μπουρατίνος, Α. Γ. Καμπάς, Α. Μπουρατίνος, Ε. Δ. Καλαμαριώτης, Στ. Βετόπουλος, Ν. Νικολόπουλος, Γ. Νικολάου, Ν. Κουμάντος, Ε. Ιερεύς Πρωτοπαππάς, Γ. Ιερεύς Π. Μαρκόπουλος, Γ. Καραπατάς, Π. Μιχαλόπουλος, Ι. Πατρίκης, Μ. Παβανόπουλος, Α. Αργυρόπουλος, Α. Μαντζάρης, Π. Ζωλότας, Ν. Ζαλμάς, Δ. Ζαλμάς, Χ. Παπαγεωργίου, Α. Πουλόπουλος, Η. Μιλονόπουλος, Δ. Καραγιάννης, Π. Μπογιατζόπουλος, Γ. Φωτόπουλος, Π. Α. Σαλαμόνας, Γ. Γούτος, Π. Πλιάσσας, Δ. Μπυρμπίλης, Ι. Κλάπας, Θ. Παναγιωτόπουλος, Α. Κ. Καλαμαριώτης, Α. Σπάλας, Γ. Χρονόπουλος, Γ.

Πατρίκης, Π. Γριλός, Γ. Καραπατάς, Μ. Εξαδακτυλόπουλος, Στ. Βαρέλας, Γ. Παυλόπουλος, Γ. Γεωργουλόπουλος, Θ. Τριαντάφυλος, Γ. Αποστολόπουλος, Π. Χαΐνης, Θ. Βλαχανός, Δ. Βλαχάκης, Ε. Θεοφιλόπουλος, Κ. Κουμάντος, Χ. Τευτόπουλος, Σ. Σφύκας, Χ. Π. Σταμπολτζής, Γ. Γ. Γεωργουλόπουλος, Π. Κότης, Π. Κυριακός, Π. Καρέλας, Π. Τράγος, Γ. Καλλιανέσης, Χ. Χ. Καμπάς, Ι. Κ. Μπερνάρδος, Λ. Νικολακόπουλος, Γ. Αβαριλίας, Π. Διαμαντόπουλος, Ν. Τρετένης, Π. Κοσμάς, Στ. Κάλοντζης, Κ. Μιχαλόπουλος, Ν. Αντωνόπουλος, Κ. Ντόλασης, Γ. Αντωνόπουλος, Π. Καντζουλέας, Στ. Κουκουμάς, Στ. Λογιωτάτου, Δ. Κυριαζόπουλος, Μ. Μπολανόπουλος, Γ. Ταμπάκης, Π. Χοράτσος, Π. Παυλής, Γ. Ούσιπικας, Π. Κολαδάνης, Ν. Κουτουρίσης, Π. Κούτης, Στ. Πικραμένος, Π. Σαμαριγόπουλος, Δ. Κούστας, Π. Χαΐνης, Π. Δημητρούλιας, Γ. Αντρόνης, Δ. Αντρόνης, Γ. Φραγκόπουλος, Γ. Κανταρέλης, Η. Παπάζογλου

Εν Νησίω τη 22 Ιουλίου 1831⁽²³⁾.

Το κείμενο κοινοποιείται από τους δημογέροντες

Π. Δαρειώτη, Κ. Καλαμαριώτη και Α. Καμπά, αλλά εκείνο που παρατηρούμε είναι πως στις υπογραφές κάτω από αυτό δεν είναι εκείνη του Π. Δαρειώτη.

ΕΚΛΟΓΕΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΩΝ

Τις ίδιες ημέρες γίνονται εκλογές για την ανάδειξη πληρεξουσίων για την Ε΄Εθνοσυνέλευση που είχε προκηρυχθεί. Στο Νησί οι εκλογές γίνονται στην εκκλησία του Αγίου Ιωάννου και πληρεξούσιοι της Επαρχίας Νησιού εκλέγονται ο Παν. Καλαμαριώτης, ο Κων. Νικολάου και ο Γεώργ. Φωτόπουλος.

Το πρακτικό εκλογής υπογράφουν οι εξής Νησιώτες: Αλμπάνης Ηλίας, Αντωνόπουλος Δημ., Αντρώνης Γεώργ., Αποστολόπουλος Δημ., Αργυρόπουλος Αναγν., Αρτινός Φώτης, Βουτόπουλος Ευσ., Βρεττός Αναγν. (δημογέροντας), Γαβρόλης Πανάγος, Γαλανόπουλος Αναγν., Γιωργούλιας Γεώργιος, Γεωργούλιας Δημ., Γούτος Γεώργιος, Γρύλλος Παναγούλιας, Δαρειώτης Γιάννης, Δρακούλης Καλόγερος, Ευστάθιος ιερέυς πρωτοπαπάς, Ηλίας ιερέυς και οικονόμος,

Ζαλιμάς Δημήτρης, Ζολώτας Παναγ., Καλαμαριώτης Ευγένιος, Καλαμαριώτης Κων. (δημογέροντας), Καλαμαριώτης Παν., Καμπάς Γ. Ανδρέας (γραμματέας επαρχιακής δημογεροντίας Νησιού), Καμπάς Χρ., Καραγιάννης Δημ., Καραπατάς Γεώργ., Καρελλάς Στυλιανός, Κιτρινιάρης Κων., Κολαδάκης Παν., Καν... Φώτος, Καρτερολιώτης Χρ., Κλάπας Νικ., Κονταρέλης Γιάννης, Κουμάντος Νικ., Κούστας Αθαν., Κροντήρης Αναστ., Κροντήρης Απόστολος, Κροντήρης Κυριάκης, Κυριακόπουλος Παναγ., Μαυρόκολλας Γιάννης, Μαρκόπουλος Γεώργιος ιερέυς, Μάρκος (Μαρκόπουλος) Κων., Μαυροειδής Δημ., Μενουδάκης Πέτρος ιερέυς, Μιχαλακόπουλος Παναγ. (δημογέροντας), Μουρίκης Γεώργ., Μουρίκης Κων., Μπιρμπίλης Δημ., Μπολάνης (Μπολανόπουλος) Μάρκος (γιατρός), Μπουλουμπασόπουλος Πέτρος, Μπουρατίνος Αναγν., Μπουρατίνος Ιωάννης, Μυλωνόπουλος Ηλίας, Μυσιρλαίος Γεώργ., Μυσιρλαίος Δημ., Νικολακόπουλος Αλέξης, Νικολάου Γεώργιος, Νικολάου Κων., Νικολόπουλος Νικ., Ντεντόπουλος Χρ., Ούτσικας Γιάννης, Παναγιωτόπουλος Θεοδόσιος, Παναγιωτόπουλος Θεόδ., Παπαδόπουλος Παπάζογλης Ηλίας, Παρασκευάς Κων., Πατρίκης Γαλάνης, Πατρίκης Γιάννης, Πούπουλας Θανάσης, Ριγγάκης Δημ., Σαλαμόνος Α. Παναγ., Σαμαρτζής Δημ., Σμυρνιός Ανδρ., Σμυρνιός Χρ., Σπάλας Αναστάσης, Σπυρόπουλος Γιάννης, Συκάς Σφήκας

Δημ., Ταντήρης Αναστ., Τριάντα... Θεοδωρής, Τρίνος Μιχαλάκης, Φραγκόπουλος Γεωρ., Χαΐνης Παναγ., Χαριτόπουλος Γιάννης, Χρονόπουλος Παναγ., Χωραΐτης Παναγ.

Τη γνησιότητα των υπογραφών επικυρώνει η επαρχιακή δημογεροντία Νησιού στις 28 Αυγούστου 1831 με την υπογραφή των δημογερόντων Κων. Καλαμαριώτη, Αναγνώστη Καμπά και Π. Δαρειώτη⁽²⁴⁾.

ΦΥΛΑΚΗ ΚΑΙ ΕΚΤΟΠΙΣΗ

Αυτό που παρατηρούμε είναι πως στον κατάλογο αυτών που ψήφισαν δεν υπάρχουν τα ονόματα του Παναγιώτη Δαρειώτη και του Αναγνώστη Καμπά. Σύμφωνα με το Μίμη Φερέτο, «αρκετοί άλλοι κάτοικοι της πόλης, προ-

φανώς διαφωνούντες προς το καθεστώς του Ιωαν. Καποδίστρια και μη συμφωνούντες με την εκλογή των Π. Καλαμαριώτη και Κων. Νικολάου ή δεν μετέσχον της εκλογικής συνελεύσεως ή συγκροτήσαντες άλλη συνέλευση, εξέλεξαν άλλους, αλλά δεν σώθηκε το πρακτικό εκλογής τους, αφού δεν έγιναν δεκτοί στην Εθνοσυνέλευση από την Καποδιστριακή πλειοψηφία. Και υπάρχουν γι' αυτή τη μεροληπτική εκλογή πολλές και αυθεντικές πληροφορίες από άλλες περιοχές» (Μίμη Φερέτου – Αρχαία ΓΑΚ Μεσσηνίας, φάκελος Μεσσήνη)

Όπως φαίνεται ο Αναγνώστης Καμπάς και ο Παναγιώτης Δαρειώτης, σημαντική παράγοντες του Νησιού αντιπολιτεύονται τον Ιωάννη Καποδίστρια. Ο Αναγνώστης Καμπάς, ένας από τους γνωστούς Φιλικούς του Νησιού, το Σεπτέμβριο του 1831, βρίσκεται φυλακισμένος.

Ο Μ. Φερέτος γράφει για το ζήτημα αυτό:

«Ο Αναγνώστης Καμπάς ήταν άνθρωπος φιλελεύθερος και δημοκρατικός και πίστευε βαθύτατα στις αρχές και τα ιδανικά της Φιλικής Εταιρείας, η οποία είχε θέσει σαν βασικό σκοπό την απελευθέρωση του ελληνικού λαού, όχι μόνο από τον Τούρκο δυνάστη, αλλά και από τους κοτζαμπάσπιδες συνεργάτες του Τούρκου. Γι' αυτό όταν διαπίστωσε ότι το καθεστώς του

Ιωάν. Καποδίστρια ξέφευγε από το σωστό λαϊκό δρόμο, άρχισε να προβληματίζεται και να διερωτάται αν θα έπρεπε να το στηρίξει ή αν θα έπρεπε να αγωνισθεί για την φιλελευθεροποίησή του και γι' αυτό ερχόταν σε επαφή με φίλους και ομόφρονές του και αντάλλασσαν σκέψεις για την παραπέρα στάση τους.

Οι επαφές του αυτές έγιναν αντιληπτές από τους ανθρώπους του Καποδίστρια, κατηγγέλθησαν στην Κυβέρνηση και εκείνη πήρε τα μέτρα της για την ματαίωση των σχεδίων των αντιφρονούντων προς αυτήν και την πορεία της. Ο Καμπάς κρίθηκε επικίνδυνος για το καθεστώς, συνελήφθη και φυλακίσθηκε τον Σεπτέμβριο του 1831» (Αρχαίο Μίμη Φερέτου – ΓΑΚ Μεσσηνίας, φάκελος Αναγνώστη Καμπά). Φυλακισμένος ή εκτοπισμένος, όμως, ήταν και ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας της Επανάστασης του 1821: Ο Γεώργιος Δαρειώτης. Ο Μ. Φερέτος επικαλούμενος έγγραφο, που βρίσκεται στα Γενικά Αρχαία του Κράτους, μας πληροφορεί ότι "στις 16 Ιανουαρίου 1832, είχε εκτοπισθεί ως αντικαποδιστριακός".

Είναι άγνωστος ο χρόνος, όμως, στον οποίο έγινε η εκτόπιση του Γ. Δαρειώτη (Αρχαίο Μίμη Φερέτου – ΓΑΚ Μεσσηνίας, φάκελος Γ. Δαρειώτη).

ΟΙ ΜΑΝΙΑΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑ, Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Τα πράγματα αλλάζουν δραματικά από την 1η Σεπτεμβρίου 1831, όταν έξω από την Καλαμάτα συγκεντρώνονται σχεδόν 2.000 ένοπλοι αντικυβερνητικοί, κυρίως Μανιάτες. Για ενίσχυση των κυβερνητικών στρατευμάτων στέλνεται ο Γενναίος Κολοκοτρώνης με 300 άνδρες. Την επόμενη υποχωρεί προς τη Φρουτζάλα (Θουρία) αναμένοντας ενισχύσεις και οι Μανιάτες καταλαμβάνουν την Καλαμάτα. Στις 5 Σεπτεμβρίου φθάνουν στην Καλαμάτα γαλλικές δυνάμεις που βρίσκονταν το Νιόκαστρο (Πύλο) και απαιτούν εκκένωση από όλα τα ένοπλα τμήματα, κυβερνητικά και αντικυβερνητικά. Την επομένη φθάνουν άλλοι 800 Γάλλοι με επικεφαλής τον ταγματάρχη Μπαρθόλομι και οι Μανιάτες τους ζητούν να αναπτυχθούν και πέρα από την Καλαμάτα.

Όπως γράφει ο Χρήστος Κ. Λούκος⁽²⁵⁾: «Οι αντικυβερνητικοί της νότιας Μεσσηνίας πήραν θάρρος και εκμεταλλεζόμενοι την ξαφνική φυγή των κυβερνητικών στρατευμάτων και των υπαλλήλων της Διοίκησης, που υποχώρησαν βορειότερα, κατόρθωσαν να επιβάλουν στους λοιπούς κατοίκους τη θέλησή τους. Όλα τα χωριά της επαρχίας Καλαμάτας, το Νησί (Μεσσήνη), ή Ανδρούσα, χωριά της Μικρομάνης και τα Εμπλάκικα έσπευσαν με αναφορές, πού συνέταξε ή επαρχιακή δημογεροντία ή ή συνέλευση των πολιτών, να ταχθούν με το μέρος των αντιπολιτευομένων».

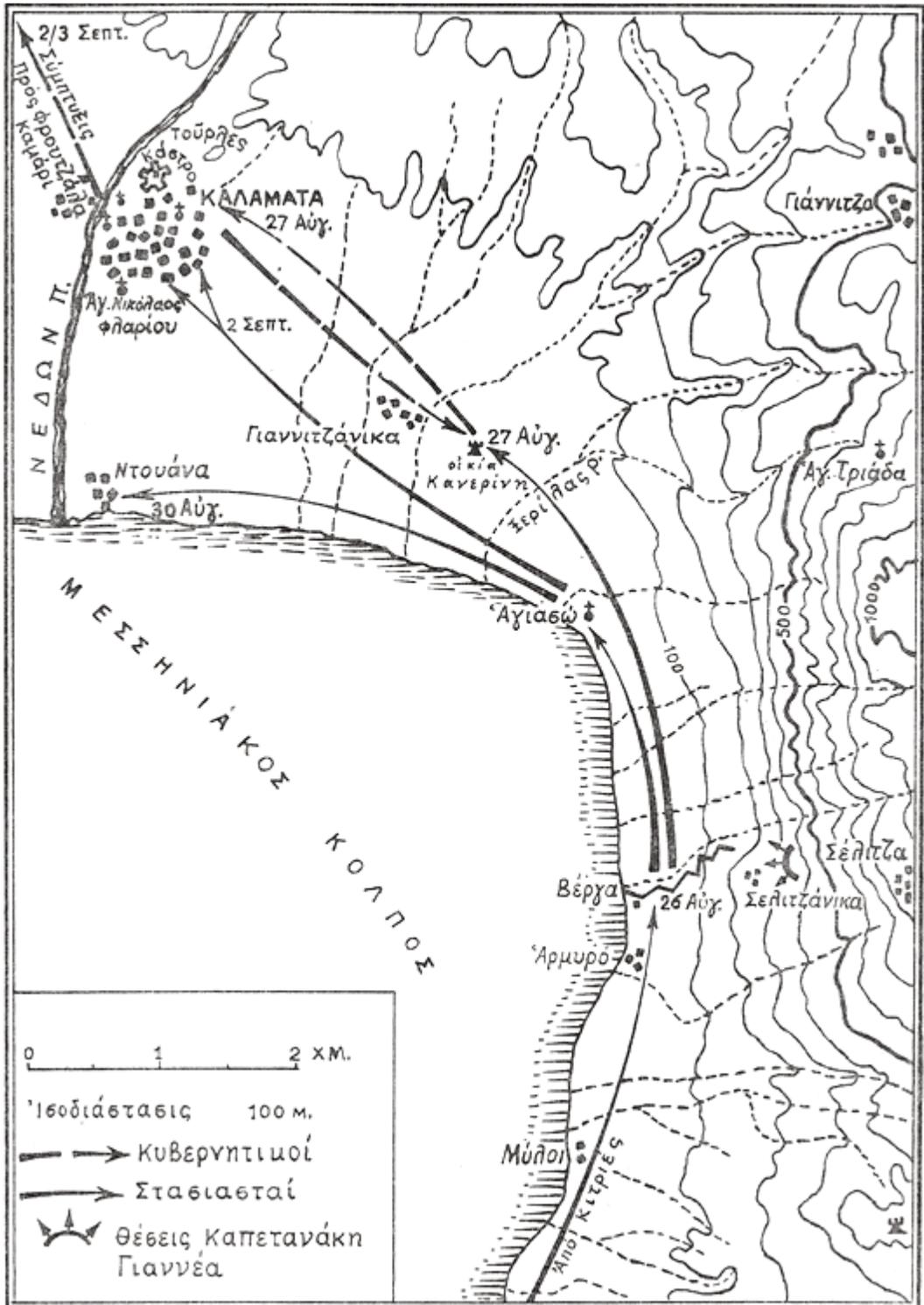
Στις 8 Σεπτεμβρίου φθάνει με ελαφρύ ιππικό στη Σκάλα ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Όπως γράφει ο Χρήστος Κ. Λούκος: «Οι Νησιώτες μόλις έμαθαν ότι πλησιάζουν τα κυβερνητικά στρατεύματα, ζήτησαν από τους Γάλλους να καταλάβουν την πόλη τους. Ο Διοικητής όμως Καλαμάτας και ο Θ. Κολοκοτρώνης πρόφθασαν και το πρωί της 9ης Σεπτ. 1831 μπήκαν πρώτοι στο Νησί. Μαζί τους είχαν το ελαφρό ιππικό, πού το διοικούσε ο Χατζηχρήστος. Σε λίγο εμφανίστηκε ένας ημιλόχος Γάλλων και ο επικεφαλής τους παρέδωσε επιστολή του ταγματάρχη Μπαρθόλομι με την οποία ζητούσε από το

Γέρο τού Μοριά να μην εισέλθουν στο Νησί, ή, αν είχε ήδη εισέλθει, να το εγκαταλείψει. Και τούτο γιατί ο Γάλλος ταγματάρχης είχε λάβει ρητές εντολές από το στρατηγό του να καταλάβει αυτός την Καλαμάτα και το Νησί. Η απάντηση τού Θ. Κολοκοτρώνη ήταν πολύ διπλωματική: Δεν μπορούσε να παραδώσει την πόλη, γιατί είχε ήδη αναφέρει την εκεί άφιξή του στην Κυβέρνηση και περίμενε τις εντολές της. Υποσχέθηκε πάντως να γνωστοποιήσει το αίτημα τού Γάλλου αρχηγού αμέσως, αλλά τόνισε ότι μόνο με διαταγή τού Κυβερνήτη θα εγκατέλειπε τη θέση αυτή. Ο Μπαρθόλομι με δύο νέες επιστολές επέμεινε στην αρχική του πρόταση και δεν δίστασε να απειλήσει ότι οι διαταγές πού είχε τού επέτρεπαν να υποστηρίξει το αίτημά του με τη δύναμη των όπλων. Όμως ο Έλληνας στρατηγός παρέμεινε αμετάπειστος και παράλληλα με τις συνεχείς του εκκλήσεις προς την Κυβέρνηση για συγκεκριμένες οδηγίες, ειδοποίησε τον Γενναίο να σπεύσει σε βοήθειά του, αν παρατηρήσει καμιά επιθετική κίνηση των Γάλλων. Η ίδια αρνητική απάντηση δόθηκε και στον επικεφαλής 200 περίπου Γάλλων πού έφθασαν από το Νεόκαστρο με εντολή τού στρατηγού τους να καταλάβουν το Νησί. Σε λίγο ο Δ. Καλλέργης με τμήματα τακτικού Ιππικού μπήκε στο Νησί και ενίσχυσε τα κυβερνητικά στρατεύματα.

Ο ταγματάρχης Μπαρθόλομι, αφού απέτυχε να πείσει ή να φοβίσει τον Θ. Κολοκοτρώνη να εγκαταλείψει το Νησί, ανακάλεσε το απόσπασμα πού είχε στείλει γι' αυτό το σκοπό και ειδοποίησε ότι δεν θα επέτρεπε στα κυβερνητικά ή τα αντικυβερνητικά στρατεύματα να περάσουν μέσα από την περιοχή της Καλαμάτας.

Ίσως το αρχικό του σχέδιο νά απέβλεπε στην απλή προφύλαξη της Καλαμάτας από τη λεηλασία των Μανιατών, αλλά οι αναφορές προστασίας που στάλθηκαν από τους Καλαματιανούς και τους Νησιώτες τον έπεισαν ότι μόνο τα γαλλικά στρατεύματα θα κατόρθωναν να ασφαλίσουν αποτελεσματικά την περιοχή αυτή».

Στην ιστορία αυτή αναφέρει στα απομνημονεύματά του ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης: «Ελαβα ένα γράμμα από τον Κυβερνήτην, διά να στείλω

Η κατάληψη της Καλαμάτας από τους Μανιάτες – Από την ομώνυμη εργασία του Κων. Κοτσώνη

στρατεύματα εις την Καλαμάταν, διά να φυλάξω αυτήν την πόλιν από την λεπλασίαν των Μανιατών. Εστειλα τον Γενναίον με ένα τάγμα ρουμελιώτικο και με πολλούς Πελοποννήσιους. Επήγε εις την Καλαμάταν, ήλθαν οι Μανιάτες, επολιόρκησαν τον Γενναίον. Το τάγμα το ρουμελιώτικο του Αλεξάκη απίστησε και εγύρισε με τους Μανιάτες. Ερχεται ο Ρικόρδος, τότε η ίδια επιτροπή καίει τα δύο καράβια τα εθνικά και ένα υδραίοιο το περίλαβε ο Ρικόρδος. Κινώ με τετρακόσιους καβαλλαραίους τακτικούς και άτακτους, και έστειλα και ήλθαν έως τέσσερες χιλιάδες από τες επαρχίες. Οι Φραντσέζοι σαν έμαθαν ότι εγώ εσύναξα στρατιώτες διά να βαρέσουν τους Μανιάτες, έστειλαν ένα τάγμα χωρίς πρόσκληση της ελληνικής Κυβερνήσεως και έπιασαν την Καλαμάτα και εκήρυξαν ότι ούτε του ενός, ούτε του άλλου μέρους δέχονται. Επήγα εις το Νησί και ήλθε ένα τάγμα γαλλικό, και μου είπε ο αρχηγός των, ότι είναι προσταγμένος από τον στρατηγόν του να έμβη μέσα εις το Νησί. Εγώ του είπα: "Όταν εσύ είσαι προσταγμένος από τον στρατηγόν σου, εγώ είμαι από την Κυβέρνησίν μου να πιάσω το Νησί. Αν θέλετε, σας δέχομαι μέσα, και σας δίδω ό,τι σας χρειάζεται". Αυτός μου λέει ότι είναι προσταγμένος να αναχωρήσετε και να εμβούμε μέσα. Εγώ του είπα ότι: "Είμαι διαταγμένος από την Κυβέρνησίν μου να μείνω και αν θέλετε ας γράψει ο στρατηγός σας εις την Κυβέρνησιν, και αν με διατάξη ο Κυβερνήτης αναχωρώ". Εκείνοι με απεκρίθησαν: "Θα εμβούμε, και αν ακολουθήση πόλεμος είναι εις βάρος εδικό σας". Εγώ του απεκρίθηκα ότι: "Αν

αρχίσω εγώ τον πόλεμο είναι εις βάρος μου, ειδή και αν αρχίσετε εσείς είναι το βάρος εδικό σας". Ενόμιζαν να με φοβίσουν και να τραβηκθώ. Εκάθησαν τρεις ημέρες απέξω από το Νησί και έβρεχε, τους είπα να έμβουν και να πιάσουν ένα μαχαλά, να γράψετε εις την Κυβέρνηση, και αν αυτή με διατάξη να αναχωρήσω, ευθύς αναχωρώ και από το σπίτι μου να ήτο. Βλέποντες ότι δεν ημπορούν να με βγάλουν, ετραβήχθηκαν όλοι εις την Καλαμάτα»⁽²⁶⁾.

Κατά τη διάρκεια της εξέγερσης το Νησί έγινε έδρα της Διοίκησης σύμφωνα με τον Χρήστο Κ. Λούκο⁽²⁷⁾ «η Καλαμάτα έγινε το άσυλο και ορμητήριο των αντιπολιτευομένων, πού μπόρεσαν να επιβάλουν στους Καλαματιανούς την εκλογή αντικυβερνητικών πληρεξουσίων. Παρά την επέμβαση όμως τού Γάλλου στρατηγού, οι κάτοικοι αρνήθηκαν να εκλέξουν νέα δημογεροντία σε αντικατάσταση αυτής πού είχε καταφύγει στο Νησί, κοντά στη Διοίκηση.

Στο κυβερνητικό στρατόπεδο είχαν βρη άσυλο και άλλοι Καλαματιανοί, επειδή δεν ανέχονταν τις πιέσεις των πολιτικών τους αντιπάλων, και κωφεύοντας στις εκκλήσεις των Γάλλων, πού υποστήριζαν πια φανερά όλες τις ενέργειες των αντικυβερνητικών, αρνήθηκαν να επιστρέψουν στην πόλη τους».

Με τη συνοπτική παρουσίαση των όσων συμβαίνουν το Σεπτέμβριο του 1831 μέσα και γύρω από το Νησί, επιβεβαιώνεται ότι υπήρξε ισχυρό αντικυβερνητικό ρεύμα και εξηγούνται οι διώξεις του Αναγνώστη Καμπά και του Γεώργιου Δαρειώτη ως αντικυβερνητικών.

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

Λίγες ημέρες αργότερα η χώρα συγκλονίζεται καθώς στις 27 Σεπτεμβρίου στο Ναύπλιο, δολοφονείται ο Ιωάννης Καποδίστριας. Στις 14 Οκτωβρίου 1831 οι δημογέροντες και οι σημαντικότεροι προκριτοαγωνιστές της Επαρχίας Νησίου υποβάλλουν στη Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδος το ακόλουθο συλλυπητήριο ψήφισμα: «Εξοχώτατο Κύριοι

Δοθείσας της πικρής αγγελίας του τρομερού και απροσδόκητου συμβεβηκότος της δολοφονίας του αιμνήστου Σ. Κυβερνήτου και πατρός της Ελλάδος, άπαντες οι κάτοικοι της Επαρχίας ταύτης συνησθάνθημεν εγκαρδίως απαρνήγορπον λύπην, οποίαν, φυσικώ τω λόγω, έπρεπε να αισθανθή έκαστος Ελλην λαβών τοιαύτην αγγελίαν, ήτις εκίνησε την ορφάνευσιν του Εθνους από τον αρχηγόν και Σωτήρα του, όστις τις, ενώ μας εδίδαξεν αποχρώντος τ' αληθή και μόνιμα συμφέροντά μας, μας απήλλαξεν από τόσα και τόσα δεινά εις τα οποία υπέκειτο η Πατρίς ένεκα της αναρχίας και της ιδιοτελείας μερικών ατόμων, μας εξησφάλισεν εν ταυτώ και εσωτερικώς και εξωτερικώς διά της πατρικής και ευεργετικής κυβερνήσεώς του, ήτις βάσιν είχε την ευνομίαν και ευδαιμονίαν του Κράτους. Εις την συναίσθησιν δε της ανέκφραστου λύπης μας ως μείναντες ήδη ορφανοί τοιούτου φιλόστοργου πατρός και κηδεμόνος δι ου εγνωρίσαμεν την ύπαρξιν μας, προστίθεται και η λύπη την οποίαν έκαστος εξ ημών δοκιμάζει αναπολών εις την μνήμην του τα φρικτά αποτελέσματα τα οποία επαπειλεί το Εθνος η λυπηρά στέρσις του.

Δι' όλα αυτά οι υπογεγραμμένοι, ωθούμενοι υπό δικαίαν της ψυχής αγανάκτησιν κατά των αυτουργών της συγερός πατροκτονίας και των πρωταιτιών των συμφορών μας παραδίδομεν εις αιώνιον ανάθεμα ου μόνον τα ονόματα αυτών, αλλά και όλων εκείνων, όσοι εμέθεξαν εις το αίμα του δικαίου και ενάρετου Σ. Κυβερνήτου της Ελλάδος Ι. Α. Καποδίστρια. Επιθυμούντες δε να γίνωσι πασιφανή τα αισθήματα της λύπης μας διά την ειρημένην συγεράν πατροκτονίαν, ενώ οπεύδομεν να εκφράσωμεν

ρεξάσαι τῷ ἔθνει ὅ,τι ὁ πατριωτισμὸς τῶν ἠελετῶν ὑπαγορεύσει ὑπὲρ τῆς τύχης τα. Καὶ μὲ βαδύτατον σέβας ὑποσημειώμεθα.

Ἐν Νησίῳ, τὴν 14 Ὀκτωβρίῳ 1831.

Οἱ εὐπειθέστατοι πελιῶται τῆς πόλεως καὶ ἐπαρχίας Νησίου, Ὁ Ἀνδρόσης Ἰωσήφ, Κ. Καλαμαριώτης, Π. Μιχαλακόπουλος, Α. Βρεττός, Η. Ἱερεὺς καὶ Οἰκονόμος, Ε. Ἱερεὺς Πρωτόπαπας, Γ. Ἱερεὺς Π. Μαρκόπουλος, ὁ Ἱερεὺς Π. Μενουδάκης, Π. Σαλαμώνος, Π. Γρίλος.

(Ἐπονται καὶ αἱ λοιπαὶ ὑπογραφαὶ τὸν Ἄρ. 137.)

Εκφραση συλλυπητηρίων από Νησιώτες - Γενική Εφημερίς της Ελλάδος, αρ. φύλλου 89 - ΣΤ' Έτος

αυτά διά της παρούσης μας, εις την Σ. Διοικητικήν Επιτροπήν, καθικετεύομεν αυτήν ταυτοχρόνως να διατάξη ίνα καταχωρηθή εις την Γεν. Εφημερίδα της Ελλάδος αντίγραφον δι' αυτής να καθυποβάλη διά των αντιπροβεβυτών υπό τους πόδας των Σ. συμμάχων και ευεργετιδων της Ελλάδος Δυνάμεων, τας οποίας τολμώνμεν να παρακαλέσωμεν μετά θερμών δακρύων όπως συγκατανεύσωσι να επιταχύνουν τας ευεργετικὸς των αποφάσεις υπέρ της μελλούσης τύχης του πολυπαθεστάτου Εθνους μας. Εν τοσοῦτω δεν λείπομεν από του να εκφράσωμεν και την βαθειάν ευγνωμοσύνην μας προς την Σ. Γερουσίαν του Εθνους, ήτις πυδόκισεν να λάβη ταχείαν πρόνοιαν υπέρ αυτού (του Εθνους) διορίζουσα υμάς εξοχώτατοι Κύριοι εις την Διοικητικήν Επιτροπήν της Ελλάδος αντί του αοιδήμου Σ. Κυβερνήτου, προς την οποίαν εγκυούμεθα την αυτήν αφοσίωσιν εις τα καθεστῶτα και υπακοήν εις τας Σ. διαταγὰς της, έως ου συγκροτηθησομένης της Εθνικής Συνελεύσεως αποφασίσωσιν οι πληρεξούσιοι του Εθνους ὅ,τι ο πατριωτισμὸς τῶν ἠελε τούς υπαγορεύσει υπέρ της τύχης του.

Και με βαθύτατο σέβας υποσημειούμεθα

Τη 14 Οκτωβρίου 1831, εν Νησίῳ".

Οι ευπειθέστατοι πολίται της πόλεως και επαρχίας Νησίου ο Ανδρούσης Ἰωσήφ, Κ. Καλαμαριώτης, Π. Μιχαλακόπουλος, Α. Βρεττός, Η. Ἱερεὺς και Οἰκονόμος, Ε. Ἱερεὺς Πρωτόπαπας, Γ. Ἱερεὺς Π. Μαρκόπουλος, ο Ἱερεὺς Π. Μενουδάκης, Π. Σαλαμώνος, Π. Γρίλος

(Ἐπονται και αἱ λοιπαὶ ὑπογραφαὶ τὸν αριθμὸ 137)»⁽²⁸⁾.

ΟΙ ΓΑΛΛΟΙ ΠΑΛΙ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Ο Κολοκοτρώνης δεν άφησε τους Γάλλους να πάρουν τον έλεγχο στο Νησί, ο Κυβερνήτης δολοφονήθηκε αλλά οι Γάλλοι τελικά εγκαταστάθηκαν για ένα διάστημα στο Νησί. Στην περιοχή αποστέλλεται το καλοκαίρι του 1832 ο αξιωματικός Ζαν Λουί Λακούρ, ο οποίος διαπιστώνει ότι το 1831 είχαν πεθάνει από πανώλη 40 Γάλλοι στρατιώτες. Σε σχετική έκθεση που συνέταξε αναφέρει και τα εξής: «Το Νησί είναι ένα πολύ μεγάλο χωριό, στη δεξιά όχθη του Παμίσου, από τον οποίο δεν απέχει παρά ένα τεταρτάκι της λεύγας. Οι δρόμοι του είναι πλατιοί, η αγορά του μέτρια εφοδιασμένη. Βλέπουμε εδώ κάποια σπίτια με πολύ κομψό χτίσιμο. Περιτριγυρισμένο από αμπέλια, μουριές, και ωραία χωράφια με καλαμπόκι, το Νησί έχει μια όψη άνεσης και ευτυχίας η οποία εντυπωσιάζει με την πρώτη ματιά. Αλλά δεν χρειάζεται να κατοικήσεις εκεί για πολύ. Μια ασυλλόγιστη τέχνη κατόρθωσε να δημιουργήσει από μια πηγή ευημερίας και αφθονίας, ένα στοιχείο μόλυνσης και νοσηρότητας. Για να κάνουν τις συγκομιδές τους πιο δυναμικές και πιο πλούσιες οι Έλληνες ιδιοκτήτες απομυζούν από όλες τις πλευρές τον Πάμισο και σπαταλούν, χωρίς φρόνηση, τα νερά τα οποία, αφού δεν κατακρατούνται και δεν διοχετεύονται σε κανάλια, σχηματίζουν έλη, μολύνουν τον αέρα και καθιστούν όλη την πεδιάδα τόπο μολυσματικής διαμονής και κατά συνέπεια, ολέθρια, κυρίως για τα στρατεύματά μας που, κάτω από έναν καυτό αέρα, γνωρίζουν λίγο να συγκρατούνται μπροστά στα νόστιμα φρούτα που παράγει με αφθονία η χώρα [...]. Στη διάρκεια του χειμώνα όλη η χαμηλή πεδιάδα, ιδίως από το Νησί ως την Καλαμάτα, είναι σαν κατακλυσμένη. Δεν υπάρχει ούτε ένας δρόμος που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Τα άλογα βουλιάζουν μέχρι το στέρνο και οι πεζοί άνδρες κινδυνεύουν εδώ να καθούν [...]. Σήμερα το πιο μικρό καΐκι θα εξώκειλε στις εκβολές του Παμίσου. Έχει γεμίσει με αμμώδεις υφάλους. Θα ήταν εύκολο να τον κάνουν πλωτό μέχρι το λιμάνι των πλοίων που φτιάξαμε σε πολύ κοντινή απόσταση

από το Νησί. Αυτό το μεγάλο χωριό θα γινόταν, σε λίγα χρόνια, μια πλούσια πόλη και, ως αποθήκη, θα είλκυε στην αγορά της τα προϊόντα αυτής της ωραίας πεδιάδας στην οποία δεν λείπουν παρά τα πρώτα καλά αποτελέσματα μιας συνετής εκμετάλλευσης, για να δει να προέλθουν, κάτω από έναν ήλιο πάντα διαυγή, τα ανεξάντλητα πλούτη μιας προνομιούχου γης»⁽²⁹⁾. Πέραν της περιγραφής, ένα στοιχείο που παρουσιάζει ξεχωριστό ενδιαφέρον είναι η αναφορά στο λιμάνι που έφτιαξαν οι Γάλλοι πολύ κοντά στο Νησί. Οπως φαίνεται πρόκειται για ποτάμιο λιμάνι που είχε κατασκευαστεί την εξυπηρέτηση των στρατιωτικών δυνάμεων αλλά στη συνέχεια εγκαταλείφθηκε.

Η παρουσία των Γάλλων πιστοποιείται και από έγγραφο το οποίο στέλνει στις 8 Ιουλίου 1832 ο Διοικητής Καλαμάτας – Νησίου – Ανδρούσης Θ. Καραμάνος, και από το οποίο μαθαίνουμε ότι τελικά κτίστηκε σχολείο αλλά «ένεκα των περιστάσεων δεν εδορίσθη αλληλοδιδάσκαλος» και το κτήριο χρησιμοποιείται για τη διαμονή των γαλλικών στρατευμάτων που στρατοπέδευαν στο Νησί⁽³⁰⁾.

Οι Γάλλοι που έφτασαν στο Νησί μετά την αντικυβερνητική εξέγερση λίγες ημέρες πριν τη δολοφονία του Καποδίστρια, άφησαν το δικό τους αποτύπωμα όπως φαίνεται από ταξιδιωτικό οδηγό της εποχής: «Το Νησί είναι ένα μεγάλο και ακμάζον χωριό, που προεξέχει, ένα μίλι από τη δεξιά όχθη του Παμίσου, ο οποίος διασχίζεται με μια άθλια ξύλινη γέφυρα. Το χωριό υπέφερε πολλά στον τελευταίο πόλεμο, αλλά πολλά σπίτια έχουν ξαναχτιστεί από τότε. Μια αγορά (παζάρι) που σχηματίζεται από ξύλινα καταστήματα, ιδρύθηκε από τους Γάλλους, αλλά τα καφενεία του, τα μπιλιάρδα και τα καφέ σαντάν εξαφανίστηκαν μαζί με τα γαλλικά στρατεύματα. Παρουσιάζει μια εντυπωσιακή αντίθεση με τις υπόλοιπες περιοχές. Η πόλη περιβάλλεται από κήπους, αμπέλια, μουριές, βοσκοτόπια και χωράφια από καλαμπόκι. Η κατάσταση σαν συνέπεια από τα γειτονικά έλη και την άρδευση των αγρών είναι ανθυγιεινή. Τα γαλλικά στρατεύματα εδώ υπέφεραν από πυρετούς και από άλλες αρρώστιες

με ρίγη, οι οποίες επιδεινώνονταν από την απερισκεψία της έκθεσής τους στον καυτό ήλιο κατά τη διάρκεια της ημέρας, και την υγρασία της νύχτας. Σε αυτό ερχόταν να προστεθεί και η χωρίς μέτρο παράδοση στη ρακί, το κρασί και στα φρούτα τα οποία αφθονούσαν στην περιοχή. Ένας ξένος δεν θα μπορούσε να επιτρέψει στον εαυτό του να του επιβληθεί να παραμείνει για μεγάλο χρονικό διάστημα στις

μεγάλες ζέστες σε αυτό το μέρος»⁽⁵¹⁾. Από τα στοιχεία της περιγραφής φαίνεται ότι οι Γάλλοι μπορεί να μην... άντεξαν το κλίμα και τα κουνούπια, αλλά κατασκεύασαν αγορά και ψυχαγωγικά κέντρα. Οι αναφορά σε ρακί έχει ιστορική σημασία από την άποψη της τοπικής παραγωγής, ενώ στο κείμενο είναι διάχυτη μια αίσθηση κραιπάλης των γαλλικών στρατευμάτων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Γενική Εφημερίς της Ελλάδος», φύλλο 51
2. «Γενική Εφημερίς της Ελλάδος», φύλλο 52
3. Γεώργιου Β. Νικολάου «Ανέκδοτη περιγραφή της περιοχής από το Πεταλίδι έως την Καλαμάτα από αξιωματικό του γαλλικού εκστρατευτικού σώματος στο Μοριά» - "Μεσσηνιακά Χρονικά" τ. Γ'
4. Κυριάκου Σιμόπουλου «Πώς είδαν οι ξένοι την επανάσταση του '21» τ. 5
5. Bory de Saint - Vincent «Relation du voyage de la commision scientifique de More»).
6. «Γενική Εφημερίς της Ελλάδος» φύλλο 27, έτους Δ´
7. Τα Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, τόμος Δ´
8. Αρχείο Μίμη Φερέτου, ΓΑΚ Μεσσηνίας, φάκελλος Ηλία Αλμπάνη
9. Βασίλης Νικ. Βεργόπουλος «1829... το πρώτο μας σχολείο στο Νησί»
10. Βασίλης Νικ. Βεργόπουλος «1829... το πρώτο μας σχολείο στο Νησί»
11. Αρχείο Μίμη Φερέτου, ΓΑΚ Μεσσηνίας - φάκελος Μεσσήνη
12. Τα Αρχεία της Ελληνικής Παλιγγενεσίας τόμος 11ος
13. Στράτου Κτεναβέα "Μεσσηνιακή Επετηρίς" 1908
14. Αρχείο Μίμη Φερέτου, ΓΑΚ Μεσσηνίας – φάκελος Μεσσήνη
15. Ι. Αναπλιώτη «Απομνημονεύματα Κωνσταντή Λυμπερόπουλου
16. Αρχείο Μίμη Φερέτου, ΓΑΚ Μεσσηνίας – φάκελος Μεσσήνη
17. «Γενική Εφημερίς της Ελλάδος», φύλλο 40, έτος Δ – 1829
18. «Μεσσηνιακά Νέα» φύλλα 55, 56 – 1959
19. Αρχείο Μίμη Φερέτου, ΓΑΚ Μεσσηνίας – φάκελος Μεσσήνη
20. Κων. Κοτσώνης «Τρεις περιοδείες του πρώτου Κυβερνήτου της Ελλάδος Ιωάννη Καποδίστρια στη Μεσσηνία»
21. «Γενική Εφημερίς της Ελλάδος» φύλλο 66 Έτος 16/8/1930
22. Γενικά Αρχεία του Κράτους – Συλλογή Γιάννη Βλαχογιάννη, φάκελος 92 – έγγραφο από 30 Μαΐου 1831
23. «Γενική Εφημερίς της Ελλάδος», φύλλο 58 έτος ΣΤ´ 1/8/1831
24. Αρχείο Μίμη Φερέτου – ΓΑΚ Μεσσηνίας, φάκελος Μεσσήνη
25. Χρήστος Κ. Λούκος «Η κατάληψη της Καλαμάτας από τους Μανιάτες και η επέμβαση των Γάλλων στις διενέξεις των Ελλήνων»
26. Τερτσέτη Απαντα «Απομνημονεύματα Κολοκοτρώνη», τόμος Β´
27. Χρήστος Κ. Λούκος «Η κατάληψη της Καλαμάτας από τους Μανιάτες και η επέμβαση των Γάλλων στις διενέξεις των Ελλήνων»
28. «Γενική Εφημερίς της Ελλάδος» φύλλο 89, Έτος ΣΤ´ 18/11/1831
29. Γεώργιου Β. Νικολάου «Η Μεσσηνία όπως την είδε το 1832-1833 ο Γάλλος αξιωματικός Λακούρ» - "Μεσσηνιακό Ημερολόγιο" τ. Γ'
30. Αρχείο Μίμη Φερέτου – ΓΑΚ Μεσσηνίας, φάκελος Μεσσήνη
31. John Murray «A hand book for travellers on the Ionian Islands, Greece, Turkey, Asia» 1840

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ	5
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: ΕΝΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΧΩΡΙΣ ΕΥΚΟΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	7
ΕΝΑ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ	17
ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	25
Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ ΣΤΟ ΝΗΣΙ	29
• Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ	31
• ΟΙ ΓΑΛΛΟΙ ΣΤΟ ΝΗΣΙ	31
• Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ	33
• Η Δ' ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	35
• ΙΔΡΥΣΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ	38
• Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ	40
• ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	41
• ΠΡΩΤΟΚΛΗΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΑ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΟ	43
• ΛΙΜΕΝΑΡΧΕΙΟ	44
• ΑΝΤΙΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΝΗΣΙΩΤΕΣ.....	45
• ΣΤΗΡΙΞΗ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ	45
• ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ ΥΠΕΡ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ	47
• ΕΝΑ ΤΡΙΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	49
• ΕΚΛΟΓΕΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΩΝ	50
• ΦΥΛΑΚΗ ΚΑΙ ΕΚΤΟΠΙΣΗ.....	50
• ΟΙ ΜΑΝΙΑΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑ, Ο ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ	52
• Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ	55
• ΟΙ ΓΑΛΛΟΙ ΠΑΛΙ ΣΤΟ ΝΗΣΙ	56

